

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
József-körút 18.

Főszerkesztő:
VÉSZI JÓZSEF.

Felolós szerkesztő:
BRAUN SÁNDOR. A SZERKESZTŐSÉG.

Kiadja:

Égész évre 28 k., (14), 1/2 évre 14 k., (7), 1/4 évre 7 k., (3.50), egy hónapra 2 k. 40 fillér, (1.20 frt).
Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

Katholikus igék.

Budapest, október 15.

(v.) Nyílt sissakkal, emelt homlokkal és minden törekvést öszintén feltáró programmal küzdjön a magyar katolicizmus a maga társadalmi egységének szilárd megszervezéseért: — ezt a jelmondatot írta ma gróf Zichy János az országos katolikus nagygyűlés zászlajára. A nemzet nagy közvéleménye aligha fog e jelmondatban kifogásolni valót találni. A felekezeti társadalmi szervezkedése önmagában véve nem helytelen dolog; s ha azért történik, hogy e társadalmi töredékek nemes vetélkedést fejtenek ki a hazaszeretet gyakorlásában, még hasznát is hajthat a nemzeti javak gyarapodásának szempontjából. Más kérdés az, vajjon az a társadalmi szervezkedés, amelynek ígéjét gróf Zichy János hirdeti, helyes célokat tűz-e ki magának s tiszteletben tartja-e az államnak jog- és hatáskörét s összhangzatosan illeszkedik-e bele az egyetemes nemzeti érdek szférájába? Erre a kérdésre érdekes választ, helylyel-közzel szinte megdöbbentő vallomásokot találunk a gróf ur beszédében.

Kezdjük e beismerések legpikánssabbján. A gróf meglepéssel hirdeti, hogy alig néhány év óta nem kevesebb mint kilencszáz katolikus jellegű egyet alakult az országban s e számadatban bizonyítékát leli annak, „hogy a katolikus öntudat nálunk testet öltött az utóbbi években.“ Másutt pedig jóleső érzéssel konstatálja, hogy „a magyar állam, legalább külső nyilvánulásában, mind e mai napig megtartotta katolikus jellegét.“ Tanunkul hívjuk fel a közvéleményt, hogy e kijelentések nagyon szövege polémiát tartalmaznak nem csupán amadörgő frázis ellen, mely nemrégiben „üldözött katolicizmusról“ be-

szélt, hanem egyttal a szintén gróf Zichy János elnöksége alatt álló néppárt ismert kesergéseinek állandó vezérmotívumai ellen. Lehet-e komolyan a katolicizmus üldöztetéséről beszélni ott, ahol az állam és a nemzeti társadalom, a felekezeti türelmesség és a közszabadság alapján, semmi gátat nem vet a katolikus erők ilyen szédítő foktömrülésének? S igaz lehet-e az, ami a néppárt minden panaszából refrain gyűsánt csendül ki, hogy tudniillik a szabadelvűség ledöntötte az Istent trónjáról s a liberális állam nemcsak magamagát laicizálta, hanem konok gyűlölködésével is sújta az anyaszentegyházat, — lehet-e igazság e vádban ott, ahol maga a néppárt elnöke szinte dicsekedve tud arra hivatkozni, hogy a katolikus felekezeti jelleg még ma is rajta tapad a negyedfél évtized óta szabadelvű irányt követő magyar államnak külső nyilvánulásaiban? Kinek van hát igaza: a katolikus nagygyűlés elnökének-e, avagy ama néppártnak, amely ugyancsak a gróf urban tiszleti elnökét? De tovább megyünk. A gróf ur e kijelentései a legfényesebb igazolását adják — tetszik tudni minék? Annak a sokat rágalmazott, agyonőcsárolt szabadelvű egyházpolitikának. *Igenis, az egyházpolitikának.* Mi or e reformok körül javában dultak a harcok, miben állott akkor az ultramontán támadás és mivel védekezett a liberális tábor? Az ultramontánok javjeszkelve hirdették, hogy a reformok életgyökereiben sezik a katolicizmust s hogy hatásuk nem lehet más, mint az amugy is tepsedt katolikus szellemnek végzetes megnyomortása. *Ime, gróf Zichy János nyitit klasszikus tanubizonyiságot, hogy ezek az aggodalmak nem váltak be.* S mivel védekeztek e klerikális támadások ellen a reformok szószólói? Megjósolták, hogy a katolikus egyháznak az

állami jogszférától való elválasztása fel fogja pezsíteni a katolikus öntudatot, nemes és foganatos vetélkedést fog produkálni a különböző felekezetek közt, új eltforrásokat fog megnyitni a vallásos érzés számára. *Ime, gróf Zichy János ma beismerie ünnepelesen, hogy az egyházpolitikái reformok hatása nem a klerikálisok félelmét, hanem a szabadelvű tábor várakozásait igazolja.*

Ezek után rátérhetünk a beszéd gerincére. A legszembetűnőbb vonás benne talán az, hogy ötször-hatszor is visszatér egyazon gondolata, melyet tehát bizvást tekinthetünk a katolikus szervezkedés vezérlő eszméjének. Ez a gondolat: a katolikusok társadalmi szervezkedésében rejlt hatalmi momentum kidomborítása. A gróf ur valósággal szerelmes a hatalmi mozzanath; hol reménykedve, hol biztatva, hol dicsekedve teszi szövé, sőt itt-ott fenyegetve is. Ez embernek önkénytelenül az eszébe jut egy nagy protestáns theologusnak, Harnack tanárnak az a historiai ítélete, mely a római egyházat *kioldán hatalmi tényezőnek*, az ókori cézárook alkotta világhatalmi aspirációk örökösének mondja. S gróf Zichy Jánostól méltán kérdezheti a közvélemény, mi szüksége van a magyar katolicizmusnak a hatalmi érvényesülésre, amelyet beszédében annyiszor emleget? A kharitativ, az irodalmi, a kulturális működés, amelyek a szervezkedésnek egyedül jogosult célja, nem kíván hatalmi nehezéket; ezen a téren a buzgóság és a tehetség a maga sulya szerint érvényesül, s csakis a maga sulya szerint. Ha a katolicizmus Magyarországon csakugyan nem kíván állam lenni az államban, mért éldeleg akkor ilyen kéjesen a hatalmi momentum gondolatában? Azt mondja gróf Zichy János, hogy a hatalomra azért van szüksége a katolicizmusnak, mert az

TÁRCA

Párbeszéd

René Descartes és Cyrano de Bergerac közt.

(Idő: 1648.)

▲ Budapesti Napló eredeti tárcája. ▲

Irta: Dr. Fényes Samu,

Descartes: Ki vagy?

Cyrano: Nem ismersz meg az orromról?

Ilyen orr nincs több a világon, — Cyrano orra.

Descartes: Tehát Cyrano, — a vasgyuró versgyuró.

Cyrano: A vason és versen kívül kissé a böleseletet is gyurom.

Descartes: Igen, hallottam, hogy méltóságod engem is támad.

Cyrano: Csak pártfogásomba veszem.

Descartes: Nem gondolja, hogy ez némileg támadás?

Cyrano: Persze egy vasgyuró és Gallia első bölese! Pedig hát nem olyan nagy a távolság közöttünk, — engem Frankhon legnagyobb boldondjának, önt legnagyobb bölesének tartják, nem hiszi, hogy a végletek találkoznak?

Descartes: Miért tartanak engem bölesnek s miért önt boldondnak?

Cyrano: Hazudnak s mert ezeknek az embereknek a vérökben van, hogy hazudjanak s rágal-mazzák, akiktől félnék, lehardják, akik irigyelnek.

Descartes: Ezt nem értem.

Cyrano: Pedig e szavak világosabbak, mint a Módszeröl való Beszédök. Hja, de én csak boldond vagyok, nekem világosan kell beszélnem, hogy mindenki megértson, — a bölesektől tudvalevőleg ezt nem mindig kívánják meg. Engem boldondnak tartanak, mert a szegény X-ért vagy

Y-ért magamra vontam a hatalmas herceg haragját s mert szembe mertem szállani — csak ez a jó damascón pajtásom kísért — 100 zsoldosával. De hogy mi ketten — én és e szablya — el is kergettük a 100-at, irigygyé teszi őket. Ezért neveznek engem boldondnak. Ez látszólag megvotés, de valójában becésés, mert irigysegük mondatja velök.

Descartes: Ertem már. Tehát a rám alkalmazott „böles“ nevezet látszólag becéső, de valójában — megbánás.

Cyrano: Több: — rágalom. Azért a híres mondásodért neveznek bölesnek: *gondolkozom, tehát vagyok.* Olyan emberek, kik a kalodát szivebben turik, mint a gondolatot, — mit beszélök: szivosebben — akik jobban félnek egy gondolatól, mint Moliére attól, hogy a saját eszméiből írjon komédiát. Ezek neveznek téged bölesnek. Csak elgondolhatod, hogy ezek nemesak megvetik a gondolkodót, de gyűlölik is azt, aki a szemükbe vágja, hogy ők nincsenek, mert nem gondolkoznak. Ezért gyűlölnék és gyűlölségükben megrálgalmaznak böles névvel.

Descartes: És te, is gyűlölsz?

Cyrano: Én szeretlek e mondásodért, ezért pártfogollak.

Descartes: Te tehát igazán bölesnek tartasz?

Cyrano: A világért sem. Nem értd? Egy böles, aki bevallja, hogy nem ért valamit! Várj, megmagyarázom. Ez a mondásod: „gondolkozom, tehát vagyok“ — több a böleseségnél — ezalmpa, mely bevilágít a sötétbe — nem, több ennél, nap, mely az egész tekét bevilágítja. Ez olyat üt, mint millió ilyen damascón pajtás, millió ilyen magamfajta kezében. Mert én e jó pajtásommal együtt már elpusztítottam vagy négy-öt száz emberi semmit, agyvelőtlen pimaszt, pöffeszkedő butát, s ha jól megy, felviszem még az ezerig. Tízszerez hekatombó csak elég szép áldozat Pallas Athénának! De mi ez azon számhoz képest, akiket te semmisítettél meg, — akire te nyomtad rá e mondással a bélyegot, mint a fekete csuhás vásárbíró

a rossz pénzre: ez hamis, ennek csak formája érték — a tartalma semmi; semmi, hamis, annyit sem ér, mint az anyag, amelyből csinálták. *Aki nem gondolkodik, az nincs*, nincs ez a sok márk, ez a sok bókajhász léhűtő, ezek a versrágisáló hazug nyeglék, a gyáva zsoldos nép, Bussy és a herceg egész udvara, ez mind nincs, mert aki nem gondolkodik, az nincs.

Descartes: Tehát sokra becsülöd e mondásomat?

Cyrano: Sokra-e? Ha Cyrano nem lennék, Descartes szeretnék lenni; ezt a jó damasz pajtásomat azóta szeretem, mióta ez a mondás szentté avatta.

Descartes: És mégsem tartasz bölesnek, pedig szeriated a napot gyujtottam meg, hogy világítson.

Cyrano: De jó magad behunyod a szemed, hogy ne láss. Ezért rágalmaz meg, aki bölesnek nevez. Te egyetlen szavaddal a Tartarusba nyugtöztöd, akik nincsenek, mert csak árnyékuk lézeng itt. Kimondtad rájuk az ítéletet: *Ti nem vagytok valakik, nem gondoltok!* Ez volt a kakasszó, mely a hajnal hasadását jelenté. Én föl is ébredtem és azóta igyekszem egyik végrehajtója lenni a te ítéletednek. Nincs más társum, csak e vaskó, — de mi ketten már néhány száz üres fejű, itt lézengő árnyékok seperünk el igazai helyére a Tartarusba, így szolván hozzá finom nyájassággal: Méltóságos és kegyelmes uram, ön a világot csalni méltöztatik. Itt jár begyesen pirossarku cipellőben, fodros selyem bugyogóban, akárha bábu volna, sőt beszél is, akárha ember volna. Valameddig a nagy Cartesius meg nem szólalt, mindnyájan azt gondoltuk, hogy kegyelmességé igazán eleven valódiság. De mióta ő kimondotta, „gondolkozom, tehát vagyok“ — amit én ekképpen forgatok ki a magam használatára: Ön nem gondolkodik, tehát nincs, — ön tehát méltóságos, kegyelmes, fenséges gróf, vicomte, márk, herceg uram nincs, csak árnyék, nem itt van a helye, hanem az árnyak, a semmi honában. Ha ezt

anyagi erővel dolgozó államot erkölcsi irányban kívánja üdvösen befolyásolni. Hát kérem, ebben két nagy falzum van. Az egyik az, hogy az állam nem csupán anyagi erővel rendelkezik, hanem erkölcsiakkal is, amelyek épp oly fontosak és nemesebbek, mint a vallásokéi, csak-hogy ezeknél egyetemesebbek, mert az általános emberi és a nemzeti talajban gyökereznek. A másik falzum még ennél is nagyobb. Amely törekvés az erkölcsi téren mozog, mi szükségére lehet annak a hatalmi szankcióra? És nem vall-e a hatalom makacs emlegetése arra a lapangó törekvése, hogy a hatalommal szervezkedő felekezetiesség majdan ráerőszakolja a felekezetek fölött semlegesen álló államra a maga theologiai felfogásait is?

Erősen nögatta hallgatóit a gróf ur, hogy ne hederítsenek „a sötétség, a korlátolttság s az ultramontanizmus vádjaira.” Megvalljuk, mi nem ezt vártuk tőle, mint a nagygyűlés elnökétől. Hanem azt, hogy magyarazza meg a katolikus közvéleménynek, hogy a katolicizmus iránt való hűség nem követeli szükségképp a sötétség, a szellemi korlátoltság, a retrográd irányzatok s az ultramontanizmus szellemének csökönys fenntartását. Mért nem beszélt nekik arról az új katolikus szellemről, amelynek egy Krausz Xavér Ferenc, egy Pastor, egy Ehrhardt s nálunk Magyarországon egy Prohászka Ottokár a képviselője? Mért nem magyarázta meg nekik az említett férfiak módjára, hogy a fanatizmus nem erőit jelent, hanem gyöngegséget, hogy a középkor avult intézményei közül sokat le kellene hántani az egyháztól s hogy a katolicizmus érdeke nem mindig vág össze ama muló felfogásokkal, amelyeket az egyház vezérlő tényezői koronként hirdetnek és gyakorolnak? Mért nem hirdette nekik azt az ígét, hogy a modern korszellem igenis összeegyeztethető a katolikus hittel s hogy az egyháznak helyesen felfogott érdeke nem követeli egyfelől a haladástól való elzárkozást s másfelől a fölösleges és káros szellemi bilincsek meghagyását? Ezeket a tanokat katolikus egyetemek theologiai tanzségeiről hirdetik manapság fennkölt szellemű férfiak, akik el tudják választani a katolikus vallás erkölcsi javait az egyház hatalmi szervezetének muló érdekeitől. Gróf Zichy János ur ezt az új szellemet agyonhallgatta. De a világ millióinak fülében ott cseng ez a friss

és üde íge, mely kétségtelenül meg fogja találni a maga útját a katolikus hitű magyar hazafiak lelkéhez is.

ORSZÁGGYŰLÉS

Ludapest, október 15.

Az ülés végén a folyosón az a bonmot járta, hogy — egyik bomba sem sült el. Fenyegetett tudniillik kettő is. Az egyik: igazi bomba, a másik: interpelláció. Névtelen levél jelentette a Ház elnökének, hogy a mai napon bombát vetnek a karzatról az új Háza. Nem vették a dolgot komolyan s jól tették. A merénylet nem esett meg. Ami pedig a másik bombát illeti: a Nessi Pál bejelentett interpellációja se vált be:

Röviden úgy jellemezték az interpellációk intermezót:

— Széll Kálmán szavait a zaj, Nessi Pál szavait a szónok nyelte el.

S ez körülbelül így is volt. A *Gotterhalte* ügyében Nessi Pál nem éppen szenzációsan interpellált s mikor a miniszterelnök válaszában az érvényes szolgálati szabályzatra s a kifogásolt nótának minden sértő tendenciától való mentességére hivatkozott: a szélsőbal meglehetősen zajongott. De nem esett belőle baj s a pikantiériáról is inkább a néppárt gondoskodott, mely a katolikus nagygyűlésről jó későn érkezvén, a *Gotterhaltés* szavazás elől jó korán távozott. Még csak mutatóba se maradt a szavazáshoz néppárti.

Az ülés érdekessége voltaképpen az a vita volt, mely a miniszterelnöknek a parlamenti munkarendre vonatkozó előterjesztése nyomán keletkezett. Mikor ugyanis rövid és kissé erőszakolt szócátá után elfogadta a Ház *Rátay László* indítványát s ehhez képest elhatározta, hogy a kvóta-döntést a szombati ülés napirendjére tüzi: *Széll Kálmán* miniszterelnök részletes előterjesztést tett a második ülésnek munkaprogramja iránt. Jelezte, hogy a budgeten kívül, mely a jövő hét elején már a t. Ház elé kerül, egész sor nagyfontosságú javaslatot fog a kormány már legközelebb előterjeszteni. Így a kivándorlásról, a beruházásokról, a telepítési birtokfeldarabolásról, a tisztviselők fizetésrendezéséről, a perrendtartás életbejuttatásáról, továbbá második sorban az ipari tulajdon nemzetközi védelméről, a házalásról, a biztosítás-ügyről, az uszóróról, a tanítói nyugdíjról és a többi. Ezt a gazdag

munkaprogrammot minden oldalról zajosan helyeselték, de a végén két irányból két jellemző felkiáltás hangzott. A néppárt azt kérdezte: *Hát az autonómiáról?* A szélsőbal pedig azt kérdezte: *Hát az öndőlő vámtarifaikról?* S ez a második kérdés volt annak a vitának magva, mely a mai ülésnek igazi érdekessége.

A szélsőbal szónokai ugyanis felkapták azt a nyakatekert jelszót, melyet elsőnek az *Umge* dobott piacra, hogy t. i. amennyiben 1902. végéig nem volna meg a gazdasági kiegyezés, 1903. január 1-én a törvény szerint föl kell állítani a vámsorompókat. Mikor ez a felfogás először hangzott fel a parlamentben, *Széll Kálmán* a felbőgött oktatása szempontjából már kifejtette annak gyökeresen téves voltát. S akkor Kossuth Ferenc maga elismerte, hogy a miniszterelnök helyesen értelmezi a törvényt. Az a téves tan azonban a nem egészen elfogulatlan sajtó jóvoltából lassacskán rögeszmével s fejlődött s ma az egész szélsőbal próbálta igazságnak feltüntetni. *Széll Kálmán* tehát ma újból és generálisan végzett a rögeszmével s a törvény világos szavaival bizonyította, hogy akár lesz, akár nem lesz kiegyezés, a mai vámhelyzet megmarad 1907-ig, hacsak Ausztria a viszonyosságot meg nem sérti. Ha megsérti, akkor nem 1902. végén, de mindjárt ma felállítjuk a vámsorompókat; ha ellenben nem sérti meg, akkor 1907-ig törvény szerint marad a mai állapot s eddig a terminusig a kiegyezést még mindig meg lehet kötni. Ez az igazság, így tudták és fogadták el a paktum megkötésekor s ezen rögeszmék nem fognak változtatni, ha még oly gyönyörűséggel lanszirozzák is. Még aránylag legtöbb mag *Fichler Győző* megjegyzésében volt, mely azt a kérdést vetette fel, hogy a külföldi szerződések megújítása vagy meghosszabbítása iránt tárgyalni se lehet, míg az új vámtarifa meg nincsen. Mi történjék tehát jövőre, mikor egyik-másik szerződés lejár? Erre is megfelelt azonban *Széll Kálmán*. Egyszerűen rámutatott, hogy más az új szerződés és más a prolongáció. A prolongációhoz semmiféle tárgyalás sem szükséges, mert a szerződésnek szövege szerint automatikusan meghosszabbodik egy esztendőre a szerződés, ha egyik fél se mondja fel. A prolongáció tehát nem kell tárgyalni s a prolongáció nem is ütközik ennél fogva a törvénybe. Ez a szélsőbal argumentáció tehát a miniszterelnök mai fejtegetései után el-esik s egyszerűen res judicata, hogy a viszony-

magamagától be nem látja, kegyeskedjék megengedni, hogy én ezzel a csorba vaskval mutassam meg az utat nagyságodnak, méltóságodnak kegyelmességednek — a semmibe.

Descartes: Még mindig nem értem, miképp bizonyítja mindez azt, hogy a böles névvel engem csak rágalmaznak, ámbátor azt magam is jól tudom.

Cyrano: Mert nem az a böles, aki hirdeti, hanem aki gyakorolja.

Descartes: En az igazságot kutatom.

Cyrano: A multkor Gassendinál voltam ebédén...

Descartes: Gyönyörű társaság!

Cyrano: Ritkítja is párját, mind böles ember volt, akiknek fogadalmuk tiltotta, hogy olyan gondolatot melengessenek, ami az ő agyvelejekben született. — Ott volt *Molière* is, aki a más komédiáit dolgozta fel, ott volt természetesen *Gassendi* is, aki *Epikurtól* csempészte a böleségséget. Annyit falt és ivott, hogy minden pillanatban attól félttem, hogy megreped, mint a hordó, amelyben forralni kezdenék a vizet. Nem repedt meg.

Descartes: Hál'istennek!

Cyrano: Ne mond, — mert még gonoszab-

bat tett — megszülte az első gondolatát.

Descartes: In vino veritas! — Melyik hát az a földrengető igazság?

Cyrano: Elnevezett téged: *Eszme* urhölgy önagságának.

Descartes: Nen értem.

Cyrano: *Gassendire* különben a rágalom se foghatja rá, hogy szellemes ember, ám a bora kiünné, az alenonji hereg pincéjéből kerül — és ő olyan, mint a tüzkorsó, ha egy bizonyos színig görög tüzzel töltik meg, süstörökkel; ő nála az Alenon bora a görögöt meg. De határozottan szellemes volt a felbőgő való leírása.

Descartes: Kiváncsi vagyok rá.

Cyrano: Így szól: *Uraim*, ígyunk *Eszme* önagsága egészességére. Önök nem ismerik? *Eszme* Renée az eszméért él, azt kutatja és mivel elméje hatalmas, esodálatraméltó dolgokat is fedezze föl, ha egy ostoba kis teljesen felesleges valami nem

akadályozná benne. Ez az ostoba, érthetetlen, fölösleges valami: a test. Igen, csupán a test, mely *Eszme* Renée önagságát megakadályozza, hogy az eszme eszméjét, a gondolat elméletét föl-találja. De ezen könnyű szerrel segít. A test akadályozza őt, mert van két szeme, mely lát, két füle, mely hall, ora, mely szagol, nyelve, mely izek, képelelte, mely csapong, agyveleje, melyet ez a láto szem, halló fül, szaglászó orr, csapongó képelelte befolyásol, ragad, megtéveszt. De *Eszme* urhölgy nem ijed meg, találékony, segít magán. A fület betömi, hogy ne halljon, a szemét kiszurja, hogy ne lásson, nem iszik, csak vizet és nem eszik, csak fűvet, nehogy képzelmét csapongásra készítse, de hogy eszmélkedésében még agyveleje se zuvarja, ezt is kikanalazza koponyájából. Ime, *Eszme* Renée ő nagysága a maga meztelen formájában. Nos, mit szól hozzá?

Descartes: Nincs semmi mondani valóm. Az igazság csak elvonás, abstrakció útján található. Az értekek ebben a munkában csak zavarnak.

Cyrano: Az agyvelő is?

Descartes: Talán az is.

Cyrano: *Goulu* atyának olvastam egy rossz versét: vak emberről szól, ki éjszaka lámpával jár és mivel az ő éjszakája örökös, mindig lámpával jár.

Descartes: Nem gondolja ön, hogy én Párisból azért menekültem a föld eme elrejtett zugába, mert az emberek elől menekülök?

Cyrano: De már csak elmondom, amit akarok, én meg szabályan ilyenek vagyunk. Nos, ön az a vak ember, aki maga ugyan nem lát, de lámpásával másnak világít. *Gassendi* és a többi üresfejű a miatt gonyolja, hogy vak léteére lámpást hord. Minek a vak embernek lámpás! És ezért mondottam én, hogy rágalmazza, mikor bölesnek nevezik.

Descartes: No lám, pedig azt hallottam, hogy ön, vasgyuró uram a leglelkesebb *Cartesianus*.

Cyrano: Persze, hogy az vagyok. Hogyne? Egy mondással az oduba kergetni az egész gyáva csöcselékelt! De mit ér az olyan böleség, mely

pókhálóból, sugarakból, láthatatlan szálakból van szöve? Játék, — nekem pedig fegyver kell. Az az igazság, mely nem emberekből fakad, hanem elvonásokból, nem emberekre való. Uram, ön a vak ember, ki lámpással jár.

Descartes: Hát ön hogy képzeli a böleségséget?

Cyrano: Amely a való életet igazítja. A szemem csal? — A fülem téved? — az agyam csapong? — Igazítsd meg a szemem látását, de ne szurd ki, segítsd a fülem képességét, élesítsd, de ne tömd be. Fegyvermezd agyveletem, igazítsd, irányítsd, de ne szedd ki a koponyádból, mint a cifra csigahéjból a hollandus kalmár a nyálkás állatot.

Descartes: Isten és minden szentei! És te valold magad *Cartesianusnak* és te szidod *Gassendit*, tán még *Hobbest* is? Hisz ostobább, husabb vagy valamennyi husnál.

Cyrano: Lám, lám, tud ön okosan is beszélni, hátha még azt a kalamáriást is a fejemhez végnál *Egyrészt* férfias cselekedet volna, másrészt meg nem volna többé kalamáriás. De azért, szó, ami szó, én mégis csak igazi *Cartesianus* vagyok, sőt mondhatnám, az egyetlen igazi.

Descartes: A vasgyuróknak megszokott s általában ismert sajtáságuk a henegegsé. De ha ez az állítása nem lep is meg, megokolására mégis kiváncsi vagyok.

Cyrano: *Hiszem* és vallom, hogy minden böleség, emberiség forrása, elve, törvénye: „Gondolkozom, tehát vagyok”, tehát aki nem gondolkodik, az nincs. De mivel rajtam kívül nincs ember, aki ezt hinné, vallaná és gyakorolná, azért mondom, hogy én vagyok az egyetlen igazi *Cartesianus*.

Descartes: És én?

Cyrano: Ön? — nem az; ön fedezte föl, ön hordozza, mint a vak ember a lámpást, de nem lát mellette. Talán hiszi, valja, de nem gyakorolja.

Descartes: A tentatortómra még szükségem lévén, csak ajtómat nyitom ki, ... hogy ön után minél előbb bezárhassam.

ság megsértésétől eltekintve, 1907-ig marad a mai állapot.

Egyébként az ülés végén, mint jeleztük, Nessi Pál interpellált a kolozsvári események dolgában s a miniszterelnök nyomban válaszolt. A többség a választ tudomásul vette. Holnap a zárószámadások lesznek napirenden...

A képviselőház ülése október 15-én.

— Kezdeté délelőtt 10 órakor. —

Elnök: Tallián Béla.

A kormány részéről jelen vannak: Széll Kálmán miniszterelnök, Lukács László, Darányi Ignác, báró Fejérváry Géza, Pilsz Sándor, Láng Lajos.

Elnök: Megnyitja az ülést. A múlt ülés jegyzőkönyvének hitelesítése és az irományok előterjesztése után Rátkay László emelkedik szószásra.

Rátkay László: Indítványozza, hogy a miniszterelnöknek a képviselőházhöz küldött értesítését, amely szerint a király a kvótát 1902 július 1-től 1903 június 30-ig megállapította, tárgyalásra tűzzék ki. Megtűzött azon, hogy míg az ellenzéknek nem szabad a vitába belevonni a király személyét, addig a kormány a király tetteit is belevonja a politikába. Ha elvetik a kvótadöntés tárgyalására vonatkozó indítványt, ezzel eltűnik az egy magyar szent korona nevében koldusbotra juttassák a nemzetet. Beszéde elején megemlékezett az új országsházról is, amelyet márványvágya fagyott nagyuri gögnék és kővé vált hazugságnak nevezett.

Széll Kálmán: Kéri, hogy a Ház most azonnal tárgyalja Rátkay indítványát. (Főlkialítások a baloldalon: Nem lehet!) Igenis lehet tárgyalni, ezt a házszabályok megengedik. Ha azonban az ellenzék nem járul hozzá az azonnal való tárgyaláshoz, akkor Rátkay indítványát a holnapi ülésre tűzzék ki.

Beöthy Ákos: Előbb ki kell nyomtatni az indítványt s időt kell engedni arra, hogy a képviselő gondolkodhassanak is a tárgyról, mely a legfontosabb politikai kérdések egyike. Ha a miniszterelnök csakugyan tág kaput akar engedni a diskusszióknak, akkor adjon módot arra, hogy a vita komoly és tartalmas legyen s járuljon hozzá ahhoz, hogy Rátkay indítványát csak szombaton tárgyalja a Ház.

Thaly Kálmán: Pártolja Beöthy indítványát. A miniszterelnöknek az azonnal való tárgyalásra vonatkozó indítványt nem val, hogy ő csakugyan lojalis az ellenzék iránt. (Főlkialítások a balról: Kijátszás!)

Széll Kálmán: Jézus Mária! Ez kijátszás!

Thaly Kálmán: Ajánlja a kormányt, hogy fogadjon el Beöthy Ákos indítványát.

Széll Kálmán: Főlöszlegesen tartja a tanulmányozást oly ügyben, amelyet négy év óta ismer már mindenki, a király legújabb döntése is már négy hónap óta ismeretes. Nem fogadja el azt a vádat, hogy ő kijátszás az ellenzékét, hiszen ő mutatta meg az ellenzéknek az utat és módot arra, hogy Rátkay indítványát tárgyalni lehessen; hozzájárul ahhoz is, hogy a tárgyalást a szombati ülésre halasszák.

Ugron Gábor: Főszólitja az elnökök, hogy tegyen eleget a házszabályok 197-ik szakaszának.

Elnök: Eleget teszek, csak tessék várni; éppen azt akarom kihirdetni, hogy elrendelem az indítvány kinyomtatását, szétosztását és a szombati ülés napirendjére való kitűzését.

Következnek a választások. Névszerűn szavazással megválasztják a Ház huszoneköt bizottságát, mely után az elnök öt percere fellüggeszti az ülést. Szünet után az elnök kihirdeti a választás eredményét s kijelöli azokat a termetek, ahol az egyes bizottságok megalkulnak.

(A munkarend.)

Széll Kálmán: T. képviselőház! (Halljuk! Halljuk!) Műtán a t. képviselőház a mai nappal, összes alakulási munkálatait befejezte, következnek most már a munka ideje és a kormány kötelessége erre vonatkozó nyilatkozatot tenni. (Halljuk! Halljuk!) Mindenekelőtt arra kérem a most megválasztott bizottságokat, hogy azokat a tárgyakat, amelyek a múlt ülés szakról elintézetlenül maradtak fenn, tárgyalás alá venni méltóztatssék. (Helyeslés.) Ezek közül a tengeri szabadhajózást üző magyar kereskedelmi hajóknak államszegélyben és kedvezményben való részesítéséről szóló törvényjavaslatot ezen a kormány nevében visszavonom, mert a kereskedelemügyi miniszter ur ugyanebben a kérdésben új törvényjavaslatot fog áldogozott szövegben és módosításokkal előterjeszteni. (Mozgás. Elnök csengett. Halljuk! Halljuk!) Az ország némely törvényhatóságában mutatkozó keresethiány enyhítése céljából elrendelendő közúti munkák költségének fedezéséről szóló törvényjavaslatot fenntartom és kérem, hogy méltóztatssék azt a pénzügyi bizottsághoz utasítani. Az igazságügyi bizottság előtt van a magyar polgári perrendtartásról szóló törvényjavaslat. (Élénk mozgás és felkiáltások a szélsőbaloldalon: Előbb kellett volna! Helyeslés és jobboldal.) Az államszámvérvőszéknek a törvényhozás által engedélyezett évi hitellel szemben az 1901-ki számadási év IV. negyedében előfordult túlkiadások, előirányzat nélküli kiadások s hitelátbázisokról, továbbá az állami számvérvőszéknek a törvényhozás által engedélyezett évi hitellel szemben az 1901-iki számadási év pótlónegyedében előfordult túlkiadások, előirányzat nélküli kiadások- és hitelátbázisokról szóló jelentéseit. A kereskedelemügyi miniszternek a szeszpar és finomítás akadálytalan folyamatainak biztosítása céljából mellőzhetően stb. stb. intézkedésekről szóló jelentését, a Zubrzyk, ausztriai község és Miszsek magyarországi községhez tartozó Mzd-birodásztelep határvitá tárgyában tett javaslatom bizottsági tárgyalását kérem.

Kérem továbbá a zárószámadási bizottsági jelen-

tés tárgyalását a holnapi napon tartandó ülésre kitűzni. (Helyeslés jobboldal.)

Van szerencsem azonkívül jelenten, hogy a legközelebbi idők munkaprogramjára vonatkozólag előterjesztéseket fogunk egyenként a t. Ház figyelmébe ajánlani, ma azonban, hogy hű képet adjak a t. Háznak, csak azt jezem, hogy mindenekelőtt feladata lesz a Háznak jogalkotni a budgettel, amely a jövő hét első napjainak egyikén fog a szokásos expozé kíséretében a Ház asztalára letétni a pénzügyminiszter által, Ezenkívül feladata lesz a Háznak jogalkotni a horvát kiegészítés kérdésével. A kormány ezeken felül, amik csak ugyszólván napi teendői a törvényhozásnak, egy kimerítő munkaprogrammal fogja a Ház munkásságát igénybe venni. J. a belügyminiszterium részéről a legközelebbi napokban előterjesztés történik, illetőleg egy törvényjavaslat fog beadtni az utlevél-ügyről, a határrendőrségről, a külföldiek ellenőrzéséről. (Helyeslés.) és három új csendőrkérdületi parancsnokság felállításáról. A kereskedelemügyi miniszter következő jelentésén kívül, amelyeket a törvény értelmében kell tennie, ugyan mit jelentés a fesső-tarcsai helyiérdeku vasut engedélyezése tárgyában, jelentés a vasárnapi munkaszünetnek elfüggesztéséről a tengeren járó hajók kazánjain, gépein és egyéb alkalrészain végendő halaszthatatlan sürgős ipari munkáknál, a sőr, ez é ő baromfi, melükony természetű élelmiszerek szállításánál, élő állatok vasuti szállításánál szükséges munkáknál, továbbá a fényképezési és ahhoz hasonló rokonfoglalkozásoknál, továbbá az iparszerűen üzött ablaktisztítási és szobabeeresztési munkáknál, — mondom — mindezen jelentésekön kívül, a legközelebbi időben több törvényjavaslatot szándékozik előterjeszteni. Ezek közül tartozik a törvényjavaslat a külkereskedelmi statisztikáról, a mértékekről és a mértékek ellenőrzéséről, a keszthely — tapolcazi helyiérdeku vasut engedélyezéséről és ezzel kapcsolatban a balaton-szent-györgy — keszthelyi vasut engedélyezéséről. Mind e javaslatok a legközelebbi időben a Ház asztalára fognak letétni. (Helyeslés.)

A honvédelmi miniszter elő fogja terjeszteni, amint mindig szokta és amint ezt a törvény is előírja, törvényjavaslatot az ujonclétázm megállapításának egy évre való meghosszabbításáról és másodszor az ujonclétázm megállapításáról, amelyel kapcsolatban ideiglenesen a póttartalékoknak nagyobb számmal való visszatartását célzó javaslat. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Abból nem lesz semmi! Nem lehet! Nem engedjük!) Az igazságügyi miniszter két nagyon fontos javaslatot fog a t. Háznak benyújtani. Egyik a legközelebbi időben teendő beruházásokról szóló javaslat, a másik az állami tisztviselői fizetésének felemeléséről és szabályozásáról szóló javaslat. (Élénk helyeslés.) Mindkét javaslat nagy horderejű, nagy fontos. Mindkét kérdésnek elintézése annak idején kiállításba helyeztetik; most a legközelebbi időben abban a helyzetben leszünk, hogy erre vonatkozólag a konkrét javaslatokat is megtehettük. (Helyeslés.) Az igazságügyi miniszter ur a perrendtartás életbeéptetéséről szóló törvényjavaslatot fogja legközelebb beadni. Azonkívül be fog adni később több kisebb javaslat. Ilyen az igazságügyi miniszter javaslata az áru-és-letételek-ügyetről és a földművelésügyi miniszteré a telepítésről és a földbirtok-földarabolásról. A kultuszminiszter ur is be fogja adni a jogi oktatás reformálásáról szóló javaslatot.

Ezenkívül még ezen ülészakra egyéb fontos teendők is várnak, amelyek iránt a tél folyamán konkrét előterjesztések lesznek tehetők. Ezek a következők: a kereskedelemügyi miniszter az ipari tulajdon nemzetközi védelméről szóló javaslatával majdnem készen van és azt annak idején be fogja terjeszteni, valamint be fogja terjeszteni a szabaddalmi, védjegy- és mustra-otalmi ügyekben Németországgal fennálló egyezmény módosításáról szóló javaslatát; a házálási törvényjavaslatot, az ipari és gyári alkalmazottak betegség esetén való segélyezéséről szóló 1901. évi XIV. törvények módosításáról szóló javaslatot és a vicinális vasutakról szóló javaslatot. A pénzügyminiszter a tél folyamán be fogja terjeszteni a bányatörvényről szóló javaslatot, az igazságügyi miniszter a biztosítási törvényjavaslatot, a tagosításról szóló javaslatot, továbbá az uszatorvény reviziójáról szóló javaslatot (Élénk, zajos helyeslés.) és amennyire lehet, a büntetőtörvénynek novelláris módosításra vonatkozó javaslatot. (Élénk helyeslés.) A földművelésügyi miniszter azonkívül a parcellázásról és a földbirtok-jeldarabolásról szóló javaslatokon kívül a mezőgazdaság egyes ágait érdeklő kisebb javaslatokkal szándékozik a Ház elé állani; a kultuszminiszter ur elkészíti és a Ház elé fogja terjeszteni a kincseletekről s a tanítóknak nyugdíjáról szóló javaslatokat.

Azt hszem, t. Ház, hogy ez a munkaprogram, amelyet a t. Ház elé terjeszteni szerencsem volt, elég gazdag és oly fontos kérdéseket ölel fel, hogy csak szerencsét kívánhatok a t. Háznak, ha ezen munkaprogram tárgyalásával elkészül. (Helyeslés a jobb- és baloldalon.)

Thaly Kálmán örömmel fogadta a miniszterelnök programját, de kérli, miért hagyta ki a kiegészítést?

Rakovszky István: Kérli, hogy állunk a pénzügyi kiegészítéssel? Lesz-e kiegészítés, vagy önálló vánterület? A munkaanyag, amelyet a miniszterelnök betervezett, nagy, úgy, hogy azt kell feltételeznem, hogy a mostani szesszióban nem fogja betervezteni a kiegészítési törvényjavaslatokat.

(A kiegészítés.)

Széll Kálmán: T. ház! Én mindkét kérdést, amely hozzám intézgetett, jogosultnak tartom a tekintetben, hogy a t. képviselő urak óhajátik tudni, miért nem tájékoztatam őket a kiegészítés kérdéséről. Thaly képviselő ur is, Rakovszky képviselő ur is pénzügyi

kiegészítésről beszélnek; gondolom, ez csak nyelvbiba, mert itt nem pénzügyi kiegészítésről van szó, hanem arról a nagy kérdéstről, melyet gazdasági kiegészítésnek szoktunk nevezni és az is abban az értelemben, amennyiben arról van szó, hogy létrejön-e Magyarország és Ausztria között a vám- és kereskedelmi szövetség és megkészl-e az a vámtarifa, melynek előkészítését a törvény élénk is írja, meliótt a külföldi szerződés tárgyalásába mehetnének. Ha e kérdésben elvi álláspontomat kívánják hallani, szivesen helyt állók; de hogy a folyamatosan levő tárgyalásoknak tartalmáról ma nyilatkozzam, az tökéletes lehetetlenség; azt sehol a világon az ellenzék sem szokta követelni a kormánytól és mindenütt meg szokott elegendni a kormány azon nyilatkozatával, hogy a kérdés ma még elintézte nincs. Legyenek szivesek türellemmel lenni, nem én vétettem, hanem azon nagy érdekek végett, melyek kockázat alatt állnak, melyek veszedelmbe kerülhetnek, ha idő előtt nyilatkozzam.

Ami már most az időt illeti, itt is egy vastag tévedést kell rektifikálnom. Én nem tudom, hogy került az be a napisajtóba, egyszer a képviselőházba is. (Egy hang a szélsőbaloldalon: Formula!) Nem jórma. Az önkök a formula. Be fogom mindjárt bonyolítani. Beé került már egyszer a képviselőházba is és akkor én kifejtettem a kérdést s az a képviselő ur, ki velem szemben a kérdést így állította fel, — Kossuth Ferenc — maga beismerte, hogy ebben a kérdésben ő nem osztja annak a röpiratnak vagy memorandumnak ott citált tételét, amely először hozta fel azt, amit tévedésnek deklaráltam: tudniillik, hogy ha nem jön létre a gazdasági kiegészítés 1902. december 31-én, akkor már vége van mindennek, akkor már nem is lehet előterjeszteni és előll az önálló vánterület. Ez a legvastagabb tévedés. A törvény világos betűje egészen más mond. A törvény azt mondja, hogy fenntartanak a jelen vánterületi állapotok 1907-ig, hogyha a viszonyosság megtartatik Ausztria részéről, és utasítatik a kormány, hogy legkésőbbben 1901-ik évben indíson meg tárgyalásokat egy vám- és kereskedelmi szövetség létesítése iránt; tehát minden terminus nélkül arra nézve, mikor kell annak létesülni, utastva van a kormány arra, hogy indítsa meg a tárgyalásokat.

Barta Ferenc: 1902. december 31-ig! A 4-ik §-ban benne van.

Széll Kálmán: A 4. §-t is elolvastam. Most azt mondja-e a törvény — és ez volt az a sokszor kicsüszölt, az ország érdekeinek nagy szolgálatot tett formula — hogy amennyiben 1903-ig az 1867. XII. törvények 61. §-a értelmében a vám- és kereskedelmi szövetség nem jön létre, akkor vége van mindennek, hogy akkor bekövetkezik az önálló vánterület? Nem, hanem azt mondja, hogy a nemzetközi kereskedelmi szerződésnek hosszabb időre, mint a törvény hatályának tartamára, vagyis 1907-ig tartó időtartamra nem köthetők. Én megkötöttem akkor igenis magamat, a helyzetet, minden faktort arra nézve, hogy a szerződési határidőnek össze kell és nem szabad külön esnie. Ha tehát nem jön létre 1903-ig a vámszövetség, akkor mi lesz? Akkor nem szabad hosszabb szerződést kötni, mint 1907-ig. De ebben magában, hogy 1907-ig lehet kötni, ebben magában benne van, hogy ha 1903 végeig nem jön létre a vámszövetség, létrejühet később. Magyarul mit tesz az? Ha nem jön létre a vámszövetség 1903-ig, akkor ez a következő a szerződésnek összeesése nézve mit jelent? Hogy létrejühet 1903 után is, de nem szabad más, hosszabb időre szóló nemzetközi szerződést kötni.

Ennek a törvénynek más, világos magyar érteleme nem lehet és vastag tévedés volt, mikor az ÖNGE emlékiratában először állították fel a tételt. Mikor ez a tévian először hozatot elő, rögtön megcaltam és azt mondtam, hogy aki magyarul tud olvasni, ebből a törvényből most nem olvashat, mint azt, hogy 1903-tól fogva, ha létre nem jöhet a vámszövetség Ausztriával, nem lehet hosszabb szerződést kötni, hanem hogy a vámszövetség 1907-ig mindig létrejühet. Különben miért volna az 1907-es terminus, kérdem a t. urakat? Nem volna annak semmi értelme, ha addig nem tartathatnék fenn a jelen állapot, ha a viszonyosság megtartatik. Hogy ez a bizonytalanság nem helyes, azt szászor is elismerem; azér kell helyettesíteni állandóval, vagy vámszövetséggel, vagy a gazdasági rendezés más módjával. De hogy ez terminushoz van köté, az nincs benne a törvényben és nincs senki, aki ezt ki tudná magyarázni a törvény világos, határozott és élő szavai szerint. Nem vagyunk tehát terminushoz köté e részben. Mi előterjesztettük a vámszövetséget 1903-ban is, 1904-ben is és nem óhajtom a bizonytalanságot; én azt óhajtom, hogy minél hamarabb tisztáztassék ez a helyzet. Aki figyelemmel kíséri a mi tárgyalásainkat, az legalább azt a bizonyágot kiállíthatja a kormány tagjainak, hogy semmi időt, semmi fáradságot nem kiméltünk, hanem az egész nyáron át, mi ezen kérdéssel foglalkoztunk szüntelenül és nem halasztottunk, nem mulasztottunk semmit. Ha tehát rajtnak kívül álló akadályoknál fogva még nem jött létre egyetértés, nem történt az semmitléte mulasztás folytán. Es azért legyenek szivesek abba beleenyogni, mint egy per judicatiába, hogy itt nincs az 1902-iki terminusról szó, abban az értelemben, mint azt némelyek magyarázzák. A viszonyok, amelyek ránk nehezdednek, igenis megkövetelik, hogy a mai bizonytalan állapotot egy törvényes, alkotmányzerűség szempontjából ideális, a két nemzet közötti egyesség útján létrejött állapotot cseréljük fel. Ezt, igenis elismerem. De nem azt, hogy az egyesség létrejöttének lehetősége el volna metszve 1902. végével.

Ezekben voltam szerencsés a felhozottakra válaszolni. (Élénk helyeslés a jobboldalon.)

Rakovszky István: Nem kívánt részletes programot a kiegészítésről, csak azt akarta tudni, hogy a tárgyalások ma milyen stádiumban vannak. Mert a magyar törvényhozás megköveteli, hogy ne egy bécsi

újságból, hanem a miniszterelnök szájából hallja a hiteles értesítéseket.

Krasznay Ferenc: Azt tartja, hogy a miniszterelnök beszéde csalódsába hozta az önálló vámtarület híveit. Nem is szabad megnyugodni abban, bár egyelőre meg kell hajolni a kényszer elé.

Szell Kálmán: Az, amit a t. képviselő ur most az inémt mondott, két tételek teljes összekeverése. Azt mondta „mert bekövetkezhetik előbb is”. Ebből semmi argumentum arra, hogy 1902. végén be kell következnie nem vonható, mert akkor következhetik be vagy előbb következhetnek be, ha a viszonyosság megtörtént. En is azt mondom, bekövetkezik, ha a viszonyosság megtörtént. de nem 1902. december 31-én, hanem akár ma, akár azonnal. De egészen más az, hogy valami a viszonyosság megtörtése esetében akár ma következhetik be, mint ha ebből azt következtetem hogy ennek 1902. végén be kell állania. (Helyeslés jobbról.) Amit pedig a képviselő ur mond, hogy a viszonyosság megtörtésének vétetik, ha az autonóm vámtarúta el nem készül; tessék nekem felolvasni. hol van ez. A törvény azt mondja „A 14-ik szakaszban megállapított feltételek bármelyikének meg nem tartása ugyanazzal a joghatállyal bír, mint a viszonyosság meg nem tartása.” Mit tesz ez? Ha a 4. szakaszban írt feltételek meg nem tartatnak, vagyis ha az autonóm vámtarúta elkészülte előtt tárgyaink a külfölddel, akkor a viszonyosság megtörtetik, de az autonóm vámtarúta elkészülte, sem implicite, sem explicite nincsen az 1902. évhez kötve. (Ugy van! jobbról.) A törvény egész logikája, minden egyes betűje ezzel szemben homlok-egyenest ellenkezik. Ha az urak szerint állna a dolog, hogyha nem jön létre az autonóm vámtarúta mostanáig, most kellene megszűnnie? Ez a törvény világos szavaival annyira ellenkezik, hogy én nem is értem, hogy lehet e mellett érvelni. Maga Kocsuthy Ferenc t. képviselő ur beismerte, hogy igazam van. Mikor én a pártközi békét létesítettem és az akkori ellenzéknek vezérleltam, akikkel együtt tárgyaltam, megcsináltuk velem az egyezséget, megcsináltuk ezt ugy, hogy most pedig kötünk egy a régi szerződés anyagi tartalmát magában foglaló olyan egyezséget Ausztriával, hogy a viszonyosság alapján 1903-ig fenn-tartjuk az állapotokat azon formula szerint. (Mozgás balról.) Akkor én elmentem és igyekeztem ezt keresztülvinni.

Krasznay Ferenc: Ez is a mellett szól!

Szell Kálmán: És amikor így láttam a helyzetet, hogy ezen az alapon nem lehet megkötöni az akkori Thun-kormányval az egyezséget, akkor én leírtam Budapestre és azt mondtam: nekem van egy eszmém, tudniillik az, hogy ne mondjuk a mai állapot fenntartása véghatárának az 1903. évet, hanem tojünk ki ezt a véghatárt 1907-ig. En ennek ellenében ezeket a világos, mondhatnám új vámványokat, világosan kifejezett jogokat bele kívánom venni a törvénybe, hogy ne lehessen a szerződéseket tovább kötni, hogy a vámtarúta előtt kelljen elkészülni, mint a szerződés tárgyalása megkezdetik és hogy a leírtat nélküli szerződéseket is elmondassuk, ha akarjuk. És akkor azok az urak 14-én, mind azt mondták, hogy akarjuk és beleegyezünk abba, hogy ezen az alapon módosíthatom az egyezséget. Beötöltem a házába, felállítottam és elmondtam, hogy így módosítottuk az egyezséget, hogy ezen egyezség mellett fogunk állani és akkor felkelt minden párt részéről valaki és azt mondta, hogy a maga részéről a pártközi békét megköthetnek tartja minden sérelem nélkül. (Igaz! Ugy van! jobbról.) Hát ezen törvénynek a keletkezése, annak egész története, szelleme, intenciója a legskrupulózussabban megmondolva, az én interpretációm mellett szól. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon és középen.) Senki sem gondolta és nem is gondolhatta, hogy ha az egyezség létre nem jön 1903-ban, az önálló vámtarútnak eo ipso létesülnie kell. Ezt megcsinálhatta az ország 1907-ben, ha akarja, vagy bármely percben 1907-ig is, ha az osztrákok a viszonyosságot meg nem tartják. De ha a reciprocitás meg lesz tartva és a törvénynek elég lesz minden ízében és részében, vagy ha a vámszövetség létesül, akkor igenis ez az így 1907-ig el van tűzve. (Helyeslés a jobboldalon.) Ez a törvénynek világos betűje, de világos szelleme is, amelyet — erős nézetem — hogy nemcsak nem lehet megcserélni, de meg sem lehet támadni, homályba sem lehet burkolni. (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.)

Pichler Győző: Arra kér felvilágosítást, hogy a formula értelmében ki lévén zárva minden újabb szerződés, a míg az autonóm vámtarúta el nem készül, mi módon lesz lehetséges, mert csak törvénytelen lehet, amit akarunk, hogy tudniillik a német szerződést egy évre meghosszabbítják? Mert a meghosszabbítás nem egyéb, mint új szerződés.

Szell Kálmán: Felelek erre, ha nem is hívják fel rá oly peremptorius hangon és oly hangon...

Pichler Győző: Aztért, mert dühösek vagyunk!

Szell Kálmán: Hát én nem vagyok dühös...

Pichler Győző: En már Koerberre is dühös volnék! (Derüléség.)

Szell Kálmán: ... akármiféle inveltivákál illet a képviselő ur. Különbön a t. képviselő urak igen súlyos tévedésben vannak. Először is, kérem, ez a törvény beszél szerződési tárgyalásokról. Most a prolongáció hogy történik? (Halljuk?) Ugy történhetik, amint az iyetlen szerződésnek az anyagi tartalma előírja: az pedig úgy írja elő, hogyha egyik fél sem mondja fel 1903. végéig a szerződést, akkor az maga magától meghosszabbodik. (Helyes jobbról.) Amikor törvényeinkben ez világosan benne van, hogy akkor valaki azt mondhatta, hogy ha kölcsönösen fel nem mondatik, — mert a törvény nem mondja, hogy fel kell mondani, hanem azt mondja, hogy fel lehet mondani — hát akkor ennek a szerződésnek az az automatika önönmagától való meghosszabbulása egyenlő és egyenértékű egy új szerződéssel, — ezt már csak nem fogja nekem bizonyítani senki sem, akár haragszik,

akár nem haragszik az illető. Nem törvényesítés, hanem igenis (Mozgás és zaj a szélsőbaloldalon. Előnk csenget.) egy élő törvény értelmezése teljes kiférgetása lenne az, ha az önkök interpretációja volna helyes. Nem is kell ezt interpretálni, hanem egyszerűen a törvényt kell felolvasni; a vámtarútaának kell előbb megkészülni, mielőtt új szerződést kötnek. Ez áll s e t senki sem tagadja. De hogy az, ha két fél egymással szemben nem el a világosan körülírt felmondási jogával és minden tárgyalás nélkül s a nélkül hogy szóba erednének egymással, még nem is kommunikálják egymással azt, hogy fel nem mondának, hanem csak egyszerűen fel nem mondattak: hogy ez egy új szerződés lenne, ez egy olyan állapot, olyan kifejezetlenül mérvi el erdítésre lenne a szó józán értelmének, amelyet én egy percig sem hagyhattam szó nélkül. Így áll a kérdés és gondolom, világos volt a válaszom. (É én helyeslés a jobboldalon. Mozgás és zaj a szélsőbaloldalon.)

A Ház hozzájárul a napirendhez.

(A kolozsvári ünnep.)

Messi Pál: Fádalommal látta, hogy a magyar király nem vett részt a kolozsvári Mátyás-ünnepen. Nem vadoja ő felsége, hanem tanácsosait ezért a miasztásért. Elmulasztottak egy alkalmat, amely közelebb hozta volna egymáshoz a királyt és a nemzetet. A királynak vezénie kellene bennünk minden nemzeti ünnepben s ezért nem is gondolhatja, miért maradt távol ő felsége az ünnepről. A Habsburg-ház harmincegy fértárgja közül különben is csak egy jeent meg az ünnepen, József Agost főherceg, a nagy nádor unokája. Hol voltak a többiek? A magyar nemzetnek aspirációi vannak. Talán lének a Burgban ezektől? Mindenüvé elmegey az udvar, csak a mi ünnepeinkre nem. Szólok köszönetet mond a kereskedelmi miniszternek a különvontat lassúságáért. A kereskedelmi miniszter természetesen előbb érkezett meg s ünnepelette magát. Maga a rendezés is lejtelen volt. A templomban a katonaságot előbb helyezték a törvényhozásnál holott a törvényhozást a király után az első hely illeti meg. S ismét elhangzott a gyűlöletes, ákos nótá: a Gotterhalté. Kolozsvár megadta rá a méltó választ s az első hangok elhangzásánál a Himnuszra gyűjtött rá. Miért ne fogadtuk a magyar főherceget magyar Himnusszal? Ha tovább fog ez így tolni, akkor el fog szakadni a fától s a rongyok alatt meg fogjuk látni a nemzet számos baját.

1. Megmondhatja-e a miniszterelnök ur hogy miért nem jött el a koronás király a kolozsvári Mátyás király-szobor leleplezésére?

2. Igazak-e az ennek okáról közszáon forgó hírek?

3. Miért nem tettek eleget a meghívásnak a királyi család tagjai? Mivel mentették ki távolmaradásukat?

4. Mit keresett Kolozsvárot a tisztán magyar nemzeti ünnepen a Gotterhalté?

5. Elvárhatja-e a felelősséget azért, ami még kifejlődhetik abból, hogy a Gotterhalté ellen ezentul a magyar ijttség és polgárság rendszeresen tüntetni fog?

6. Szándékozik-e haladéktalanul előterjesztést tenni a koronás királynak s veie a magyar nemzetben a Gotterhalté hallatára ébredő érzelmeiket megismertetni? S mindent ekövetni az iránt, hogy ezen osztrák himnusszal a magyar polgárságot többé ne lázítsák?

Szell Kálmán: T. képviselőház! (Halljuk! Halljuk!) Azokra, amiket Nessi Pál ur ezen interpretációjának bevezetésével mondott, csak igen rövid pár megjegyzésem van. Fanaszt emelt, hogy a rendezés helytelen volt, hogy továbbá nem volt az isentiszteleten elég illő hely a törvényhozás tagjai és a Ház elnöke számára. En is azon a vonaton utaztam, én is azt a benyomást nyertem, hogy gyorsabban is mehetett volna. (Derüléség.) A mi a helyet illeti, amely a képviselőház tagjai számára designálva volt a templomban, erre nézve meg kell jegyezmem, hogy én felelős ezért nem vagyok, mert a rendezéshez nekem abszolúte semmi közöm nem volt, annak semmi izéhez sem. Csak konstatiálom, hogy a Ház igen t. elnökeinek és alelnökeinek, ugy a főrendiház alelnökeinek is a helye olyan előkelő és álsukhoz méltó hely volt, nem hiszem, hogy a Házak elnökeinek e tekintetben valami kiogásuk lenne. Ami a képviselőház tagjainak helyét illeti, öszintén megvallom, abban magam is nem szerencsés választást láttam, mert lehetett volna másként rendezni.

Ezek után áttérnek azokra, amiket a t. képviselő ur kérdez tőlem.

Azt mondja a t. képviselő ur, hogy hiányzott ott a király ő felsége és miért nem jött el és miért nem jöttek el az uralkodóház tagjai, hogy megmondhatom-e. En annyit mondhatok, hogy semmi legkisebb olyan érzés, vagy olyan gondolat, mi ő felségét visszatartotta volna attól, hogy Kolozsvárt jelen legyen ő felsége legmagasabb elhatározással helyt nem lojalit. Ő felsége tisztán kizárólag és egyedül személyes és nagy állásból iolyó elfoglaltságánál fogva nem volt abban a helyzetben, hogy ezáltal — amint ő maga kezes volt nekem kijelenteni — öszinte sajnálattal ezuttal Kolozsvárra eljöhessen. (Mozgás a szélsőbaloldalon.) de azt méltóztatott kijelenteni, hogy igenis, jelen akar lenni az ünnepélyen és képviselteti magát József főherceggel ő felsége által. József főherceggel, legnagyobb sajnálatunkra, megbetegedvén...

Thaly Kálmán: A Hentiz-szobornál ott volt! Akkor nem volt beteg! (Mozgás jobbról.)

Szell Kálmán: Thaly képviselő ur talán elhiszi, ha mondom, hogy József főherceg súlyosan beteg volt és orvosi rendelésre nem volt szabad ágyát elhagynia. Minden ilyenféle imputáció méltóztatások lélekökni. Sokkal magasabban áll ő, hogysem hozzá bármi más gondolat férközhetnék. (Énnek éljenzés a jobboldalon.)

Kubik Béla: Nem helyes biz' az!

Szell Kálmán: A legnagyobb sajnálattal írta meg nekem, hogy nagyon sajnálja, hogy éppen ebben a pillanatban érte a betegség és baj, mert szívvel-lelkel szeretett volna ott lenni. Ezt a fenségéről, aki irant mindnyájan oly mély tisztelettel és hódolattal viseltetünk, mondan nem engedhetem. Az ő felelőlt magas se'leme, az ő egész nemes érzélete, az ő magyar érzése, az ő hazafias feltöltés, titakozik az ellen, hogy József főherceggel szemben bárki is a legfővalóbból ilyen imputációval élhessen. (Élénk helyeslés a jobboldalon. Nagy zaj a szélsőbaloldalon.) Ő császári és kir. apost. felsége elküldötte képviselőleiben József Agost főherceget, ő felsége tehát nem mint főherceg, mint királyi herceg, nem mint az uralkodóház tagja, nem mint boldogult nádorunk unokája, nem mint az a közkezdveliségű, általános szeretett és tisztelt főherceg, aki méltó utóda atyáinak és nagy őseinek, kit úgy is szívesen látunk volna, volt ottan, hanem egyenesen mint ő felsége képviselője. Nem lehet és nem szabad tehát azt mondani, hogy ő felsége jelen nem volt. Ha ő felsége az ő sajnálattal meg volt akadályozva abban, hogy személyesen jelen lehessen, jelen volt képviselője által. József Agost főherceggel minden megjelenésében, minden beszédében, minden nyilatkozatában ő felsége nevében beszélt, mert ő felségét képviselte és azok a hazafias kijelentések, azok a meleg nyilatkozatok, melyeket József Agost főherceget tet, mint ő felsége képviselőjének szájából tett kifejezések vehetők és ürvendhet minden magyar ember és háival és elismeréssel fogadhatja azokat. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.)

Messi Pál: Ezt elismertem!

Szell Kálmán: Ő felsége tehát ott volt és az történi Kolozsvárt, hogy ő felsége a maga érzelmeiben, a maga kegyelvében és megnyilatkozásában egy nagy korszak ragyogó alakjának dícsőítésével és emlékének megörökítésével igen öszelortt a kegyelet eszmével, a nemzettel. Ő felsége ott volt, hogy velünk együtt ünnepele, dícsőítse azt a nagy nemzeti királyt, talán a legnagyobbikat, aki Magyarországra ient és dícsőiséget hozott, méltóan hozhatta kitejézésre azáltal, hogy azon az ünnepélyen személyének képviselője által részt vett és tettele azokat a nyilatkozatokat.

Ami már most illeti a Gotterhaltét, (Halljuk! Halljuk!) a szélsőbaloldalon. En arra kérom a képviselő urat és a t. képviselő urakat, hogy ne abból a háttérből vagy ne abból a bizonyos körítoből...

Molnár Jenő: Előterből! (Mozgás jobbról.)

Szell Kálmán: Nem zavar meg a képviselő ur ezen rossz élcével, mely most éppen nem ide való... Ne abból a háttérből, amelyet felállítanak, méltóztatások ezt a kérdést megítélni. Egyszerűen az történi, hogy a katonai zenekar a maga kötelessége szerint és a bevett szabályzat értelmében... (Hosszantartó nagy zaj a szélsőbaloldalon.)

Báró Fejérváry Géza: Szabály, szabály!

Szell Kálmán: ... midőn az uralkodóháznak egy tagja megjelent, mint ő felsége képviselője, eljátszotta kötelességszerűleg, mint elő van írva. (Folytonos nagy zaj és mozgás a szélsőbaloldalon.)

Önkök azt mondják, hogy ebben sérelem van. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

Langyel Zoltán: Nem volnánk magyarok, ha nyugodtan túrnók! (Zaj.)

Szell Kálmán: Minden sérelemnek az alapfeltétele, hogy abban meglegyen az intenció, amely sérteni akar. (Ugy van! a jobboldalon.) Ott, ahol az intenció nincs meg, ott sérelemről beszélni nem lehet és nem szabad. (Nagy zaj és ellenmondások a szélsőbaloldalon.) Itt egyszerűen az történi, ami történt 35 esztendő óta. Haydn szerzett egy himnusz, már száz év elmúlt azóta, először 1797-ben énekeltek Bécsben, abból lett az a himnusz és ez megmaradt. Senki azelőtt jóformán észre sem vette, senki azt nem kilogószta, 35 esztendőn keresztül folytonosan játszották és senki abban sérelem nem látott. (Nagy zaj a szélsőbaloldalon.) Most egyszerre irították sérelemmé lett, pedig nem az. (Nagy zaj és ellenmondások a szélsőbaloldalon.)

Előnk: Csendet kérek!

Szell Kálmán: Nessi Pál ur hivatkozott azokra a szavamra, amelyeket Kolozsvárt mondtam. Köszönöm, ha hivatkozik rám. De hát engedtem annak az érzésnek, amit én ezekben a szavakban kifejezésre hoztam, amit szívem mélyéből érezek és amit minden magyar embernek éreznie kell: a királyhoz való hűségnek és a haza szeretetének egy jorrasa ez, ennek a két érzésnek válthatatlan öszszefüggésnek kell lenni, mert szent tétel, amit én felállítottam. (Élénk tetszés és helyeslés a jobboldalon.) Az egyezségei áll: aki a hazát szereti, annak hűnek kell lenni a királyához; (Zajos helyeslés a jobboldalon. Zaj a szélsőbaloldalon.) aki a királyhoz hű, annak szeretnie kell hazáját, mert aki hazáját nem szereti, nem lehet hű királyához, s aki nem hű a királyhoz, nem szeretheti hazáját. (Élénk tetszés jobbról.) Ilyen elválaszthatatlan fogalmak és szent érzések ezek. (Tetszés a jobboldalon. Zaj a szélsőbaloldalon.) Önkök is ezt vallják és valaniok kell. Hiszen a képviselő ur engem citált és azt mondta, hogy egyetért velem. Hát ha vallják, legyenek szívesek megengedni azt, hogy ezekben a szent érzelmeiben, amelyek minden magyar embernek szívében laknak az öszszhangot nemcsak a nagy alkalmakban, nemcsak a nagy elvi kérdésekben kell megtartani, hanem az ilyen kisebb és egyes kérdésekben is. (Zaj a szélsőbaloldalon.) En tehát azt mondom: bármily dait halljak, akár ezt, akár más, egyformán szeretem hazámat és királyomat. És mert ebben sértés nem akar lenni, nem látok intenzív céloztat, Magyarországra nézve semmit ami sértene és ami bántó lenne. (Élénk helyeslés jobbról.) En én állítom, hogy ebben sértés nincs és nem lehet azért, mert senkinek esze ágába sem jut ő felségétől, a koronás királytól kezdve ebben sértést látni vagy akarni és ő tiltakzik

ellene legjobban. (Élénk tetszés és helyeslés a jobb oldalon.)

Ha tehát így áll a dolog, akkor minek viszünk mi bele erőszakkal (Ugy van! Ugy van!) a jobboldalon. Zaj a szélsőbaloldalon) olyat ami nincs benne, hogy érzékeny összehúzó és diszsonancia állhasson elő, amitől isten mentes és isten tartsa távol az országot. (Folytonos zaj és mozgás a szélsőbaloldalon.)

Ez az én felfogásom e dologban, és mert ez a felfogásom, azért mondom, hogy a képviselő urnak nincsen igazja, amikor arra konkludál, amit mondott, és amikor ezt a kérdést úgy kezeli, mint a hogy kezeli. Ebben a kérdésben hűvösen, objektíven, nyugodtan kell beszélni, nyugodtan kell magunkat tartanunk. De ezzel a hanggal, az elentársnak, nem tudom az igazat, nem tudom, miéle irányban való kijelentéseknek és igazságoknak a hangján nem fogunk... Higgyék el a t. képviselő urak (Folytonos zaj a szélsőbaloldalon). Az elnök csengett. Igaz! Ugy van! a jobboldalon.) Az nincsen érdekében ebben az országban senkinek, hogy disharmoniót vigyen ebbe a kérdésbe és akaratlanság is értesít és azt az egyetértést, amely a féség, a koronás király és a nemzet közt van, megbolygassa, mert ahhoz nyulni nem szabad semmivel, semmi képpen sem, mert ez egy olyan nagy érdeke az országunk és jövőjének biztosítása épp úgy, mint a hogy a koronának az egyedüli legnagyobb ékessége. Ahhoz nyulni bűn, azt nem szabad bántani, mert az az országunk egy nagy kincse. (Élénk helyeslés és tetszés a jobb- és a szélsőbaloldalon.) Ez az én válaszom a t. képviselő urnak interpellációjára. (Élénk helyeslés és tetszés a jobboldalon. Ellenmondás és zaj a szélsőbaloldalon. Fe kiáltások a szélsőbaloldalon: Huzassák a Gotterhatét odaát! Folytonos zaj. Elnök csengett.)

Nessl Pál: A miniszterelnök Bécsnek beszélt. Nem is válaszolt mindenne. Hol voltak a tőhercegek? (Zaj jobbfelől.) Ugy látszik, nem akarnak meghallgatni a tudoladon.

Báró Fejérváry Géza: Dehogy nem, hisz ez mulatságos dolog! (Zaj a szélsőbaloldalon.)

Nessl Pál (a honvédelmi miniszterhez): Az olyan miniszternek, aki így beszél, annak nincs helye a parlamentben. A Gotterhaltenen sértő az intenciója.

Báró Fejérváry Géza honvédelmi miniszter: Nem áll!

Nessl Pál: Nem veszi tudomásul a választ. A Ház tudomásul veszi.

Élnök az ülést bezárja délután 2¼ órakor.

BELFÖLD

Minisztertanács. Ma délután minisztertanács volt, amelyen a kabinetnek a fővárosban időző valamennyi tagja résztvett.

Szell Kálmán és az Omge. A miniszterelnök mai képviselőházi beszédében, amelyben az 1899. XXX. törvényeknek adta világos interpretációját, reámutatott arra, hogy az a felfogás, mintha a kiegyezés el nem készülté esetén, már 1903. január 1-én, az önálló vámtérületre kellene áttérnünk, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület téves interpretációjából ment át a köztudatba. Ezzel szemben most az agráriusok lapja mosakodik, s kimutatni igyekszik, hogy az Omge interpretációja közt és a miniszterelnök közt a gyakorlati következmények szempontjából nincsen nagy különbség; védekezik továbbá az ellen is, hogy az Országos Magyar Gazdasági Egyesület a véletlektől ragaszkodik a közös vámtérülethez. Végül pedig, a *viszaszivás* teljessége okáért ezeket írja:

Ha sikerül Ausztriával a mainál előnyösebb kiegyezést kötünk, maradjon meg a közös vámtérület, ha nem menjünk át haladéktalanul az önálló vámtérületre.

De hogy ez megtörténhessék — és itt jön az O. M. G. E. memorandumának konkrét kívánása — meg kell alkotnunk a külön magyar autonóm vámtariát, mert ez adja meg a gyakorlati lehetőséget az önálló vámtérületre való áttérésnek, melynek kényszerre megelégszerűleg is beállhat a viszonságos feltételeinek megszűnése miatt. És habár a miniszterelnök mindenképpől illetékes magyarizata után megnyugsunk abban, hogy a viszonságos nem tört meg, ha a kiegyezést ez év végéig alkotmányosan meg nem köthetjük, ámde a viszonságos megszűnésének több lehetősége van s az O. M. G. E. nem akart többet, mint hogy e lehetőségekkel szemben a magyar kormány készen álljon. Szell Kálmánnak azon korábbi nyilatkozata után azonban, hogy a kormány a külön vámtérületre néhány hét alatt is áttérni képes, továbbá a kiegyezési alkudozások menetét tekintve, a magyar gazdákunk egyáltalán nincs okuk arra, hogy Szell Kálmán eljárását és terveit a legkisebb bizalmatlansággal is illessék, sőt ellenkezőleg, hazafias, erélyes és törvény tisztelő magatartásához a legjobb eredményeket fűzik.

Bizottsági ülés a főrendeknél. A főrendház közjogi és törvénykezési bizottsága ma délelőtt tartotta első ülését, amely egyuttal a bizottság alakulási ülése is volt. Elnökké választották *Ernőst* Kelemen, jegyző leit *Gál József*, helyettes jegyző gróf *Vigyász*

Perenc. A bizottság egyhangulag elfogadta az állami számvizsgálók szervezésére vonatkozó 1880. évi 66. és 1893. évi 20-ik törvények módosításáról és a néplökéles teljes föllegerzésére szükséges ismétléjgyverek beszerzéséről szóló törvényjavaslatokat.

János, mi ez? Molnár János, aki körülbelül megalapítója a parlamenti néppártnak, az első időkben vezére és mindené volt a pártnak, most is bevallott kiadója a párt céljait szolgáló valamennyi újságnak: — Molnár János talán kieslett a párt gráciájából. Parlamenti körökben legálább feltűntet kelt, hogy a néppárt a Ház egyetlen bizottságába sem jelölte az apátot. Mert hogy jelölte a Ház gazdasági bizottságába, melynek teendője jóformán kiesziny adminisztratív intézkedésekben merül ki, azt nem lehet olybá venni, mintha a néppárt ezzel megfelelő munkakörbe állította volna az agilis és ambiciózus apát urat. Eleinte tévedésre vagy sajtóhibára magyarázták a jelölésekről szóló kommunikét. De ma megváltak a választások, az összes bizottságok teljesek és Molnár apátot egyikben sem látjuk, csak a kis gazdasági bizottságban. Itt mi ez, János? Fejvéte! Nyugalomba helyezés? Lassu félretolás? Vagy micsoda?

A Gyórfy-Szerényi-ügy. A Szerényi József miniszteri tanácsos ellen folyamatosan volt fegyelmi ügyre vonatkozólag — amely tudvalevőleg Szerényi egyhangú felmentésével végződött — felhivatalosan konstatalják most, hogy a fegyelmi ügy iratait közzétenni se nem szükséges, se nem szokásos. De ezenlül ennek a Szerényi ellen folytatott fegyelmi eljárásnak során különféle okok merültek fel, melyeknek következtében a fegyelmi iratokat a kereskedelemügyi minisztériumból a *bünyválti eljárás megindítása végett azonnal áttették a királyi ügyészséghez*, ahonnan a minapi tárgyalás során a budapesti bünyválti eljárásbíróshoz kérték át a Szerényi-féle fegyelmi iratokat. E szerint — így szól a felhivatalos közlemény — a kereskedelemügyi minisztérium már ebből az okból, hogy ugyanis a fegyelmi iratok a bünyválti bíróságnál vannak, azokat közzé nem teheti, mert a kérdéses iratokkal immár a bíróság rendelkezik. De mi sem állja utját annak, hogy a fegyelmi iratok, ha azt akár a vád, akár a védelem képviselője kívánja, nyilvánosságra hozassanak. E felett azonban most már egyedül a bíróság határozhat, mivel a fegyelmi ügy iratai a bünyválti iratokhoz vannak csatolva és ezek felett immár kizárólag a bíróság rendelkezik. Az érdeklődők tehát a királyi ügyészségnél, avagy a bünyválti bíróságnál keressék a fegyelmi iratokat és ha ez a bünyválti perrendtartás szerint megengedhető, a bíróság bizonyára nem fogja megtagadni a jogosult kérését senkinek.

Wlassics Gyula Belényesen. Wlassics Gyula kultuszminiszter, mint nekünk Belényesről írják, a Matyas-szobor leleplező-ünnepéről visszatérőben, Nagyváradról hétón éjfel Belényesre utazott. Mint már több hasonló alkalommal tette, kedden reggel minden bejelentés nélkül váratlanul megjelent az iskolákban. Legelőször a görög-katolikus főgimnáziumot látogatta meg, sorra járta az összes osztályokat, leült a katedrálra s *füte a történelemből, a magyar nyelvből és irodalomból* intézett kérdéseket a tanulókhöz, különös súlyt vetvén annak megvizsgálására, vajjon az állam hivatalos nyelvében van-e hely a *jártasságnak*. Mintegy két órai időzés után a miniszter a Pável püspök által alapított görög-katolikus román leányiskolát tekintette meg s hasonlóképpen maga vizsgálta a tanulókat. Az állami elemi iskola megtekintése után a miniszteri körut a görög-katolikus és görög-keleti gimnáziumi internátusok megtekintésébe késő délután ért véget. Legtovább időzött a miniszter a görög-katolikus főgimnáziumban. A tanári kart a szemle után az igazgatói irodába hivatta, közölte észrevételeit, intette őket, hogy ijákat a haza hű és hasznos polgárait neveljék; utalt arra, hogy a magyar állam mily egyenlő szeretettel üli föl az ezeréves közös haza bármely nemzetiségű polgárát. Ennek fejében természetesen a közoktatás-ügy minden tényszerűtől a legkiogástalanabban hazafias oktatást, a legelőtelenebb álláshűséget kívánja, követeli. Megjegyezte, hogy esetleg egynemely észrevétele hivatalsan uton irásban közli. *Butean* igazgató válaszában hazafias szavakkal biztosította a minisztert a tanári kar odaadó fátadozásáról. Wlassics miniszter délután utazott el; a pályaváron bucsuzásra, élén az igazgatóval, az egész tanári kar megjelent.

Hogy a közoktatásügyi miniszternek ezt az inkognitó látogatását a közvélemény örömmel és elismeréssel veszi tudomásul, azt mondanunk sem kell. Valamint azt sem, hogy a hasonló látogatásoknak, kivált a nemzetiségi iskolákban, mennél sürűbb is-

métlődését óhajtuk. Ami persze nem jelenti a tanterületi főigazgatók iránt való bizalmatlanságot, csupán azt, hogy a nemzetiségi iskolák ellenőrzését mennél közvetlenebbnek és így mennél társasabbnak szeretjük tudni.

A civillista fölemelése. A *Neue Freie Presse* mai estilapja *budapesti távirat*ot közöl, amely szerint a kormány a legközelebbi napokban törvényjavaslatot terjeszt be a *civillista fölemeléséről*. Hasonlóan fog eljárni az osztrák kormány is. Az emelkedés összesen két millió korondra fog rugni.

Német lap a pángermánok ellen. Berlin egyik legelterjedtebb lapja, *Der Tag* hosszabb cikket közöl, amelyben egy kiváló magyar államférfi véleményét ismerteti a szóbanforgó kérdésről. Az érdekes cikk így végződik:

Magyarság bafalma és ereje a nemzeti egységen alapszik. Ezt megtartani és előmozdítani, életföltétele a magyar államnak. Napról-napra és óráról-órától látjuk Ausztriában, hogy milyen következmények származnak abból, hogy a németek nem tudták megtartani uralkodó szerepüket. Szenvedünk az osztrák zavarok, a folytonos válságok alatt, amelyek ezt az államot megingatják. És most nyugodtan nézzük, hogy Magyarországon hasonló fejlődés lenyegessen? Ne jöjenek azonnal az ellenfelel, hogy a németek Magyarországon hű polgárai az államnak. Jöhiszeműségüket nem tagadom. Valójában azonban harcuk az állam egységes szerkezte ellen irányul, amelyre Magyarországnak szüksége van. A németek fátörő kosai a többi nemzetiségeknek, amelyekkel Magyarországon bőven meg van ádva. Ha kivájk a nemzetiségi egyenjóságot, a magyar államból nemzetiségi állam lesz, amelynek olyan problémákra kell majd pazarolnia erejét, amelyeket Ausztria sem tudott eddig megoldani.

Baigaság volna tagadni, jegyzi meg e közleményre a felhivatalos *Magyar Távirati Iroda*, hogy mi magyarok magyarosítani törekszünk. Erre nem annyira nemzeti elfogottság, mint inkább erős politikai ösztön indít. Sajnáljuk, ha politikai szándékainkat félreértik. De attól, hogy politikai meggyőződésünk szerint cselekedjünk, még azok a barátságos szavak sem tudnak visszatartani, amelyekkel a német sajtó néprokonai iránt való érthető rokonszenvből bennünket támad.

A szalkai petició. A Kurián ma folytatták a *Jakabffy István megválasztása ellen benyújtott petició* tárgyalását. *Konkoly-Thege* József, a kérvényezőök képviselője előadta, hogy a választók fejünkint három koronát kaptak, hogy Jakabffyra szavazzanak, etették, itatták őket, s hogy Jakabffy egyházi célokra adott nagyobb összeget, voltaképpen pedig ez a pénz is arra való volt, hogy a kerület közsegében a választókat megvásárolja. A kérvényezők arra kéri a Kuriát, hogy az ekként érvénytelenné vált szavazatokat számítsa *Konkoly-Thege Sándor* javára. Mondja ki, hogy ő a szalkai kerület képviselője, esetleg semmissé meg a választást abszolút és relatív érvénytelenségi okok alapján. *Dr. Darvai Fülöp*, a választás védője ellenkérvényrel fordult a kisebbségben maradt jelölt ellen, azt állítván, hogy ő vesztetett és itatta-etette a választókat s a Konkolyra esett szavazatokból leszámítatni kéri az inffiált szavazatokat, olyképpen, hogy ezek Jakabffy többségét szaporítsák s arra kéri a Kuriát, ha a szalkai választás ügyében elrendeli a vizsgálatot rendelje el az ellenkérvényben felhozottakra is. A tárgyalást holnap folytatják.

A katolikus kongresszus.

Budapest, október 15.

Ma délelőtt nyílt meg a Vigadó nagytermében a harmadik országos katolikus nagygyűlés, a püspöki kar és arisztokrácia számos képviselőjének, a katolikus papságnak és a vidékről és a fővárosból összeresereglett tagoknak részvételével. A nagygyűlés népe-sebb volt a tavalyinál, amennyiben az idén majdnem négyezer résztvevő jelentkezett.

A megnyitó ülést a belvárosi főplébánia-templomban szentmise és Veni Sancte előzte meg, amelyet gróf *Csáky Károly* váci püspök mondott. Az egyesületek és testületek zászlók alatt jelentek meg és sorlatat állottak a templomban.

(A megnyitó ülés.)

A templomból hosszu menetben vonult a Vigadó nagytermébe a résztvevő közönség. Az elnöki asztal mellett az emelvényen a püspöki kar tagjai helyezkedtek el. Az ülés előtt felhangzott a Himnusz, amelyet az operai énekkar adott elő *Dombay Arthur* vezetése alatt. Az ülést gróf *Zichy János*, a katolikus körök országos szövetségének elnöke nyitotta meg.

Bevezetésképpen utalt arra, hogy az az érdeklődés, amely a katolikus körökben néhány évvel ezelőt támadt, nemcsak hogy nem szunyadt el, hanem évről-évre emelkedik. A magyar katolikusok végre megértették, hogy a katolikusok éberségére szükség

van első sorban azért, mert meg van az egész világon a törekvés az államok életében, hogy funkcióiknak szemmel mindinkább függetlenítsék a katolikus szellemtől és így elválasztják az állam anyagi erőit a társadalom egy nagy részének erkölcsi életvilágától. Ezt a bajt csak úgy lehet legyőzni, ha a katolikus társadalom állandóan funkcionál, és ha mindaz, ami a nemzet kebelében katolikus társadalom, műveltség, foglalkozásra, osztályra való tekintet nélkül, állandóan összetart, állandó vezetés alatt tervszerűen működik. Öntudatos tevékenységét fejt ki, és egy oly hatalmas tényezővé válik az államban, melyvel annak minden körülmények között számolni kell, mely nélkül semmiféle irányzat uralkodóvá egyáltalán nem válhatik. A katolikus szellem univerzálisánál fogva tehát egymaga tudván önmagának egész világot alkotni, tényleg az a hatalom, mely egy nemzet erkölcsi életvilágát szabályozni képes. Erre különösen hivatott egy oly államban, mely ismét hazánk nemzeti erejének legnagyobb részét a katolizmusból merítette, *katolikus jellegű legelőbb külső nyilatkozásában* megtartotta és Isten segítségével beláthatatlan ideig meg is fogja tartani. Hogy pedig a hazának minden katolikus polgára találkozzék társadalmilag, ahhoz szükséges, hogy minden hívő katolikus ember belépjen valamely katolikus körbe, ilyen körök keletkezzenek minden katolikusoklaktól közönségben és valamennyien egy testet alkossanak az országos szövetségben.

Oly alkalmakkor azután, mint például a mai is, szakonként megbeszélhetik mindazokat a kérdéseket és határozatokat mindazokban az ügyekben, melyek a magyar katolikus társadalmat, erkölcsi tekintetben érdeklik, így *katolikus hitélet, tudomány, irodalom, művészet, jótékonykodás* kérdéseiben.

Ez az állandósított katolikus társadalmi akció pótolná az állami hatalom egy részét, egy kiszámíthatatlanul nagyfontosságú misszió teljesítése és az állam fölötti érdekben megbeszélhetetlen értékek birtoka. Ertsük meg egymást. Nem nyomást gyakorolni az állami életre, hanem lassankint az állami élet szellemi tartalmának egységese nagy részévé válni, azt erkölcsi irányban fűzősen befolyásolni: ez a katolikus társadalom feladata.

Igy fogván föl a helyzetet, lehetetlenség, hogy az akció útjába bárki is akadályt gördítene, ha csak nem ellensége annak a katolizmusnak, mely az állam erkölcsi támasza akar lenni. Lehetetlenség elképzelni, hogy bármely uralkodó irányzat nem támogatná minden erejével e mozgalmat, ha csak nem híve az ateizmusnak, materializmusnak, vagy a pillanatokról kezdve, melyben a katolikus társadalom erkölcsi ponderanciájának ellensúlyát nem éri. Csak egy szükséges ahhoz, hogy az eddig tétovázva haladó akció erősen meginduljon és ez a katolikus tömeges részvétele. Ne feszélyezzen senkit, ha maga hivatalban van, hogy kezet nyújtson az eivés bejárásnak, ne higgye senki, hogy a kath. akcióban való részvétel e hazában bármely polgári vagy politikai funkció teljesítésével összeférhetlen. Csak nem kell félni a sötétség és korlátosság a retrográd és ultramontanizmus vádjaitól. A katolikus hitekölcset, katolikus egyházat, katolikus társadalmat gyűlölik azért, mert a pozitív hit alapján áll; gyűlölik azért, mert a *katolizmus* a szó legnemesebb értelmében a munkát a fáradságot, az önmegtartóztatást, az erkölcset, a kötelességet jelenti, gyűlölik, mert benne örökké élő szemrehányást látnak azok, kik az élet gyönyöreinek serlegét fenéki úriúrnak, az önzésben és saját „én“-jükknek kultuszában saját földi létük elmulasztásával együtt látják leledezni életüket is. De ezeket nem kell kimélni, mert ennek az irányzatnak a képviselői az állam erkölcsi balmának szűke, nem kell kimélni ezeket, hanem állítsanak törekvéseikkel szembe hatalmas gátat, hogy általa megmentés a hazát azon erkölcsi zűléstől, melyet a *materialista* készítenek számára.

Aki megfigyelte hazánkban a katolikus érzés ébredését, ki látta, miként *öltött testet a katolikus öntudat az utolsó esztendőben*, az nem eshetik kétségbe a katolizmus sorsa felett. A katolikus társadalmi körök olvasó és legényegyletek, ifjúsági munkás és munkások egyletei, charitatív egyletek száma ma már meghaladja a 900-at; pedig pár évvel ezelőtől alig volt még néhány. Létrejött a katolikus körök szövetsége is, ez a nagy aranyláng, mely hivatva egy hatalmas tűzbe foglalni össze ezen társadalmi köröket. Mintassanak kérem országot, ahol így gyorsan bontakozott ki valaha egy elsorvadó szellemi erő — nem tulok — chaotikus sötétségből.

Nincs ok tehát az aggodalomra. A győzelem napja nem sokára fel fog ragyogni. Akár lesz autonómia, akár nem, ezen a téren dolgozni kell. Vegye ki részét mindenki a munkából, a katolikus középnevelés éppen úgy, mint a polgári osztály, az iparosok és földművelők. Haladjanak a hercegrímás és a püspöki kar kibontott zászlaja után.

A megnyitó beszéd után megválasztották egyhangú lelkesedéssel a nagygyűlés diszelnökeit és az egyes szakosztályok elnökeit.

Diszelnökök lettek:

Herceg Esterházy Mihály, gróf Csekonics Endre, gróf Bathányi Iván, gróf Csirák Béla, gróf Csirák Antal, gróf Festetics Tasziló, gróf Majláth György, gróf Zselénzky Róbert, gróf Zichy Nándor, Márkus József polgármester, gróf Desseuffy Aurél, ögróf Pallavicini Ede és gróf Esterházy Miklós Mór.

A katolikus irodalom, sajtó és művészet szakosztályának elnökévé Margalits Ede egy. tanárt, a katolikus nevelés szakosztályának elnökévé Csavolszky József c. püspököt, a keresztény szociális és karitatív tevékenység szakosztályának elnökévé pedig Zlinszky Jánost választották meg.

A nagygyűlés ezután üdvözlő táviratot küldött a királynak, majd dr. Boronissza Tibor felolvasta *Mária Valéria* főhercegnő udvarhölgye által gróf Zichy Jánoshoz intézett levelét, melyben megköszöni a nagygyűlésre való meghívást és sajnálatát tudatja, hogy nem jöhet el.

Ezután dr. Mihályi Ákos szterioita rendű teológiai tanár terjesztette elő a múlt évi nagygyűlés határozatainak végrehajtására vonatkozó beszámolóját.

Dr. Rađa István apátkanonok olvasta fel végül báró Hornig Károly veszprémi püspöknek, — aki betegsége miatt a gyűlésen nem vehett részt — a katolikus társadalmi szervezkedés szükségességéről szóló értekezést, melyben részletesen kifejti a szervezkedés és különösen a katolikus szervezkedés fogalmát és megrajzolja a katolikus egyesületek feladatait.

A nagygyűlés tagjai déli tizenkét órakor a *Szent Imre-kollégium* (katolikus főiskolai ifjak internátusa) felavatására vonultak.

(Szakosztályi ülések.)

Délután 2—5 óráig az egyes szakosztályok tanácskozása.

Az I. szakosztályban, melynek ülésén dr. Margalics Ede egyetemi tanár, a Pázmány-egyesület elnöke elnökölt, dr. Vajó József tartott előadást e címen: Van-e jogosultsága a hitnek a tudomány körében? Dr. Sziklay János a katolikus népirodalomról és népkönyvtárakról értekezett.

A II. szakosztály ülésén, melyen Csavolszky József címzetes püspök elnökölt, négy előadás volt. Gusvenits Vilmos képezdeli igazgató a katolikus tanítóképzésről, Ujházi László állami főgimnáziumi tanár a történelem tanításáról, Rénai Antal kegyesrendi főgimnáziumi tanár a tankönyvek szemlééről, s végül Kémárky István jogakadémiai tanár a katolikus jogi oktatásról értekezett. Ez a szakosztály tanácskozásai is lejezte.

A III. szakosztály, melynek ülésén dr. Zlinszky János elnökölt, dr. Giesswein Sándor győri kanonok és Németh János legényegyleti elnök tartottak előadásokat. Előbbi a legsürgősebb teendőkről a keresztény-szociális akció terén, utóbbi az egyleti ipari munkaközvetítésről.

(Esti ülés.)

Este 6 órakor a Vigadó nagyertermében folytaták a nagygyűlést gróf Zichy János elnöklésével.

Miután bemutatták a beérkezett üdvözlőtáviratokat, Mayer Béa c. püspök tartotta meg előadását a *katolikus nevelésről családban és iskolában*.

Szomorúan említi, hogy nevelésünk jelenlegi állapotával nem lehetünk megelégedve, mert nélkülözi az igaz, benső hitvallás szellemét. Igaz, hogy iskoláink még távol állanak a lekezeléstől, de az igaz vallásos szellem hiányzik belőlük. Épp így a családból is száműzve van a vallásos gondolkodás. A fiatal nemzedéknek így elkorcsosodása ellen küzd a katolizmus iskolában és családban. Meg van győződve, hogy a kereszténység még nem vesztette el erkölcsnemzeti hatását a arra buzdít, hogy mindenki a nevelés alapjait a vallást tegye.

Ezután gróf Széchenyi Imre szózott elő e címen: *Mi erősít meg hitünkben?* Azt fejtette, hogy a katolikus vallás már fennállásának első korában erős etikai alapon föl rendszert konstitúit. A keresztény vallás érdeme a rabzsoltság megszüntetése, a kamatvélet elűzése s a gyöngébbnek védelme az erősebb szemben. Boldognak valja magát, amiért ennek az egyháznak tárgyul született s hűbére meg erősödve érzi magát s ezrei magát mindenki, aki látja, hogy a vallás évezredek alapokon nyugszik s éppen ezért isteni eredetűnek kell lennie.

Az utolsó szónok ma Vojnits Döme szentbenedrendi főiskolai igazgató volt, aki a *szerves rendek és kongregációk szerepéről értekezett a katolikus egyházban*. Este 8 órakor a katolikus ifjúság bankettje volt a Vigadó éttermében.

Holnap reggel nyolc órakor ünnepes mise lesz a belvárosi plébánia-templomban, délelőtt 9 órakor eucharisztikus kongresszus, déli 12 órakor pedig diszgyűlés a Vigadó nagyertermében.

KÜLFÖLD

A boer tábornokok Párisban. A boer tábornokok párisi látogatásáról a következők újabb részleteket szedjük össze a különféle tudósításokból:

De Wet, Botha és Delarey boer tábornokok, akik közül az utóbbi még gyöngédkedik, tegnap este nyolc órakor községi órszótól kísérve szállásukról, a közönség lelkes ovációi között a Rue Blancheon lévő új színházba hajtottak, hogy ott előadásokat tartsanak. Amikor a teremben megjelentek, ismét viharos ovációban volt részük. *Pauliat*, a boer-bizottság elnöke magasztalta a boerok hősiességét és kitartását.

Botha népe nevében megköszönte a batoritást és azt a fogadást, amelyben Krügeret részesítették s azután a koncentrációs táborokról, a farmok és fal-

vak fölgyújtásáról beszélt. Botha a kárt, amelyet a boerok szenvedtek, másfélmillió frankra becseli, holott összesen hetvenötmillió frankot ajánlanak föl nekik. Beszédét így fejezte be: Nem politikai beavatkozást kérünk, hanem anyagi támogatást. Mint hogy ereinkben francia vér folyik, el tudtuk viselni a szenvedéseket és megmutattuk, hogy civilizált faj és az éltre méltók vagyunk.

A Botha szavait követő 16. Nem vagyok Napoleon (Közbeszólások: De hős!), de meg kellett mentenünk asszonyainkat s azért elfogadtuk a békét. Hívek maradtunk addig, amíg Európát, de szabadok akarunk lenni és reméljük, hogy Európa ezt nem fogja elfelejteni. Azt mondják, hogy szűkevény vagyok. Ezt a szökést drágán fizetem meg. Hallottam, hogy egy utót akarok rólam elnevezni. Remélem, hogy abba az utcába soha sem teszi lábát olyan dél-afrikai ember, aki nem barátja Franciaországnak. Jogunk van barátságokra, számítunk reátok!

De Wet szavait is hosszantartó, viharos tetszés követte. Azután Delarey beszélt, aki köszönetet mondott Franciaországnak mindazért, amit a boerokért tett és dícsérte a boerbarátok bátorúságát.

Páris, október 15.

Botha, De Wet és Delarey boer tábornokok délután kihajtottak az északi pályaudvarra, hogy Berlinbe utazzanak. Az utcákon nagy néptömeg üdvözölte őket óriási lelkesedéssel. A pályaudvarra csak utasokat bocsátottak be, de ezek is élénk ovációkban részesítették a tábornokokot. Botha beszédet mondott, amelyben megköszönte a lelkes fogadást és hangsúlyozta, hogy küldetésük egyesegyedül humanitárius, nem pedig politikai. A békeszerződést szigorúan meg fogják tartani. A vonat elindulásakor a közönség lelkesen éltette a boerokat, amit a tábornokok Franciaország éltetésével viszonzottak.

Berlin, október 15.

A *Norddeutsche Allgemeine Zeitung* írja: Mint hogy a boer tábornokoknak a német eszázárnál való kihallgatása az ismert okokból elmarad, a hivatalos körök sem fognak tudomást venni a tábornokok berlini tartózkodásáról.

E szűkszavú, de annál jelentősebb jegyzék bizonyossága annak, hogy milyen kedvezőtlen hangulat uralkodik a német fővárosban a boer tábornokok iránt, az ő ügyetlen és tapintatlan viselkedésük következtében; de ez a kommuniké egyuttal intelem arra nézve is, hogy a hivatalnokok maradjanak távol a boer tábornokok látogatása alkalmából rendezendő ünnepektől. Ki van adva a jelző, hogy a dél-afrikai vendégeket bojkottálni kell. A tüzoltóparancsnokság — szinre biztonsági okokból — beállította, hogy a *Filharmoniában* pénteken este rendezendő ünnep előtt a boer tábornokok a berlini boer bizottsággal együtt magneziuménnyel letöltöztették magukat, noha két hónap előtt ugyanezt megengedték a Gabelsberger-kongresszus alkalmából. Egy lelkes boer-barát ezer márkával váltotta meg a *Filharmoniába* szóló belépőjegyét, amelynek ára különben csak öt márká.

Londoni távirat szerint a boer tábornokok abbahagyják körutazásukat s Berlinből egyenesen Londonba, onnan pedig Dél-Afrikába térnek vissza.

London, október 15.

Rómából táviratozzák a *Central News*nak, hogy a boer tábornokok kihallgatást kértek a pápától és az olasz királytól, de elutasító választ kaptak.

A sztrájk. Amerikában a helyzet tisztul, amennyiben a bányatulajdonosok hajlandók tárgyalni a munkásokkal s kijelentették, hogy a javaslatba hozott választott bíróság tagjainak megválasztását Roosevelt elnökre bízták. Remélik, hogy *Mitchell*, a munkás-szövetkezetek elnöke ehhez a javaslatához hozzájárul.

Mitchell a következő nyilatkozatot küldte a lapoknak:

A bányatulajdonosok, amikor nyilvános nyilatkozatukat megtették, nem fordultak a Miners Unionhoz. Lehetően tehát ez idő szerint nyilatkoznom a bányatulajdonosok nyilatkozatáról. Formális nyilatkozatot, amelyben álláspontunkat kifejti, csak akkor tehetünk, ha ismerni fogjuk a bányatulajdonosok ajánlatának egész jelentőségét.

A *charleroi-i* szénbányamunkások tegnap este gyűlést tartottak. A bányajagzattal való összefüvetülükön bémérelést kérte. Mint hogy az igazgató ezt megtagadta, kijelentették, hogy holnap nem állnak munkába. Gilyben a sztrájk szinte általános lesz. A *st-etienne-i* betűszedők egyesülete tagadja, hogy a betűszedők sztrájkolni fognak. Az egyesület oszupán arra fog szorítkozni, hogy a sztrájkoló bányamunkásoknak támogatást küld.

Wilkesbarre, október 15.

Mitchell ma reggel Washingtonba utazott, hogy Roosevelttel etnökkel értekezzen.

Az osztrák nyelvtörvényjavaslat.

Budapest, október 15.

A cseh klub parlamenti bizottsága, mint Bécsből táviratozók, ma délelőtt a képviselőházban ülést tartott, hogy a miniszterelnökkel való tegnapi értekezlet alkalmával a nyelvtörvénytervezetre ígért választ végleg megállapítsa. Holnap délelőtt a választ már a klub plénuma elé kerül. A bizottság azt a határozatot hozta, hogy a tervezetet el nem fogadja és ezt a választ fogja elfogadásra ajánlani a plénumnak. A választ magukévá teszik az összes cseh képviselők. Az a körülmény, hogy a konzervatív nagybirtokosság képviselői is hozzájárultak a válasszhoz, arra enged következtetni, hogy a csehek készek a háborúra.

Prágai távirat szerint tegnap este egy a cseh radikális párt, mint a neustadti polgár-klub értekezletet tartott, amelyben azt a határozatot fogadták el, hogy Koberer javaslatát a cseh nép legnagyobb foku megértésének tekintik és felhívják az ifju-cseh képviselőket, hogy szakítsák félbe a kormányval való további alkudozásokat és használjanak fel minden taktikát, hogy Koberer miniszterelnököt megbuktassák. Erről a határozatról az értekezlet táviratilag minden ifju-cseh képviselőt értesített.

Bécs, október 15.

Egy kiadott kommuniké azt mondja: Az ifju-cseh klub mai ülésén Pacak jelentést tett a Koberer miniszterelnökkel, valamint a konzervatív nagybirtokosság és a cseh agráriusok képviselőivel folytatott tárgyalásokat. Rövid vita után a klub egyhangulag elfogadta a két utóbb nevezett párt képviselőivel megállapított tervezetet, mely válaszul fog szolgálni a miniszterelnök nyelvi alapelveire. Ezután egyhangulag elfogadták a klub parlamenti bizottsága által javasolt határozatot, valamint a küszöbön álló parlamenti időszakra nézve előterjesztett taktikai javaslatokat és megválasztották a végrehajtóbizottságot. A határozati javaslat azt mondja:

Tekintettel arra, hogy a cseh nép ellen elkövetett súlyos jogtalanságot nem tették jóvá, hogy nem adták vissza neki a tőle elvett és a fennálló törvények értelmében megillető jogot, tekintettel továbbá arra, hogy az említett alapelvek a helyett, hogy az 1899. október 14-iki rendelet által okozott jogtalanságot jóvá tették, még a németek iránt mutatnak előzékenységet a német államnyelv törvényes megállapítására vonatkozó jogosulatlan és az államra veszedelmes követkelesük tekintetében és ez által bizonyítókát szolgáltatják annak, hogy a mostani kormány nem tudja vagy nem akarja kielégíteni a csehek jogosult igényeit és végül tekintettel arra, hogy a mostani kormány a cseh korona országában, különösen Sziléziában az egyenjogúság elveit még a fennálló szabályokkal szemben is megsérti, a klub kijelenti, hogy a mostani kormány ellen a legélesebb harcot fogja megindítani a bécsi parlamentben a szokásos összes eszközökkel.

A klub végül megbizta Hrubý képviselőt két sürgős indítvány haladéktalan benyújtásával, amelyekben a sziléziai cseh lakosság képviselőinek összes panaszaikat kifejezésre jussanak.

Bécs, október 15.

A politikai helyzet a Reichsrath megnyitására küszöbön komoly, sőt válságos. Az ifju-csehek klubja ridég hangú határozati javaslatában a legmerevebben visszautasítja a kormányt a nyelvkérdésre vonatkozó előterjesztéseit és kereken hadat üzen a Koberer-miniszteriumnak. A klub részéről kiadott kommuniké e tekintetben félreértést kizáró módon nyilatkoztatta, hogy az ifju-csehek pártja a kormányt a Reichsrathban a már nem ismeretlen és hathatós eszközökkel fogja ostromolni.

Ez a körülmény az obstrukció bejelentése, még pedig az obstrukció ama formájának, amely sürgösségi indítványokkal és a kormányhoz intézett kérdésekkel dolgozik; az ifju-csehek pártja ezeknek máris bővíten van: a lezajlott obstrukció anyagából még raktáron maradt nyolc sürgösségi indítványa s most ezeket veszi elő első sorban. Először indítvány a menetjegy-ádról szól s ezeket megtartja a párt, még két sürgösségi indítványt a nyelvkérdés tárgyában. Így hát az ifju-csehek a holnapi ülésen előterjesztendő két újabb kérdéssel együtt mindössze tíz sürgösségi indítvánnyal kezdik meg a harcot, de a többi pártok is az ő malucokra fogják hajítani a vizet sürgösségi indítványaikkal, jöhetnek emezek távol állanak az obstrukció szándékától.

A német haladópart sürgösségi indítvánnyal készül előállni a meghamisított bécsi választói névjegyek, a német néppárt pedig egy csehországi helyiérdeku vasutállomás kétnyelvű felirata miatt. A ruthének is bejelentik holnap sürgős indítványukat a galiciai hatóságok eljárása tárgyában és a szociáldemokraták sem fognak hiányozni a sorból.

A parlamenti barometert tehát vihart jelez, még pedig elsőrangú vihart, mert a választói névjegyek körül amegy istenigazában szellőztetni fogják a keresztény-szocialisták üzelmest e közben épületes jelenetek, csunya botrányok, elkésereedett összejutkozések várhatók.

Parlamenti körökben a csehek bejelentett obstrukcióját egyelőre nem fogják fel valami tulajdonoson tragikusnak, mert a kormány még várhat. Amíg a Magyarországgal való kiegyezés tető alá nem kerül s nincs a Reichsrath előtt, addig a kormány nyugodtan szemlélheti az események fejlődését.

A holnapi ülésen a pénzügyminiszter expozé kíséretében elő fogja terjeszteni a jövő évi állami költségvetést s a kormány azon lesz, hogy annak első olvasását mihamar tüssk.

Parlamenti körökben hire jár, hogy a kormány abban a pillanatban, amint a Reichsrath elé lép a kiegyezési törvényjavaslatot, el van tőkélve arra, hogy nyomban a következő alternatíva elé állítja az ifju-csehek: vagy nem gördítenek akadályokat a kiegyezés parlamenti tárgyalása elé, vagy pedig Koberer felszolja a Reichsrathot és hamarosan kitüzi az új választásokat. Ugy mondják, az ifju-cseheknek ez az utóbbi eshetőség nem lesz kedvükre való, sőt irónnak tőle, mert van okuk félni, hogy az új választásokon több mandátumukat elhódítják a radikális csehek. Remélhető ilyen körülmények közt, hogy az ifju-csehek a döntő pillanatban bevonják a vitorlákat, azonban az a lehetőség sem valószínű, hogy az ifju-csehek klubjában a radikális elemek kerülnek tulsulyra és ki fogják mondani, hogy semmi esetre sem adják fel az elkésereedett küzdelmet Koberer ellen és inkább oszlássák fel a parlamentet, semhogy abahagyják az obstrukciót, amelynek éle természetesen a kiegyezés ellen irányul.

Ilyen auspiciumok közt fog holnap ismét összeülni a viharezett Reichsrath.

Brtan, október 15.

A Lidove Novine, a Stransky lapja, aki tudvaleg az ifju-csehek pártjának elnökségi tagja, a következőket írja:

Az ifju-csehek klubjának parlamenti bizottsága ma ülést tartott, amelyen a bangulat szerlelt harcias volt. A holnapi első ülésre több taktikai indítványt készítettek elő, a többek közt olyanokat is, amelyek arra irányulnak, hogy nyomban meginduljon az obstrukció.

HIREK

A csongrádi boltok.

Vasárnap délután különös processzió vonult végig Csongrád utcáin. Azaz, hogy nem a templomi zászlók alatt kivonult menet volt a különös, hanem az alkalom, ami össze-hozta a híveket. Hegyi Antal plébános közvetlenül a veesernye után, misemondó-ornátusában, kezében a foszülletel, kíséretében képlánjaival, minisztráns-gyerekekkel, kántorral és nagy sereg hívóval, harangzugas és zeneszó közepette a keresztény fogyasztási szövetkezet új boltja elé vonult — s felszentelte az üzletet. Kiséretében volt a helybéli egyházi személyiségek közül Wild Feur Károly budapesti katolikus lelkész is és egy Wolf Dezső nevezetű ur. Mindketten a központi fogyasztási szövetkezet emberei. — A bolt előtt már emelvény volt fölállítva a lelkész urak számára. Elsőnek a plébános ur kapaszkodott föl reá s fulmináns beszédben harsogta el az új bolt dicserétét, — ami persze Csongrádon csak olyanformán képzelhető el, hogy illendő parhuzamot vont a főtisztelendő ur a pártfogása alá vett bolt és egyéb üzletek között. Leesepülte a többit, ami természetes is a logika szempontjából, mert ha jó boltok a csongrádiak, mire kellett volna ujat nyitni? Aztán a pesti urak is szónokoltak az előzékeny kiszolgálásról s ha a szövetkezeti urak szellemében képzelem el a képet, bizonyára Sternek, Kleinok, Kohnok zokogtak körükörül és tépték a pajeszüket. Azok a boltosok tudniillik, akiknek az üzletét a megváltó keresztre feszített testének felhasználásával tömjénfüstben füstöltent bolttal károsítják meg. Az is megeshetik, hogy bepusztulnak a konkurenciába. A jó keresztény csak nem megy ezután más boltba, mint

amelyet a papja ajánl neki annak a Jézus Krisztusnak a nevében, akiről föl van jegyezve, hogy nem szerette az egyházban a vásárt.

Az üzletnek az a természete, hogy folytonos versenyben, küzdelemben érvényesül benne a jobb a jónak vagy a kevésbé jónak a rováására. A tőke állandóan kockán s míg abba még soha egy gazda se ment tönkre, hogy a remélt árnál olcsóbban kell eladnia a buza-termését, a boltost tönkreteheti egy rossz vásár. A rizikó, ami az adás-vevésben éjjel-nappal elkíséri a boltost azon a megyén, ami a tönkrejutást elválasztja a megvagyonosodástól. A gyilkos és az éltető rizikó, amiben emeletes házat is lehet építeni, de amiben némely kritikus napokon hordárokka válnak a bankárok. És ebben a tekintetben a csongorádi boltos semmiben sem különbözik akármicsoda nagy budapesti áruházától. Sőt rosszabb helyzetben van. A nagy kereskedőházakat az összeomlás előtt megpróbálják még föltámasztatni. Segítségül jönnek a bankok. Csak krach ne legyen, csak megmenthessék a botránytól a piszot, ami tudvaleg nagy érdek... De ha a csongorádi szatócs beszukja a boltját, a kutya se ugat utána. Efféle aprólékossággal nem törődik a piac. — S bár szomorú dolog az, ha az apró ember, a pénzeszkéjt csak nagy munkával gyümölcsöztető kis boltos a ajtó elé kerül, tőkéletesen rendben van az, hogy megbukjék a csongorádi szatócs, ha rászolgált a bukásra. Ha rossz forrásból vásárol, ha tulságos haszonra dolgozik, ha nem kereskedő, hanem uszorás, ha a szomszéd boltos realitása, becsületessége, nagyobb megbízhatósága tönkreteszi. — Ez az üzlet sora.

Az azonban nem tartozik az üzlethez, hogy a konkurens vállalkozásnak szolgálataiba álljon a pap, a misemondó-ruha, a szentség. Ezzel olyan lehetetlen térre van átköltöztetve az az üzleti verseny, amelynek első sorban a vásárló közönség látja a hasznát, amire Hegyi Tóni plébános urat nem követheti a csongorádi boltos. Semmiféle boltos. Se a zsidó, se az örmény, se a katolikus. A gyertyának — összemérve egy másik üzletlen vásárolt gyertyával — azzal kell imponálni, hogy jobb és olcsóbb legyen, mint a másik. Az árban ez a fontos s ennek a versenynek az érvényesülése jelenti a fogyasztó publikum számára a megtakarítást. S ez a verseny érvényesül is, ha magukra hagyják a boltokat, hogy: tessék veredni. — Szédélgs azonban az, ha azzal tukmálják rá a szegényeszi, naiv és mindentéle, még az efféle papokkal szemben is tulságosan jóhiszemű tömegre az árut, hogy az különleges, megszentelt, tömjénfüstben fűrdött holmi. Ilyenformán a favorizált portéka ki van vonva a versenyből. Miért legyen jobb vagy legalább is olyan jó a szövetkezet gyertyája, mint amilyen a zsidóé, ha az igazhítt katolikus ember számára ez a forrás nyitott meg a főtisztelendő ur által? S ha szentelt a gyertya, hát bizonyosan tovább tart.

A legegyszerűbb józanság diktálja, hogy az állam a maga hatalmával utjába álljon annak, hogy a vallási fanatizmussal anarchiát teremtsen az üzleti versenyben. Amit ez a maga cselekedetét valószínűleg elbirálni se képes, korlátolt elméjű pap Csongrádon megcselekedett, az olyan polgári egzszienciák legyilkolása, amelyekre a magyar államnak szörnyen nagy szüksége van. Revolver a mellüknek szegezve, kés a torkukon és mindez a szűzmáriás zászló alatt, tömjénfüstben, szemforgató olyan ájtatoskodás közepette, ami embergyűlöletből táplálkozik. Ez az iskola arra való kezdet, hogy állami létünket támadja meg. Válgék csak általánossá — és elveszítjük a köz szolgálatára rendelt adózó tömeg jelentős részét. S tönkre-megy az állam erkölcsi tekintélye is. Befelé, ahonnan millió hajszálesőven át föl kell szivnia magába az erőt.

Ebben a bomlasztó munkában nem

lehet segítségére senkinek a türelem, aminek csak ugy van értelme, ha mindenki számára egyforma igazsággal mérik.

Thury Zoltán.

Budapest, október 15.

— BUDAPESTI NAPLO. Október 15 én új előfizetés nyílik a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előfizetése ezen a napon lejár, méltóztatásuk a megújításról idejekorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.

— Darányi dísztagsága. Darányi Ignác földmívelési minisztert a Magyarországi Kárpátgyűlést a nyáron dísztagjává választotta. A választásról szóló díszoklevelet ma adta át a miniszternek egy küldött-ség, amelynek vezetője és szónoka dr. Münnich Aurél volt. A szónok rámutatott arra az érdeklődésre, amelyet a miniszter a magyar turisztika iránt tanúsított és arra kérte, hogy a jövőben is támogassa az egyesületet. A miniszter megköszönte a kitüntetést és a következőket mondta:

Keddtől fogva az az intenció vezetett, hogy a Tatra déli lejtője magyar kézben maradjon; oly sok fontos érdek van ahhoz jűve, hogy azt gondolom, bővebben magyarázni nem szükséges. Csendesen, de folytonosan haladunk ebben az irányban, talán nem is mulik el a lélektelen, amelyben valami ebben a tekintetben ne történne. (Élenk tetszés.) Ez olyan akció, amelyet generációkon keresztül kell folytatni. Miután most már ma holnap a kinstár, legalább a déli lejtőn egyike a legelső birtokosoknak, ebből jövök az a kötelesség is, hogy a kinstár vezető és irányító szerepet játszssek és én remélem, hogy ebben az irányban sokat fogunk ténneti és ebben számítok az igen tisztelt egyesületnek hazafias támogatására. (Élenk tetszés.)

A miniszter ismételtén megköszönte a róla való megemlékezést azután hosszabban beszégetett a tiszteltökkel a Tatravédél viszonyairól.

— A horvát miniszter fogadónapja. Cseh Ervin horvát miniszter rendes kihalgatását mindenkor szerdai délután 4 és 5 óra közt tartja a varbei Diszter 1. szám alatt.

— A t. Házból. Az elnökli Tallán Béla szárazon, a jegyzőkönyvek stílusában jelenti:

— A bizottságokat kérem, legkésőbb szombatig alakuljanak meg, és pedig a számvizsgáló bizottság földszint a pénztárban, a véderő bizottság az elnöki tanácsos szobájában, a mentelmi bizottság az elnök helyiségében, a naplóbíráló-bizottság a naplószekeresztó szobájában, a földmívelésügyi bizottság a — nagy buffetben. (Hosszantartó, zajos derűltség.)

Hangok mindenféleképpen:

— De jó agráriusnak lenni!

— Ez ma történt és így történt.

— Elhunyt tudós. Pethő Gyula, a m. kir. földtani intézet főgeológusa Budapestben október 14-én elhunyt. Már három év óta szenvedett súlyos májbetegségben, de azért minden nyáron elment pár hónapra geológiai felülvizelésre a Biharhegyesébe. Ez idén már annyira elővette régi baja, hogy egy ízben három napig ántudatlanul, s orvosi segítség nélkül fektűt sátrában, a hegyek között. Erős szervezete ekkor megmentette. Október 11-ikén ismét nagybetegleg érkezett bázsa s két nappal később elhunyt. Temetése esütörtökön délután 3 órakor lesz a Stefánia-ut 9. számú gyászházban az ágostai evangélikus egyház szertartása szerint, mely után a kerepesi-uti temetőben helyezik örök nyugalomra.

— Beteg képviselő. A nagybeteg Kubinyi György országgyűlési képviselő állapotát a család részéről meghívott báró Eiselsberg bécsi egyetemi orvostanár tegnap behatón megvizsgálta. Eiselsberg a betegséget nagyon súlyosnak találta, de Kubinyi felgyógyulásához reményt nyújtott; operációja szerinte a betegség jelen stádiumában gondolni sem lehet, az eddigi kezelést teljesen helyesnek és megfelelőnek nyilvánította.

— Zsidó ezred. A Makkabeusok új életre támadtak. Ugyan hol? Kanaánban, Egyiptomban? Oh, sehol a hit régi világában, hanem az új idők földjén: Amerikában. Kétszázötven zsidó fiatal-ember szövöttekett, elhatározástát a törvényhozásnak bejelentette s miután, gazdag hátsorsosaik fegyverre és egyenruhára pénzét adtak nekik, megalkották az első amerikai zsidó ezredet. Most még csak egy új spanyol-amerikai háború kell, hogy az új ezred vérel-szentelhesen föl lobogóját.

— A miskolci ügyvédi kamara üdvözlöte. A miskolci ügyvédi kamara a következő átiratot intézte a budapesti ügyvédi kamarához:

Dr. Szaték Imre országgyűlési képviselőnek s a budapesti ügyvédi kamara elnökének a közelmúltban az országgyűlésen karunk érdekében tett erőyes felszólalásait s a többi országgyűlési ügyvédeképviselő-öknek érkezelteire egybehívásait s karunk érdekei mellett állásfoglalására buzditásait meleg köszönetün-kek kifejezni s egyszerre mind az iránt, hogy mind-azon országgyűlési ügyvédeképviselő-öknek, kik ügy-ve-ve-ve karunk érdekében tevékenységüket fejtenek ki, üdvözlötünket s elismerésünket kifejezni sziveskedjék — felkérni határoztuk.

— A törvény. Az állam leghatalmasabb fegyvere és biztosítéka a törvény. Aki azt megsérti, legyen kicsi vagy nagy, ösmeretlen vagy nagyhirű, — bírák elé kerül, hogy érezze az állam hatalmát. Ezért került fura helyzetbe Lorenz bécsi egyetemi tanár, akit külön Csikagóba telegrafáltak, hogy ott megoperálja Armour sokszoros milliomos nyomorék leányát. Az operáció sikerült s dr. Lorenz ezután megjelent az egyetemi klinikán, ahol még kilenc nyomorék gyermeket gyógyított meg. Hála és díesőség környékezte a tudóst, a gazdag Amerika meghajolt a tudós Európa előtt s az újságírók cikkekben hódoltak Lorenznek. Es ekkor nyilatkozott az állam. A bécsi professzor idézést kapott a hatósághoz, mert engedelem nélkül végzett orvosi funkciót. Vajjon mire fogják itélni?

— Kattkayné-Kossuth Lujza temetése. A nép ezrei a sokaság sűrű sorfala közt követték ma Kattkayné-Kossuth Lujza koporsóját ki a kerepesi-uti temetőbe. Csöndesen pihen már az ősz matrona halhatatlan bátyja mellett, akinek öreg napjait bearaunozta legendás szeretével. A verőfényes szép ősz időben már a kor délutáni órákban tömördek ember lepte el a gyászház környékét, a Museum-körutat, a Museum-kerület a Kerepesi-utat és íleg a Nemzeti Színház környékét, amerre a menet elvonult. A muzeum-kör-uti Brázay-ház előtt, ahonnan a temetés végbement, zászlók alatt gyűlekeztek a különböző testületek, asztaltársaságok és Kossuth-nőgyesületek. A gyalogjárón foglaltak állást a honvéd-menedékháznak teljes díszben kivonult tagjai. A sok ezer löre rugósokaságban báró Splényi Odón rendőrfőnöcs vezetésével dísz-ruhás rendőrök őrködtek a rendre.

A ravatalos teremben Kossuth Ferenc, az országos függetlenségi és 48-as párt elnöke, Ambroszovics Béla miniszteri tanácsos és neje, születelt Meszlényi Ilona fogadta az érkező elkölcsögeket, akiknek a so-raiba ott voltak: Márkus József főpolgármester, Mataska Alajos helyettes polgármester, Thaly Kálmán, az országos függetlenségi párt tiszteletbeli elnöke, Tóth János, a párt alelnöke, s több tagjai csaknem tel-es számmal. Bodó Albert és Tarta János országgyűlési képviselő, Szentmrey Kálmán, a honvéd-menedékház parancsnoka, Herman Ottó, Polónyi Géza, Pósa Lajos, Gracza György, Dienes Márton, Frém József, gróf Somssich József, számos fővárosi bizottsági tag, író-és művész. Különösen nagy számmal voltak képviselve a budapesti előkelő hölgyvilág tagjai, élükön Benyovszky Szandorné grófnővel és Hampelné-Pulsky Pollixiáa uránnyal.

Pont félénegy órakor kezdődött a gyász-szer-tartás, amikor a m. kir. Opera énekeseiből alakult énekkar rázendült a „Krisztus a mi reménységünk“ kezdű szövegére. Ezután Horváth Sándor evang. lelkész mon-dott magas lendületű emlékbeszédet, méltatva benne a megboldogultnak nagy, fenkűlt gondolkodását, test-véréhez való odaadó hűségét és magasatos honleányi éreneyeit. Kiemelte azt a momentumot, hogy Kossuth Lajos és nővere érzelmi világa teljesen kiegészítette egymást. Esményen hűséggel szerettek egymást és lángoló lelkesedéssel szerették mind a ketten a hazát. Minden szem könnybe lábadt az emlékbeszéd hallatára, amely után az énekkar alakalmi gyászszöveget énekelte. Ezzel az ércokporsót levitték az utcára, mialatt rá-tették a hatlogatú díszhintóra, s a polgári dalkör Egressy „Mért oly borús...“ kezdű gyászszöveget énekelte. Fél öt óra volt, mire a gyászmenet meg-in-dult. A menetet lovasrendőrök nyitották meg, utá-nuk az Entreprise díszruhás huszárai lépdettek. A zászlók alatt kivonult egyesületek után haladt a virá-gokkal borított koszorúskocsi, majd a gyászhintó, amelynek két oldalán 48-as honvédek és a Kossuth-nőgyesület tagjai ballagtak, lákylákkal és viasz-gyertyákkal. A koporsót a függetlenségi párt tag-jai és a fővárosi függetlenségi polgárok követték és mögöttük a nép ezrei. A gyászoló család tagjai kocsi-kban követték a menetet, mely sok ezer főnyi közönség sorala között vonult ki a kerepesi temető-be.

Közvetlen Kossuth Lajos sirja mellett, annak a rúcszat bejárójával szemben ásták meg a megboldo-gult sirját. E köré gyűlekeztek a 48-as honvédek, a gyászba öltözött Kossuth Lajos női-kör tagjai, kezük-ben lámpásokkal. Közel fél 6 óra volt már ekkor. Itt Horváth Sándor ev. lelkész imája után Rátkay László országgyűlési képviselő tartott magas szár-nyalásu beszédet a függetlenségi párt nevében. Utána pedig Gara József lepszekeresztő mondott szép szö-veket az Országos Kossuth-Társaság s a főváros polgársága nevében. Ezután lebecsattott a koporsót a sirba, mire a budai dalárda énekelte a Szózatot. Ekkor már egészen besűtődött s a lákylák világa mellét oszolt szét a többzernyi tömeg a: „Kossuth Lajos azt üzenté...“ hangjai mellett.

— A párbaj ellen. Nagyváráról táviratozzák: Bourbon Jaime herceg Sável Kálmán főügyészhez levelet intézett, melyben a párbajjelenes mozzalmat üdvözlí és megküldte neki az általa alakított nemzet-közi liga nyomtatványait.

— Két bomba egyszerre. Valaki, aki azonban névtelenül tisztelte meg jóakarátával a tisztelt Házát, azt adta ma tudtára egy levélben a képviselőház el-nökségének, hogy merénylét készül az elnöki dobogó ellen. Két bombát, egyszerre kettőt fognak ledobni a karzatról. A levelet nem igen vették komol-an. Mind-azonmál átadták a rendőrségnek, amely egy detektív helyezelt el az újságírók karzatán, hogy figyelje meg ebből a jó pozícióból a többi karzaton. A bom-bák azonban nem akartak elpukkanni s az ülés min-den incidens nélkül folyt le.

— Közegészségügyi muzeumok. Nagyon életrevaló, okos terv az, melyet dr. Liebermann Leo, a budapesti egyetem közegészségügyi tanára, iparkodik a megvalósulás stádiumába juttatni. Az ügybuzgó tanár beadványt intézett a magyar-or-szági megyeszékhelyek városi tanácsaihoz, mely-ben vidéki közegészségügyi muzeumok föllállításá-nak szükségét hangoztatja, egyuttal megismerteti azokat a módozatokat és szempontokat, melyek mellett ezeket a muzeumokat legkönnyebben lehet-ne szervezni. A kitűnő eszme kétségtelenül visszhangra talál országszerte. Mindaz, amit a közegészség-ügy terén eddig tettünk, nem elég még arra, hogy nyugodtan, a megtett kötelesség érzésével néz-zünk a jövő elé. Kormányunk eddig nem ta-pasztalt gondlalt vette pártfogásába közegészség-ügyünk fejlesztését, de nagyon helyesen ismerte föl Sedl Kálmán miniszterelnök az e téren szük-séges tennivalók természetét, mikor kijelentette, hogy a közegészségügy terén a társadalom mun-kájára föltétlen szükség van. Külföldön óriási iradalma van a közegészségügynek, a munkát szakszerű, népies iratok óvják s ezért örömmel köszöntünk minden komoly törekvést, mely ilyen irányban iparkodik népszerűvé és közzismertté tenni az egészségügy szabályait. Örömmel köszöntjük te-hát a Liebermann Leo törekvést is s azt kívánjuk, hogy vidéki városaink komoly munkával segítsék törekvéseiben.

A vidéki városok egészségügyi muzeumainak föllállítása nagyon kis anyagi áldozattal jár. Nem kell ahhoz más, mint egy világos helyiség, mely minden város valamelyik középületében megtalál-ható. E terem gondozását a városi hatóság szolgál-személyzete végezheti. Az ilyen termekben, bár minden egyes tárgy világos, népszerű magyaráz-atokkal ellátott fölirattal volna ellátva, időként szakszerű, de népies előadásokat lehetne tartani. A kiállításra szánt tárgyak beszerzése nem költ-éses. A higiéniai eszközöket előállító gyárak szivesen adnak a városoknak egy-egy minta-da-rabot, melyet a muzeumban elhelyezhetnek.

A közegészségügyi muzeum eszméje és ki-vitelének ismertettét módjai felette praktikusak s nem győzzük eléggé hangsúlyozni, hogy mint minden e szakba vágó iradalmi munkát, ugy ezt a könnyen megvalósítható eszmét is okvetlenül föl kell karolnia vidéki városainknak.

— A Tatra-kévéház büntetése. Grüner Jakab-nak, a Tatra-kévéház tulajdonosának orium-engedélye e hó 25-én lejár. A főkapitány értesítette Grüner Jakabot, hogy játszengedélyét többé nem újítja meg. A főkapitány azzal okolja meg határo-atát, hogy a Tatra-kévéház az utóbbi időben olyan botrányok-nak volt színhelye, amelyeknek következtében Grüner Jakabnak többé játszengedélyt nem adható. A Tatra-kévéház tulajdonosa a főkapitány határozata ellen a belügyminiszterhez felebbezett.

— Gróf Esterházy Jenő cáfolata. Gróf Esterházy Jenő, aki a jezsuita-rendből kilépett, Párisból a következő sürgönyt küldte egy esti lap szerkesztőségéhez:

Páris, 13. 2/3.

Tisztelettel kérem — és követelem — a jezsuita-rendből való kilépésem előzményei és még inkább következményeire vonatkozó és becses lapjában átvett adatoknak, mint merő-ven koholtaknak mielőbb és — feltűnő helyen való helyreigazítását, illetőleg visszavonását.

Esterházy Jenő.

Ez a távirat tehát megérti, hogy gróf Esterházy Jenő kilépett a jezsuita-rendből, minek híré először is lapunk közölte, és csak a ro-mantikus előzményeket és következményeket cáfolja, amelyeket ehhez a kilépéshez tűztek.

— Megcsipett zsebtolvajok. Az egyik detektív ma este észrevette, hogy a Népszínház előtt három ismert zsebmetsző, Herzog János, Pollák Mór és Páldi Ferenc jelszállnak a villamosra. A detektív utánuk ugrott a kocsi-ra s látta, amint az egyik utasnak Zlitzner Alajos borkereskedőnek a zsebéből kilopták 600 koronával terhelte pénztáráját. A három zseb-metsző a Rókusnál már leszállt a villamosról. A de-tektívnek kettőt, Herzogot és Pollákot sikerült elgna-ja Páldi azonban megszökött. A rendőrség most keresi.

— Az áldozat. Párisból jelentik, hogy Leroy coulisseur ma üngylikössé lett. A szerencsétlen ember összekötetésben állott Otramaré nagyvállalkozóval, aki megszökött és szökése által Leroyt is tönkretelto,

mal látta el eddig a jegyzői tisztelet, jegyzőkönyvi közzététel szavazott.

Blaža Lužna bucsuja. A Népszínházban holnap lép fel utoljára *Blaža Lužna*, kiváló művésznőnk *A gyimesi vadárnyában*, *Géczy István* pályanyertes darabjában, mely az utolsó öt estendő legnagyobb sikerű népszínműve volt. A darab 1897 óta állandó műsordarabja a Népszínháznak s a nagy művésznő Magdolna szerepét 69-szer játszotta el az idő alatt.

Szerződötések a ballethez. Egy bécsi újság híre szerint *Bradac* urat, a bécsi udvari Opera szőlő-táncosát halezar korona évi fizetéssel a M. kir. Operához szerződöttették. *Guerra* Miklós, az Opera új ballet-mestere a bécsi Opera balletjének több tagjával folytat szerződési tárgyalásokat.

Tollagi Adolf távozása. A Népszínház komikusai sorában régtől fogva kedves és feleltőbb népszerű neve van *Tollagi Adolfnak*, ennek a kiválóan lelkiismeretes, buzgó, feleltőbb intelligens és minden szerepében biztos hatású művésznök, aki a színpadon, akár nagy, akár kisebb feladat elé állította kötelessége, mindenkor a jó ízlést, a mértékártást és a komoly művészi munkát képviselte. Valamennyi szerepében kiváló. De van sok olyan is, amelyben pótolhatatlan. Amikor most egyelőre távozik eddigi sikerei színhelyéről, kitűnően teljesített kötelesség tudatával teheti. Kísérőjeül szegődik a közönség rokonérzése és a sikereire való kedves emlékezés. Ha valamely színháznál változások esnek, a nagy forrongásban mindig van olyan konjunktúra, hogy az intézet egy-egy tagja a válás szükségével látja magát szemközt. De akinek egy műintézetnél sikerek jogán gyökerei vannak, a gyökerek erejénél fogva hamarabb visszajut, semmint maga reméli. Nincs is abban semmi kétség, hogy a Népszínház igazgatója hamar fel fogja ismerni azt a házogat, amely művészgárdája körében *Tollagi* távozásával támadt és kedves alkalmat fog neki kínálni, hogy vendég szerepeit, amelyeket a nagyobb vidéki színpadokon most kezd, mentül előbb régi szép tanyájával cserélje fel. Maga a távozó művész a következő sorok közlésére kér fel bennünket:

Igen tisztelt szerkesztő ur! Mai napon megváltam a Népszínházról. Minthogy a Népszínház nem volt abban a helyzetben, hogy nekem a bucsuzásra alkalmat adjon és én nem tarthatom illó dolgoknak, hogy amugy angolosan távozzam el attól a közönségtől, amely 19 évi népszínházi működésem alatt a jóindulat és szeretet annyi kedves megnyilatkozásával tüntetett ki, a tek. szerkesztő ur szíveségét kérem arra, hogy beosos lapjában bucsuzhassam el a Népszínház kegyes közönségétől és a sajától, mint akiknek hálás vagyok azért a sok-sok jóért, amit budapesti színészkedésem alatt velem tettek. Teszem ezt könnyű szívvel és jó kedvvel, annál is inkább, mert erős a hitem és reményem, hogy nemsokára lesz részem a viszontlátás örömeiben.

Budapest, 1902. október 15-én.

Igaz tisztelettel

Tollagi Adolf.

A Népszínház udzonságai. A Népszínházban most párhuzamosan folynak a próbák *Paul Ferriernek* *As anyos* (Belle Mère) című énekes bohózatából és *Pásztor Árpád* és *Stoll Károly Nibbe* című eredeti operettjéből. Az utóbbi női főszerepét *Kürty Klára* fogja játszani; az előbbi darabban *Ledofsky Gizellának*, a színház újonnan szerződött művésznőjének lesz az első bemutatkozása.

Tarka színpad. A múlt évben életre kelt *Tarka színpad* a Fővárosi Orszémban esütörtökön este kezd meg az idei évadot. Színe körül *Zboray Aladár*nak *A második agy* című énekes bohózata, amelynek zenéjét *Zboray Ábris* írta. Az igen műveltségű kis darabot teljes sikert remél az Orszémban igazgatósága.

EGYESÜLETEK

(A Dunántúli Közművelődési Egyesület) igazgató-választmánya ma délután Kerespesi-ut 43. szám alatti helyiségében úgró *Pallavicini* Ede elnökleite alatt ülést tartott. A választmány hazafias örömmel vette tudomású, hogy az egyesület nép- és vándorkönyvtárainak gyarapítására a közoktatásügyi miniszter 6000 korona segélyt utalványozott és elhatározta, hogy ez összegben hét dunántúli községben létesít új könyvtárakat, kimondotta továbbá a választmány, hogy az első tíz éves tagsági ciklus lejártával a pénzügyminiszterrel tárgysorsorátok engedélyezését kéri. Hosszu vita fejlődött ki, az egy gyermek-rendszer a Dunántúli tárgy körül, melyet *Rákosi Jenő* másod-elnök vitt napirendre. A választmány felkérésére e nagyonfontosságú tárgyról *Rákosi Jenő* a D. K. E. közgyűlésén — melynek napján november hó 26-át tűzte ki a választmány — előadást fog tartani.

SPORT

A Cesarewitch. Az angol nagy őszi handi-capek egyikét, a *Cesarewitchet* ma délután futották le Newmarketben. A versenyben a favorit *Elba* és *Carabine* vereséget szenvedtek és *Black Sand* győzött. A részletes eredmény a következő:

Cesarewitch-Stakes. Díj 1000 font st. Távolság 3600 méter. Mr. Buchanan *Black Sand*-ja (Cannon) első, Mr. Lindemere *Congratulation*-ja (Trigg) második, Mr. Corn *Rightful*-ja (Griggs) harmadik, Lord Cadogan *Elba*-ja (Miller) negyedik. Azután: *Carabine*, *Wargrave*, *Royal George*, *The Solihull*, *Helena*, *Soullion*, *Rambling Kalle*, *Prince Frohizer*, *St. Aldegonde*, *Hall Castle*, *St. Levan*, *Venus*. Három hosszal nyerve, fejoszszal harmadik *Fogadások*: 8:1, 100:8, 30:1.

Nyiltér.

KOVÁCS VIKTOR

hadrszabvány- és kötőgyárának
harisnya- és trikó-
gyártmányai a legjobbak!
Valódi Benger-féle JAEGER-ÁRUK.
Nagybani forráktár: VII., Király-utca 15.
Fiók-raktár: VI., Aradssy-ut 18.

Közönségteljesítés.

Fogadják hálás köszönetemet mindazon k. barátaim és ösmerőseim, kik felejtethetetlen fiam

Dr. Glauber Soma urnak

elhunyta alkalmából pótolhatlan veszteségem fölötti bánatomban osztva, őszinte részvétükkel megemlékezni szivesek valának.

Özv. Glauber Fülöpné.

Budapest 18—19,000 ftr forgalmu Gyógyszertár

családi okokból sürgősen eladó. Első letétül 40—45000 ftr szükséges. Részletes feltételek „A Gyógyszertár” kiadó-hivatalában, Budapest, VII., Kerespesi-ut 10. sz.

(Az e rovat alatt közöltöknek sem tartalmáért, sem alakjáért nem felelős a szerkesztőség.)

TÖRVÉNYSZÉK

§§ **Sikkasztás a Nemzeti Kaszinóban.** Kellemlen lefedésekre jutottak ez év szeptember elején a Nemzeti Kaszinóban. A kaszinó egyik alkalmazottja, *Bartakovics István* pincér, aki, mint fizetőpincér-helyettes működött, a beszedett pénzeket elsisakozta. *Bartakovics* ily módon *Kovács Mátyás* vendéglőt, a kaszinó éttermének bérőjét 650 korona, özv. *Zurmüller István* pedig, aki megbízta, hogy a férjének a tagoknál levő követeléseit hajtsa be, 1250 korona erejéig károsította meg. A sikkasztott pénzeket a löverseny-terem eljártotta *Bartakovics* s mikor érezte, hogy bűnét tovább palástolni nem tudja, megszökött. A károsultak feljelentése a rendőrség csakhamar kézre kerítette a sikkasztót, akit a törvényszék a vizsgálói fogás fenntartásával vad alá is helyezte. Ma tárgyalta ezt az ügyet a büntetőtörvényszék *Szabó Géza* bíró elnökleite alatt s a beismerésben levő vádatot dr. Balázs Elemér alügyész vádja után sikkasztás büntetést 7 havi börtönrre ítélte. Az ítéletben az ügyész és vádlott megnyugodtak, de a védő felelősezt jelentet be.

TÁVIRATOK

Konstantinápoly, október 15. Török lapok jelentése szerint *Ferdinand* bolgár fejedelem legközelebb Konstantinápolyba jön.

Nantes, október 15. *Loubet* elnök megtagadta *Leroy-Ladurie* őrnagy megkegyelmezésének aláírását azzal a megközlással, hogy kegyelemnek csak szabadságvesztés vagy pénzbüntetés esetén van helye.

London, október 15. A *St.-James Gazette* jelenti, hogy az angol kormány a török kormányhoz küldött jegyzékkel egyidejűleg lépéseket tett Szófiában is arra nézve, hogy Bulgária ne támogassa a macedon bandákat.

A német birodalomgyűlés.

Berlin, október 15. A birodalomgyűlés ma folytatta annak az interpellációknak a tárgyalását, amelyet *Albrecht* szociáldemokrata képviselő annak idején a munkahány ellen teendő intézkedések tárgyában benyújtott. Az interpelláció tárgyalását januárban kezdték meg, de akkor félbeszakították. A mai ülésen *Molkenbuhr* kimutatta, hogy a munkanélküliek biztosítása, naponként és fejenként két márkát számítva, évenként 219 millió márkába kerülne.

Bachem azt mondja, hogy a télen még nagyobb munkahányra van kilátás s azért állami és községi építkezésekre szükséges pénz folyósítását és a munkanélküliek biztosításának megkísérését ajánlja. Mintán még *Zubeit* (szociáldemokrata) és *Rösicke* (pártokivüli) beszétek, gróf *Posadowski* államtitkár kifejtette, hogy a munkaalalom létesítése kevésbé van a birodalom kezében, mint inkább az egyes államok, a tartományok és a községek kezében.

Gróf *Kanits* megjegyzi, hogy egészségsége gazdasági állapotok helyreállítására, ami egyedül segíthetne a munkanélküliségen, első sorban a vámlarifa szobáinak, melynek létrejötte az iparnak is legnagyobb érdeke (Nevetés baírol.) További vita után félbeszakították az interpelláció tárgyalását. A legközelebbi ülés holnap lesz. A napirenden a szociáldemokraták és a szabadelvűek interpellációi vannak a hushány tárgyában, valamint a vámtarifa-javaslat második olvasása.

Berlin, október 15. *Wangenheim*, *Rösicke* és *Hahn* képviselők a birodalmi gyűlésen előterjesztették a mezőgazdasági vámkok felemelésére stb. vonatkozó indítványokat, amelyekre a vámjavaslat második olvasása alkalmával a bizottságban a mezőgazdasági szövetsége nevében benyújtottak és amelyeket öt elvetettek.

Berlin, október 15. A birodalomgyűlés holnap délután egy órakor kezd meg a vámtarifa második olvasását.

A szerb kormányválság.

Belgrád, október 15. Szaporodnak a jelek arra nézve, hogy a kormányváltozás elkerülhetetlen lesz. A kormány hivatalbanmaradását a kölcsön tárgyalások eddigi kedvező lefolyására való tekintettel is általában kívánatosnak tartják.

A rémlátó franciák.

Páris, október 15. *Cherbourg*-ból jelentik több lapnak, hogy *Hecken* német hadnagynál, midőn a Kaiser Wilhelm gőzösrre akart szállani, számos fényképet foglaltak le, amelyek állítólag katonai érdekűek. *Hecken* azután elutazhatott.

Közgazdasági távirat.

Bécs, október 15. A tőzsdén a politikai viszonyok kedvezőlen alakulása és a cseheknek a kormány javaslataival szemben bejelentett visszautasító magatartása következtében, másfelől részint pénzügyi részint földes-technikai közlemények folytán a hangulat jelentékenyen kiélesedett és érezhető gyöngülést állott be. Az irányzat a kiegyezés kérdésének állására való tekintettel, továbbá a berlini kedvezőtlen jelentés, ugyszintén budapesti és prágai számlára történt eladások következtében hátrányosan alakult. Mindehhez hozzájárult a new-yorki pénzzavar miatt beállott aggodalom is. A kínálat hitel-, államvasuti és alpesi részvények körül összpontosult.

Bécs, október 15. (A *Budapesti Napló* telefon-jelentése.) A készárúk piacán a forgalom nagyon csendes, különösen gabonaművekben. Buza és rozs irányzata bányáds s mint tegnap, úgy ma is 5—10 fillérrel olcsóbban lehetett volna szerezni. Zab és tengeri a tegnapi áriályamokon maradt. A határidős piacon a két napos reakció után némi javulás állott be. Záratlakor buza 4, rozs és zab 3, tengeri 1 fillér emelkedést tüntetett fel.

Köteltek: buza őszre 7.30—7.34—7.31—7.33, buza tavaszra 7.40—7.43, rozs őszre 6.56—6.55, rozs tavaszra 6.62, zab őszre 6.34, zab tavaszra 6.37—6.40. Záratlakor: buza őszre 7.34, buza tavaszra 7.42, rozs őszre 6.58, rozs tavaszra 6.63, zab őszre 6.30, zab tavaszra 6.43.

New-York, Október 15. (Terménytőzsde.) (Zárlat.) *Gyapot:* New-Yorkban helyben 8 $\frac{1}{16}$ (—). Októberre 8.36 (8.42). Január 8.55 (8.63). New-Orleansban helyben 8 $\frac{1}{16}$ (8 $\frac{1}{16}$). — *Petroleum:* Stand white New-Yorkban 7.20 (7.20). Stand white Philadelphában 7.15 (7.15). Refined in Cases 5.50 (8.50). Credit Balances at Oil City 117.— (117.—). — *Zsir:* Western steam 11.25 (11.00). Rohe és Brothers 11.50 (11.30). — *Tengeri irányzata szilárd.* — Októberre 67 $\frac{1}{2}$ (66.—). Decemberre 56 $\frac{1}{2}$ (55 $\frac{1}{2}$). — Január 51.— (50 $\frac{1}{4}$). *Buza irányzata szilárd.* — Piros őszi helyben 77 $\frac{1}{2}$ (76 $\frac{1}{2}$). Októberre — (—). Dec-re 76 $\frac{1}{2}$ (76 $\frac{1}{2}$). Január — (—). Márc-ra 76 $\frac{1}{2}$ (76.—). *Gabona szállítási díja Liverpoolba* 1 $\frac{1}{2}$ (1 $\frac{1}{2}$). — *Ádáv:* air 4.70 (5.25). — Okt-re 4.95 (5.—). Január 5.20 (5.25). — *Liszt:* Spring Wheat clears 3.10 (3.10—3.10). — *Cukor:* 3.— (3.—). — *On:* 25.67 (25.65—). — *Réz:* 11.62 (11.62—). — (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

Chicago, Október 15. (Terménytőzsde.) (Zárlat.) *Buza irányzata szilárd.* — Okt-re — (—). — Dec-re 71 $\frac{1}{2}$ (70 $\frac{1}{2}$). — *Tengeri irányzata szilárd.* — Okt-re 59 $\frac{1}{2}$ (59.—). — *Zsir:* Okt-re 10.84 (10.45). — Január 9.60 (9.30). — *Szalonna short clear* 11.57 (11.57—). — *Sertészsír:* Okt-re 17.— (16.90). — (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

Napirend.

Napló. Esütörtök, október 16. Római katolikus: Gal' hus ap. — Protészant: Galusz. — Görög-ország: (október 3.) Ar. Dénes. — Zaidó: Tischeri 15. Suchoth. — Nap két: 6 óra 7 percek. — Nyugszik: 4 óra 51 percek. — Hold két: délután 6 óra 4 percek. — Nyugszik: reggel 6 óra 6 percek. A miniszterelnök és belügyminiszter fogad 11 óra 4 órakor. A hódmezőkeri miniszter fogad délután 11 órakor. Az igazságügyi miniszter fogad délután 1 órakor. **Nemzeti Múzeum.** Természettud. tár. Nyitva van délután 9 órától délután 1 óráig.

KÜLÖNFÉLÉK

M u l t.

Hulljatok le, ti fehér szárnyak,
Nem tudtok felszállni velem.
Egy sohajtás, egy halvány emlék,
Mit, hajb, már régen elfelejték:
Most utam állja szűnvelelen.

Elém kerülnek lopva, lassan
— Végtelen vádoló sereg,
Az eltemetett fényes álmok,
S én lehorgasztott fővel állók,
Kedves halottak, köztetek.

És nem vágom a napugárra,
Tirátok sem, csengő dalok;
Utamban áll a mult világa,
Két karját reszketőn kitérva
S én sirva reá borulok!

Kemény Simon.

— Alkalmi darabok. A Kossuth-ünnepségek alkalmi darabjainak elődeiről emlékszik meg egy volt vidéki színgazgató. A szabadság első szellőjére, 1861-ben hirtelen megnépesült a magyar színész-repertoárja a szabadságharóból vett szindarabokkal. Ezek közül állandó műsoron a következő hazafias darabok maradtak: Bem apó, irta Egervári-Potemkin Ödön, Görgey Artúr, irta Dalmói Gaál Gyula, Zsidó honvéd, irta Lukácsy Sándor, Petőfi élete és halála, irta Egervári-Potemkin Ödön, Budavár bevétele, irta Vahot Imre, Az üldözött honvéd, irta Sziglieti Ede, A kápolnai csata, irta Szathmáry Károly, végül Kossuth és Bathhány, amelynek szerzője ismeretlen. A legnagyobb sikere Egervári-Potemkin Ödön darabjainak volt. Az orosz származású öreg ur maga is végigküzdötte a szabadságharot, irt több történelmi munkát és jó ideig tisztviselője volt az Akadémiának. Mindezeknek a hazafias drámáknak nagy kellett volt a hatvanas és hetvenes években. A színpadra hozott történelmi nagyságokat a közönség egy része személyesen ösmerte, a dramatiszták eseményekben a színészek egy része a valóságban is részt vett. Könnyű volt tehát kifejezniök a szerző intencióját. Nem mult el a legérdekesebb szezon sem, hogy a vándor-színészársaságok elő ne adták volna Kossuth és Bathhányt, amelynek színpadi sikerét egy-egy jelenet bizonyította. Ez a jelenet Kossuth ismeretlen bucsuja volt, melyet tudvalevőleg Roboz István irt. A színészek, kik Kossuthot ábrázolták, nagy gondot fordítottak a szerepre. Tradícióvá fejlődött, hogy a bucsusugó nélkül kellett elmondaniok. Ezt a bucsusok helyen állva hallgatta végig a közönség, s mikor a függöny legördült, néma megilletődés uralkodott a nézőtérben. Nagy jelentősége lett ezekben a darabokban a néma-

képeknek, amelyekben bemutatták a tizenhárom aradi vértanút, a világot legyőzött és szent koronát, Bathány agyonlövését és Kossuthot kormányzó díszben. A darabokat egyik színtársulat a másiktól kapta. A sugó leírta és szétküldte. Iróidíjról beszélni, ezt egyszerűen hazafiatlanságnak vették volna. A szerzők nem is reflektáltak rá. Pedig ezek között voltak szegény sugók, kik kopralva irták meg a hazafias tirádákat. A szabadságharóból merített színmű mind kész kasszadarab volt. A közönség valóságos követelte előadásukat. Akkor még csak a színpadon jelentek meg a nagy idők tanói. A hatvanas évek elején egy alföldi megye székhelyén Szuper társulata a megérkezők kiadta a szokásos Előleges színi jelentést. A jelentés kövér betűkkel felsorolta a repertoárra tüztöt darabokat. Közöttük volt természetesen Kossuth és Bathány is. Másnap a megye főnöke magához hivatta az igazgatót, s megkérte, hogy ezt a darabot törölje a műsorról.

— Még nincs itt az ideje, — mondotta, hogy ilyen darabokat játszzanak.

Az igazgató szó nélkül engedelmessékedett, de egy hét mulva többen követelték, hogy látni akarják a darabot. Az igazgatót a zsufoolt ház is csábította s a következő fiókat eszelte ki. Színpadot nyomatott, amelyben tudatta, hogy nagy áldozatok árán sikerült neki Choufleury ur másutt lesz* című énekes bohóságot megszerezni. A darabnak eredeti címe Choufleury ur otthon lesz. Ezt a színpadot körülhordatta a városban és a színpadostók tudtára adták a közönségnek, hogy az este Kossuth és Bathányt mutatják be.

Az első ember, ki este a pénztárnál jegyért jelentkezett, a megye főnöke volt a feleségével. Az igazgató izgatottan rohant a színpadra, hol Kossuth és Bathány mentében, kalpagban korpetálta a szerepét.

— Végünk van! — kiáltotta a desperátus ember. — A megyefőnök a színházban van, Choufleury urat kell előadnunk.

A színészek hallani sem akarták a dologról. — Csak nem fogunk gyáván meghátrálni, — erősködött az egyik honvéd.

— Jöjjön, aminek jönni kell, — mondotta az ügyelő és osongóteret. A függöny felgördült és megosondult a hazafias sző Kossuth Lajos ábrázolásának ajakán. Komoly becsvágygyal játszották végig a darabot s a megyefőnök nyugodtan hallgatta végig.

Másnap hivatta a halálra rémült igazgatót. Spektábilis, — mondotta komoly arccal, baj van.

— Igenis, könyörgöm alásan...

— A feleségem kijelentette, hogy nem megy többet a színházba.

— Miért?

— Mert rossz a görögűz. Egész éjjel prüszögött tőle.

Ez volt az utolsó hivatalos cenzura Magyarországon...

— A legnagyobb távosó. Todd tanár, az amerikai Amherst-kollegium osillagvizsgálójának igazgatója, sajtóságs szerkezetű öríási teleszkópnak készítette el a terveit. A rengeteg nagyságu távosó lencséjének átmérőjét 6 lábba, a cső hosszát pedig 200 lábba tervezi. A cső alsó fele egy üres golyóba van ágyazva, akkora golyóba, melynek az átmérője száz láb. A golyót viszont egy 100—120 láb hosszú oldalalalu téglatorony tartja, melybe huszonöt láb mélyen van besüllyesztve, de azért egy kőszülékkel minden irányban könnyen mozogható. A golyó belsejébe egy ajtón keresztül lehet jutni s belől hely van a figyelőn kívül minden gépezet, szerzár, eszköz számára. A rengeteg csövet elő-hátul össze lehet tolni, úgy, hogy a golyóból semmi része sem látszik ki. Todd tanár a távosó összes költségeit 275.000 dollárra számítja.

— A párisi nő ékszere. A sikkes, de nem kevésbé babonás párisi nő tizenhárom apróságot visel a karperecén talizmán gyanánt. A tizenhárom talizmán a következő: egy négylevelű lóhere (szerenese), egy bogárka (hűség), egy amethyst szivecske (összintesség), egy kis osöngetyű (az egyenes ut), egy átyukasztott sou (önbizalom), egy disznócska (rosszindulatú pillantás ellen), egy boróka-bogyó (egészség), egy kigyó (örökké tartó szerelem), egy régi pénz (szerenese a játékban), egy mogyoró (hosszu élet), egy patkó (üzleti szerenese), egy kúrt elefántcsontból vagy korallból (minden veszély ellen), végül 13. szám. A párisi nőeknek ezt a babonáját legjobban szeretik az arany- és ezüstművesek, akiknek igen jól jövedelmez ez a babona.

KÖZGAZDASÁG

Ipar és kereskedelem.

Vasuti értekezlet. Most folynak Szegeden az osztrák-magyar, a nyugatmagyarországi-osztrák és az osztrák-magyar-bosnyák vasuti kötelék értekezletei, amelyeknek legfőbb tárgya a folyó évi november végén, illetőleg december végén lejáró refakciók, illetőleg közvetlen mérsékelt viteldíjtelek megújítása. Az értekezleteknek azt a határozatot hozták, hogy a most fennálló refakciók és közvetlen mérsékelt viteldíjtelek a Magyarország és Bécs között való forgalomban 1903. február végéig, azok a viteldíjkezesmények pedig, amelyek a Bécsben tulmenő viszonylatokra szólnak, minthogy eddig egyáltalában nem mondták le, visszavonásig, de legfeljebb 1903. december végéig változatlanul megújítottak, illetőleg az illetékes tényezők jóváhagyása után közzétételnek. Ezzel aztán elegendő idő lesz arra, hogy az árakat

REGÉNY

Bánék, Andrásék.

Irtá: Gyarmathy Zsigáné.

(16)

Hosszasan tépelődött ezen, mig egyszer csak azt mondta magában: hát nem értem, hogy éppen ennek az édes kicsi lányának a boldogságáról van most szó? Mind mellékes csekélység a többi... Igaz, légy hát boldog édes kicsikém! És az apa sötétek szemében az igazi, nemes, jó sziv derűje fényelt.

Mikor a gróf az ablakhoz távozott, Gyuri megkönyebbülten fellelegzett: csakhogy nem figyelnek ide! Most már nem kell szorongania Márta miatt, mehet már, amint éppen akar, vagy ha nem megy, hát hadd babráljon céltalanul azzal a finom kis kezével. De ment és Gyuri félt, hogy hátha mégis észreveszi valaki ezt a különös menést, azért halkán mondta:

— De kérem, grófnő így elvész a királynőjel
— Elvész? — kérdezte felrettenve Márta.
— El.

Igy hát Márta nyomban segített a dolgon: lóugrás szerint szabadította ki a királynőjét.

György mosolygott és széttekintett, vajjon nem figyel-e oda valaki?

Nem figyelt senki. A gróf távol volt tőlük és még mindig az ablaknál állt. Nem volt közel a másik kettő sem és még mindig elmerülő pasziánszozott: így nagyon jól van és ilyen jól nem is lesz többet soha; ez az együttélt utolsó órája, mert tovább nem szabad itthon maradni.

Le kell győzni azt az óservel feltört hatalmas érzést és közönyt érszakolva, távozni kell innen, távozni minél előbb! Nem magáért, az ő férfielke megbírná ezt az erőfeszítést; de a törékeny, fiatal teremtést nem szabad ily lelkiharcba vinni. Lángoló szerelmébe részvételtjes szánalom

is vegyült: szegény kicsi Márta, miért kell neked is szenvedni! Ne fokozzuk a kínt... Csak még egyszer jöjök ide, holnap, bucsuzni és a holnap esti vonattal elutazom és azután nagyon üres, nagyon sötét lesz ez a világ... de most nagyon jó, elöttem babrált az az áldott kis kéz, érzem forró ajka lehelletét, látom ifjuságtól ragyogó, bájos szépségét...

És az athleta-termetű, erőszakartu férfi álomszerű, édes bódulattal ringatózott a fehér terem illatos, meleg légében és a két antik óra verte az ütemet: mindig így volt, mindig így lesz! Tehát hadd legyen így... Elvezze néhány pereig teljes odaadással ezt a bívós közelséget. Szép barna szemében egyszerre csak felgyult az eddig visszafojtott szerelem tüze, de nem mohó perzselő lánggal, hanem egy tisztá, mély érzés benső ragyogásával és meglágyította a férfias are szigorú vonásait, s az önfeladás ez édes pillanatában nagy szerelme visszatükröződött egész lényén.

Márta azt hitte, hogy még mindig komoly számba megy a játék, megfogott egy futót és kérdőn, félve tekintett föl: vajjon nem csinál-e ismét valami neveléses menést? Feltekintett, mire a szíve egy hatalmas dobbanással kergette minden vért hétéher arcába; piros kis ajkai szétpattantak, mintha kiáltásra nyitnak volna és gyöngyősr szemének ragyogó kékségéből egy boldogság sugárzott s úgy nezett visszafojtott lélegzettel a férfi meleg arcára. Ilyen melegnek még álmaiban sem látta. Hejl pedig be sokszor álmodta, hogy már Gyuri is úgy tekint rá, azzal a gyöngyősr barna szemével, mint kis Kata szokott; de így még kis Kata sem nézett soha: ez a kifejezés eltörülhetetlenül vésozott szívébe és szívet végtelen boldogság árasztotta el. Tehát Gyuri is? ... Gyuri öszszerezett, megértette a leánykát és haragra lobbant önmaga ellen. Ez nem lett volna szabad! Ez gyöngeség volt, ezzel még nehezebb tette a mozgálást; most már az a gyermek még inkább fog szenvedni! S mig súlyos vádakkal ostromolta szívet, vonásai megkeményedtek, szeméből eltűnt a bűvölő melegség,

hidegen tekintett a leánykára, egy húzást tett a táblán és azt mondta:

— Sakk-matt.

Aztán valami különös — talán önkínzó — ösztönlőt hajtva, egy kérdést intézett a csalódottan remegő leánykához.

— Grófnő, emlékszik-e, hogy egyszer régen felkapott egy ostort és belevágott egy kis parasztfiu arcába?

Márta a hideg hangra s még hidegebb tekintetre éles fájdalomt érzett; de érezte azt is — fájának erős akaraterejével — hogy immár eljött az ideje az ónaralomnak. Összeszedte minden erejét, hogy a szemébe szökött könnyeket visszakergetse; aztán ártatlan tiszta tekintetével nézett az ifjura s igaz hangon felelte:

— Nem emlékszem. Ki volt az a kis parasztfiu?

— Az én voltam, grófnő. Cselédkenyeret majszoltam a grófi konyhán, mint egy koldus; mellettem volt kis ostromom, mert édesapámmal sarjut hoztunk az udvarba. A grófnőt valaki kergette, úgy menekült futva a konyhába, ahol megbottolt ostromomban és elesett, erre felkapta az ostort s arcomba csapott vele...

— O Istenem, hogy tehettam ezt?

Annyi fájdalom, bocsánatkérő esdeklés volt a hangjában, hogy Gyuri nagyon megsánta; hiszen ő csak magát akarta kínozni, vagy erősíteni a hidegségben, de fájdalmat okozni még ezzel is nem volt szándékában, bár ne is hozta volna elő! Kissé lágyabb hangon beszélt:

— Ugy gondolom azt hitte a grófnő, hogy háta mögött az üldözője van és annak szánta az ütést.

— Ha ezt igazán hiszi, köszönöm. Gabi valóban sokszor üldözött s ijedtemben néha dobtam is hozzá valamit, de erre a konyhai jelenetre nem emlékszem... Oh jól tudom, mikor láttam először, akkor is Gabi kergetett és ijesztgetett egy esőkövával; futottam előre és elrejtőztem a jászmin-bokrok közé, de Gabi rám talált s felém csapkodott a szegény esőkövával, akkor futott oda az én

szállító közönség az új tarifátelekről, hatálybalépésük előtt idejekorán tudomást szerezhesen.

Az olasz ipar védelme. A budapesti olasz konzulátus a következő értesítés közreadására kért fel bennünket: Az olasz kormány arra a tapasztalatra jutván, hogy a külföldön nem ritkán nem olasz származású árukat, mint olasz készítményeket adnak el...

A Magyar Folyam- és Tengerhajósági Részvénytársaság igazgatósága közli, hogy hajóí folyó hó 14-től kezdve Dubrovicza szerbpartii állomást ismét érintik és hogy ezzel az állomással úgy az áru- mint a személyforgalmat felvetve.

A newyorki tőzsde. New-Yorkból jelentik október 14-iki kelettel: Az értéktőzsde eleinte szilárd volt a bányatulajdonosoknak arra az ajánlatára, hogy bizottságot alakítsanak a köztük és a munkások közt...

Sorsolás. A Magyar Jelzálog-Hitelbank 3 százalékos nyeresémi-kötvényeinek tervszerű harmincegyedik kiadását (nyeresémi-, díj- és törlesztési húzás) október 25-ikén délután négy órakor tartják meg a bank helyiségeiben.

Vasutak bevétele. Az Osztrák-Magyar Államvasutársaság bevétele október első harmadában 1,993,987 korona (+ 51,868 korona). A Déli vasutársaság bevétele október első harmadában 3,140,187 korona (- 189,125 korona).

Sertéskenyvesítés. (A székesfehérvári sertés-vásár és kővághóid intézése.) Október 15-én. Főhajtás: Zsirsertes, úgy mint Öreg I. rendű 860 kilogramm felül - darab, II. rendű 250-350 kilogrammig - darab, kanló - darab, silány - darab, fiatal nehéz 700 kilogramm felül - darab, közép 220-300 kilogramm - darab, könnyű 230 kilogramm - darab, sülőd - darab, malac - kilogramm - darab. Összesen - darab. Husserletes ugyanint: nehéz 300 kilogramm felül - darab, könnyű 140-300 kilogramm - darab, sülőd - darab, malac 40 kilogramm - darab. Összesen - darab. Főhajtás összesen 1179 darab. Előző napi maradvány 186 darab, összesen 1868 darab. Eladatott 833 darab. Maradvány 532 darab. A vásár irányzata élnék. - Következő árak jegyzetelték: Zsirsertes:

Öreg I. rendű 350 kilogramm felül - fillérig, II. rendű 250-350 kilogramm 88-92 fillérig, kanló - fillérig, silány - fillérig, fiatal nehéz 300 kilogramm felül 98-104 fillérig, fiatal közép 220-300 kilogramm 96-102 fillérig, fiatal könnyű 220 kilogramm 84-98 fillérig, sülőd - fillérig, malac - fillérig. Husserletes: Nehéz 300 kilogramm felül - fillérig, könnyű 140-300 kilogramm - fillérig, sülőd - fillérig, malac 40 kilogramm - fillérig. Árak minden levonás nélkül kilogrammonként elsőlyuban.

A budapesti gabonátözsde.

Budapest, október 15.

A mai búzaüzletben csak néhány malom vett részt. Forgalmába került 11.000 métermáza buza 5 fillérel alacsonyabb áron.

Rozs iránt csekély volt az érdeklődés. Zabban szilárd volt az irányzat. Tengeriben 5 fillérel emelkedtek az árak.

Eladatott: Buza. Tiszavideki: 150 mm. 82 k. 7 K. 85 f., 300 mm. 81,5 k. 7 K. 75 f., 250 mm. 81,5 k. 7 K. 80 f., 100 mm. 81 k. 7 K. 80 f., 700 mm. 81 k. 7 K. 65 f. sárga, 200 mm. 81 k. 7 K. 75 f., 200 mm. 80 k. 7 K. 65 f., 450 mm. 80 k. 7 K. 67 1/2 f., 100 mm. 80,5 k. 7 K. 75 f., 300 mm. 79 k. 7 K. 50 f., 100 mm. 79 k. 7 K. 60 f., 100 mm. 78 k. 7 K. 40 f.

Fehérmegyei: 1500 mm. 80 k. 7 K. 65 f., 1600 mm. 77 k. 7 K. 25 f. Pestmegyei: 100 mm. 80 k. 7 K. 50 f. sárga, 100 mm. 79,5 k. 7 K. 05 f. úszkös, 1200 mm. 79 k. 7 K. 40 f., 2450 mm. 78 k. 7 K. 50 f., 300 mm. 77,5 k. 7 K. 30 f., 400 mm. 76 k. 7 K. 20 f.

Ó-buza: 100 mm. 76,5 k. 7 K. 25 f. Mind három hónapra. Arpa: 100 mm. 5 K. 40 f.

Zab: 100 mm. 6 K. 10 f., 100 mm. 6 K. 05 f., 100 mm. 6 K. - f., 200 mm. 5 K. 97 1/2 f.

Tengeri: 100 mm. 6 K. 37 1/2 f. f. kerverve, 100 mm. 6 K. 32 1/2 f., 200 mm. 6 K. 27 1/2 f.

Löhre (vörös): 80 mm. 55 K. - f. Lucerna: 25 mm. 52 K. 50 f. Kiszámítások mellett.

A kőszáru hivatalos jegyzése a budapesti ár- és értéktőzsde s-ökaisi szerint készpénzben 50 kilogrammonként. - A minőség hektoliterenként és kilogrammonként.

Table with columns: B u z a, Kilo, K-től, K-ig, Kilo, K-től, K-ig. Rows include Tiszavideki, Fehérmegyei, Pestvidéki, búsági, Búsági, Búsági.

Table with columns: Egyéb gabonafajták, Kilo, K-től, K-ig, Kilo, K-től, K-ig. Rows include Rozs, Arpa, Zab, Tengeri, Repce, Kólis.

A határidőszület folyamán a következő kőtesek

Öktóberi buza 1902. : 7.18-7.19
Áprilisi buza 1903. : 7.24-7.25
Öktóberi rozs 1902. : 6.27-6.28
Áprilisi rozs 1903. : 6.38-6.38
Öktóberi zab 1902. : 5.90-5.92
Áprilisi zab 1903. : 6.07-6.10
Májusi tengeri 1903. : 5.63-5.62-5.68
Augusztusi repce 1902. : -

Déli egy óraker a következő záróárakat állapították meg hivatalosan a tőzsdén:

Öktóberi buza 1902. : 7.18-7.19
Áprilisi buza 1903. : 7.24-7.25
Öktóberi rozs 1902. : 6.27-6.28
Áprilisi rozs 1903. : 6.38-6.38
Öktóberi zab 1902. : 5.90-5.92
Áprilisi zab 1903. : 6.10-6.12
Májusi tengeri 1903. : 5.68-5.69
Augusztusi repce 1902. : -

Délután fél 5 órakor zárul:

Buza októberre 1902. : 7.19-7.20
Áprilisi buza 1903. : 7.25-7.26
Öktóberi rozs 1902. : 6.28-6.28
Áprilisi rozs 1903. : 6.38-6.39
Öktóberi zab 1902. : 5.92-5.93
Áprilisi zab 1903. : 6.10-6.11
Májusi tengeri 1903. : 5.69-5.70
Augusztusi repce 1902. : -

A budapesti értéktőzsde.

A mai tőzsde eseményes irányzattal nyílt meg, az üzlet folyama alatt azonban az Alpesek és bányaértékek hanyatlására és bécsi eladások következtében a forgalomba került értékek is gyöngültek és bágyadt hangulattal zárultak. Az üzlet mérsékelt maradt.

Valuta és ércváltó változatlan. Előtesde. Nyugodt irány mellett csak néhány kőtes jött létre.

Előjárdukt kőtesek. Osztrák hitelrészvény 683.50 -682.50. Közüti vaspálya-társaság 620.50-619.50 korona.

A déli tőzsdén a következő értékekben volt forgalom: Osztrák hitelrészvény 682.50-680.75-; Magyar Hitelbank részvény 721.60-720.-; Osztrák-magyar Államvasut. részvény 711.-; 709.-; 708.50. Kimmurányi vasmű részvény 488.50-486.-; Magyar leszámitolobank részvény 456.75.-455.50. Jelzálogbank részvény 475.-. Közüti vaspálya részvény 620.50-619.50-620.50. Magyar koronaáradék 97.50-98.50.

A 4 órai záratkor maradt: Osztrák hitelrészvény 681.50. Magyar hitelrész-

jó kis Katám bátyja, akit mindig is vártam, hogy jöjjön már haza, mert a kis Kati is nagyon szerette és azt mondta: majd mikor hazajő Gyuri bátyám, nem felünk többé Gabitól... soha sem felünk... még a Buggyánéhoz is elhívjuk... Nem jött velünk soha oda, de azért azt a pillanatot, mikor először megláttam...

György megrögtent; a leányka belemelegedett emlékeibe, ki tudja, mint folytatná a vallomást? Azt nem szabad tovább hallgatnia és nem szabad ide visszajárni többet soha! Most már nem holnap este, hanem holnap hajnalban fog elutazni; mindjárt bucsut is veszen.

A rögtöni megváltás metsző fájdalma nyíllott szívére át és egészen elhalványodott; megérezte ezt maga is, azért gyors mozdulattal hajolt a sakkábla fölé s zajosan sűröpte le a figurákat, aztán csendesebben kezdte visszarakni sorrendbe.

A koppanásokra Márta felrozent és tűndött magában, hogy vajjon emlékeivel nem ment-e felette messze? Ezentul ügyelni fog; senkinek sem szabad sejtieni azt a nagy és szent érzést, mely betölti egész lelkét s mely viszonzásra találni nem fog soha, soha! Az előbb egy pillanattal megkapó öröm repesett szívében. Oh, ha még egyszer, egyetlen egyszer láthatná abban a gyönyörű barna szemben azt az édes, meleg kifejezést!... De most már érz, hogy nem fogja látni soha többé és szomorú sejtelmek sötét árnyai borultak a fiatal lélekre.

A gróf jószívú elhatározásába teljesen bele nyugodva, éppen akkor fordult vissza az ablaktól, midőn Gyuri hideg szigorúsággal nézett Mártára, Márta pedig emlékeiben édelegve, meleg odadással beszélt, hogy mikor látta először a már régen várt tanult.

Bán figyelni kezdett. Előbb kifejtett szép-érzékeléi csak azt látta, hogy a kandalló lobogó lángjától és az alászálló napsugaraktól csodás színekkel elárasztott fiatal pár gyönyörű. Aztán mintha szívére ütöttek volna valami hideg, nehéz tárggyal; összeborzongott és elborult az arca;

néhány lépést tett, megállt egy oszlop mellett s a márványoszlopok során végigtekintve, úgy figyelt a rózsás hullámokban úszó párra. Egyszerre a családi fekete bársony-pont megmozdult arcizma görcsös rángástól. Amit észlelt, az elrémítette és nem volt megnyugtató további figyelése sem, mert Gyuri éppen akkor riasztotta fel Mártát édes emlékeiből és hidegen tekintett rá. De hiszen ez borzasztó! A fiu, akit paraszt-születése dacára szívesen fogadott volna vejenék, nem szereti Mártát! - Tovább szemlélte őket: nem szereti! Most már mi lesz veled, édes, kicsi leányom? Es aminet mély aggodalomban gyötrődött, egyszerre csak azt érezte, hogy van annál nagyobb fájdalom is, mint az lett volna, ha a dőlyfös parasztot apjának szólítja az a kedves gyermek.

XI.

Óriás, tömör ezüst-tálcán hozta be a legény az oszonnát, kávért és teát; megállt az öreg grófné előtt, míg egy másik inas összeszedte a kártyákat, helyet csinálva a tálcának. A vertezüst-kannakon, művészi munkájú kalásztartókon, tömör arany-tányérokban és mind az egész nagyszerű, gazdag készleten meglátszott, hogy a Bán grófok hajdan nagy fényben éltek. De a zajos, híres vendéglátás megszűnése nem a vagyon fogyatkozás a miatt van; a vagyon meglebbe, de elröpt a fiatalság és magával vitte a jókedvet. És az öreg grófné az utóbbi időben csak elkezdte magát vádozni: mindennek az ő búsasága az oka. Mióta szülőhődtől, egész zárdát csinált a fia házából; bizony megmondhatta volna legalább az utóbbi időben, hogy a kastély ódon falai között virágbimbó fesik, annak az életvidámság, a fiatalság pezsgése az élettő napja, e nélkül halvány lesz a nyíló virág. Nem, tovább nem fogja elzárni a meleg nap sugarat, hadd árasztja élettő fényét az árnyékban növő kis virágra. Legyen itt minden ismét úgy, mint hajdan volt, az udvaron toporékoljanak a vendégek tüzes lovai, benn pedig csengjen a jókedv s a

barátság melegtől piruljanak az arck. És a matróna szőtte jószág tervét, gondolatának aranyos vetítője vidáman siklott a fényes szalák között és a szövetbe gyönyörű virágok rajzolódtak a kis unoka boldogságára.

Bán Gábor eszedesen közeledett a sakk-asztal felé, miközben egész erejével gondatlan vidámságra törekedett s mosolyogva szólott:

- Hát még csak egy partit játszottak? No, kicsikém, érts kellett, hogy légy?

- Lehettem volna erősebb is - gondolta a leányka s kissé zavartan nézett apjára. György felállt, aztán az öreg grófné intésére mind a hárman a terített asztal felé közeledtek és mind a három arra gondolt, hogy bár tudná elleplezni érzéseit.

Az öreg grófné finom nyájassága, derült kedélye nagy segítségére volt. Mária is gyorsan észrevette a nyomott hangulatot és tapintatosan segített a grófnénak. A zamatos kávé illata, a csillogó tea párája szállt, szállt; de nem tudta azt a kellemes, jól érző hatást kelteni, mint máskor és a György szíve nagyot, fájdalmasan dobbant: itt az idő! Most már nem lehet tovább halogatni, eljött az órk megváltás ideje... Csak az a gyermek el ne árulná magát; egy pár szóval előkészíti, aztán gyorsan távozik... De azt a pár szót nem találta az ékes-szavú szónok: mit ér, hogy egy-egy cikkét remeknek és minden tekintetben mesterműnek állították, ha most nem tud bár egy ígét helyesen kigondolni. Minél inkább zaklatja magát, annál rosszabb...

Az öreg grófné simogatni kezdett egy darab selyempapirt, aztán finom, szép kezével cukros-süteményeket szedett az aranytányékról s azzal az ő igaz jószágával szól Györgyhöz:

- Tegyen nekem egy szíveséget: vigye el e pár darab édeséget az édesanyjának; tudom, mennyire szerette mindig az e fajta süteményeket... Elküldhetném mástól is, de jobban fog az osni, ha az ő imádott fia viszi.

(Folytatása következik.)

vény 721.50. Leszámlítobank részvény 455.50. Rima-

bányarészvény 363.50. Májusi járadék 100.70. Magyar korona

terjedő sulyban) — illérik. Fiatal uhezh (páronkint 320

A budapesti terménytözsde.

A terményüzletben a szezonszerű hangulatnak

Jegyzések: Herenag: lucerna magyar 48.—58.—

Külföldi értéktözsde.

Berlin, október 15. (Tözsdei tudósítás.) A tözsde

Berlin, október 15. (Zárlet.) 4²⁰/₁₀₀-os papírjára

Berlin, október 15. (A Budapesti Napló tudósító-

Paris, október 15. (Zárlet.) Osztrák-magyar állam-

Frankfurt, október 15. (Zárlet.) 4²⁰/₁₀₀-os papír-

Frankfurt, október 15. (A Budapesti Napló tudósító-

Kanizsár, október 15. (Zárlet.) 4²⁰/₁₀₀-os ezüst-

Budapest-közbizalmi serteskereskedelmi csarnok jelentése.

Október 15. A sertesüzlet irányzata változatlan.

Időjelzés.

— Az Országos Meteorológiai Intézet hivatalos jelentése. —

A depresszió, melynek egyik magva Angliától észak-

Európában az idő enyhe; Angliában és Svédországban

— Hazánkban az idő enyhe, északon, nyugaton, meg délen

Küldés: A hőmérésről lényegesen változásával válto-

Vizárlás.

Table with columns for destination (Tízsa, Onofra, Topolya, etc.), departure time (Okt. 15., Okt. 16.), and agent (M. Sziget, etc.).

Önhajtással bíró jármű-című, 1899. június 25-ről kelt magyar szabadalomra

Huzás november 2-án! Olasz vörös-kereszt sorsjegy.

Könyvelmőség. volna elhasználni az alkalmat, cipő-és csizmaárult Enn Agnár Dávidnal

Magyar Könyvtár. Szerkesztő Radó Antal. Kiadja Lampel R. (Wodianer F. és fiai)

Ingyen bluz-pongyola, alj- és jupon. ZOLTÁN DEZSŐ. Budapest, Király-utca 30. szám.

Színházak, szórakozó helyek.

M. KIR. OPERAHÁZ.

Csütörtök, 1902. október hó 16-án.
Malecky Bianca kiasszony vendégléptével.

A hugonoták.
Nagy opera 4 felvonásban. Zenéjét szerzte Meyerbeer. Szövegét írta Scribe. Fordította Nádasckay L.

Személyek:
Valois Marg. Malecky De Nangis Prevost
Valentine Vasquezné Saint Bris Várady
Urban Payer De Nevers Beck
Marcell Ney D. Tavannes Dálnoki

Kedzete 7 óraker.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Csütörtök, 1902. október hó 16-án.
Új betanulással:

A létért való küzdelem.
Színmű 5 felvonásban. Írta Daudet Alphonse. Fordította B. V.

Személyek:
Vaillant Ujházi Mária Antonia Jászai
Astier Paul Császár Táborszagné Holvy
Chemineau Gyenes De Selény Márthy
Adriani Horváth Lidye Török
Causado Irvány Lortigue Gál

Kedzete 7 óraker.

VIGSZÍNHÁZ.

Csütörtök, 1902. október hó 16-án.
Fedák Sári vendégléptével.

Csókán szerzett vőlegény.
Énekes bohózat 3 felvonásban. Írta Szigeti József. Zenéjét szerzte Sorly Lajos.

Személyek:
Csontai Balassa Trauser Vendrei
Béla Góth Előljáró Kazaliczky
Keszti Rostagni Irmag Tapolczai
Abrai Irén Fedák Putaki Szörömy
Barnyai Pethes Ripacs Hegedűs
Olga Nógrádi Nefejeits Nikó

Kedzete 7 1/2 óraker.

NÉPSZÍNHÁZ.

Csütörtök, 1902. október hó 16-án.
A gyimesi vadvirág.
Eredeti népszínmű 3 fevonásban. Írta Géczy I.

Személyek:
Balánka Horváth Ráb-Prezsmér Szerdahelyi
Orzse Delliné Magdolna Blaha
Imre Szirmai Pióbona Delli
Mária Kápolnai Törpe Osura Szabó
Fábián Julia Siposné Csurnák Izsnó
Gyurka Kiss M. Marci, fok Ujvári

Kedzete 7 óraker.

MAGYAR SZÍNHÁZ.

Csütörtök, 1902. október hó 16-án.
A sötét kamra.
Énekes bohózat 3 felvonásban. Magyar színrő alkalmazta Heltai Jenő.

Személyek:
Adolph Faragó Mangotonné Sziklainé
Simone Szecseley Celeste Béres M.
Tomy Ráthonyi Maud Kornai
Manuela Sziklai Sz. Lona Nellie Perry
Consuella Mátrai A vőlegény Irványi
Bridoine Giréthy Monyasszony Hídvéginé

Kedzete 7 1/2 óraker.

URANIA SZÍNHÁZ.

Csütörtök, 1902. október hó 16-án.
Angol élet.
Írta Ráth István.
Kedzete 7 1/2 óraker.

VÁRSZÍNHÁZ.

Csütörtök, 1902. október hó 16-án.
Köznyit közönyvel.
Vígjáték 3 felvonásban. Írta Moreto. Spanyolból fordította Györi Vilmos. Zenéjét írta Nikolicz S.

Személyek:
A gróf Hetényi Béarne Beregi
Diana P. Márkus E. Gaston Pálfi
Cinthia Vizvári M. Pollia Dezső
Fonissa Kezzeri I. Laura Nagy I.
Carlos Mihályfi

Kedzete 7 óraker.

Az Országos Női Gyorsíró-Egyesület

gyorsírás és gépirás szakiskolájának irásnunka-osztálya
(COPYING OFFICE)
Június 1-én kezdte bármely irógépnek mindennemű irásnunkát és gépszórást.

Magyar és német gyorsírásban
és az összes használatban levő írógépek: Remington-Standard, (Rem.) Fay-Sno, Underwood, ost. New Century Calligraph, Smith-Premier, Crandall, Frister et Sossman, Ideal Hammond, Empire alapsok oktatás. Bővebb felvilágosítást ad: Kaiser Gélcéle című Budapest, Kazinczy-ut. 3. l. em.

FŐVÁROSI ORFEUM

Waldmann Imre igazgató
Nagymező-utca 17.

A második ágy
Énekes bohózat 1 felvonásban, írta Zboray Aladár; zenéjét szerzte Zboray Ábrás.

Továbbá:
La Roland
lángtáncosnő
Lea Leony
szobrotű

Paul Martinetti Fukushimas
Egger-Rieser
stb. stb.

Az előadás 8 óraker kezdődik.
A télikerben reggel 5 óráig Vörös Elek cigányzenekara hangversenyez.

RÉMI-MULATÓ.

Rémi Tivadar, igazgató. Halmovici M., művezető.
Ma csütörtök, október hó 16-án
Megnyitő diszeloadás.
Kedzete 8 óraker.

Megnyitő prólog. Előadja: Steinhart Géza.
The 8 Champions Hella Collier
angol énekes- és táncgyűjtő Berlin kedvence

Georg Bonhairs-csoport
a Varieté-színpad legelőse attrakciója

Zizi Papillon Steinhart Géza
Casino de Paris csillaga Bpest legkedveltebb kórnika

The 4 Noiset
a világ legjobb mű- és verseny-kerékpárosai.

Miss Galathea Viola Della Sera
hölgy camelon korozur, szépség, táncszobrotű

Heros báróné L a n z e t t a
automobil márványképek francia nőiműtár

Secessiós-Quantett
kórnikus ének gyűjtő.

Aranka, Birike, Rózsika, Gőndör Aurél
cigány hármas új jellem alakításával

Petrás Pál Kővesi Juliska
kórnikus zseonglór magyar énekesnő

Esti helyárák:

Zenekarai páholy (2 személy)	---	frt 8.-
Zárt páholy (4 személy)	---	6.-
Rozsvalti páholyzók	---	2.-
Földszinti számotzi szék I. és II. sor	---	1.50
Földszinti számotzi szék III. sor	---	1.30
Földszinti helyek	---	80
Számotzi erkélyszék	---	60
Karzati ülőhely	---	40
Karzati polépj	---	30
Földszinti helyek elővetőiben	---	70

Jegyek már májól kaphatók a Múlatő pénztárnál 10-12-ig és 3-6-ig, továbbá csak a következő tőzsdőnapon: Andrássy-ut 38. és Erzsébet körút 51. (fűrdőpalota).
Vasárnap, október 19-én, délután 4 óráker: 1. délutáni előadás fételyárrakkal.
Az előadás után a téliker kávéházban Péczi Hegedűs Gy. nia cigányzenekara hangversenyez reggel 5 óráker.

Legelősebb
koszorú
bevásárlási forrás

Dominics Katalin
élő- és művirág-terme

17. BUDAPEST, 17.
VII. vill., József-körút

SZABADALMAZOTT
kirakatablak nyitó!

A legnagyobb kirakatablakot egy személy könnyen és minden veszély nélkül pár másodperc alatt nyithat és zárhat. **Alsó alátmasztás nem szükséges!**

Kapható:
JUSTUS SÁNDOR és FIA
redőnygyárosoknál
BUDAPEST, VI., Andrássy-út 60.
Árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve küldetük.
Telefon: 23-06. Telefon: 23-06.

Magyar Könyvtár.

Szerkeszt: **Radó Antal.**
Egy-egy szám ára 30 fillér.
Minden fizet egyenként is kapható:
Kiadja:
Lampel R. (Wodianer F. és fia)
cs. és kir. udv. könyvkereskedése
Budapest, Andrássy-ut 21.

Történet, irodalom- és műtáradat, bölcsészeti, természettudományi, szónoki munkák és utóiratok.

Id. Abrányi Kornél. Képek a magyar novellából. 175 Angyal David. Bethlen Gábor élete. Képekkel. (133). Anonymus. Béla Király avatási beszédeinek könyve. (80) Apor Péter. Metamorphosis. Transylvanias. (108). Apponyi Albert gróf. Válogatott beszédek. (271-272). Aldassy Antal. Pázmány Péter élete. Képekkel. (63). Bencz Károly. Képek. (188). Cleora. Az öregesgről. (65) Cornelius Nepos. Híres férfiakról. (201). Csorai Mihály. História. (120).

Esakútek és eskakútrák a magyar nyelvben. (155-156). Falk Miksa. Frszébet királyról. (94). Falussy F. A Téli Éjszakák. (211). Flammarión. Cellagros esték. (37). Gálloetto Marzio könyve. Mátya királyról. (209). Graetz Gy. 1848. március 15. (128-204). Junius. Katona József élete. (199). Kazinczy Ferenc levelei. (130) Kézai emlékezete. (135) Keleti Gusztáv. Markó király. Képekkel. (97). Kézai Magyar krónikája. (227). Korchnáros. Kerékpárosok. Képekkel. (177). Kossuth L. 1849. július 11. beszéde. (261). Károlyi Ferenc vá. beszédek. (61). Mathényi Flóra. Spanyolországi képek. (105). Mindszenty G. naplói. (108). Miksa Klemen vá. levelei. (109). Nauson Fridolf. Éjen és jégén át. Képekkel. (77-79). Pázmány. Kempis. Krisztus követéséről. (151-153). Peisner J. Képek a régi Pest-től. (275). Szemer. Marcy. Sakksúv. (177-78). Széchenyi István gróf. Hítel. (228-229). Szendrey Julia naplói és levelei. (45). Tacitus. Germania. (279). Vanderheym G. Husz hónap Abessiniában. (185). Zrínyi. A s török állam eles vá. erősség. (210).

Esti helyárák:

Zenekarai páholy (2 személy)	---	frt 8.-
Zárt páholy (4 személy)	---	6.-
Rozsvalti páholyzók	---	2.-
Földszinti számotzi szék I. és II. sor	---	1.50
Földszinti számotzi szék III. sor	---	1.30
Földszinti helyek	---	80
Számotzi erkélyszék	---	60
Karzati ülőhely	---	40
Karzati polépj	---	30
Földszinti helyek elővetőiben	---	70

Jegyek már májól kaphatók a Múlatő pénztárnál 10-12-ig és 3-6-ig, továbbá csak a következő tőzsdőnapon: Andrássy-ut 38. és Erzsébet körút 51. (fűrdőpalota).
Vasárnap, október 19-én, délután 4 óráker: 1. délutáni előadás fételyárrakkal.
Az előadás után a téliker kávéházban Péczi Hegedűs Gy. nia cigányzenekara hangversenyez reggel 5 óráker.

Legelősebb
koszorú
bevásárlási forrás

Dominics Katalin
élő- és művirág-terme

17. BUDAPEST, 17.
VII. vill., József-körút

Felöltő K. 20.—, Ulster K. 36.—, Lodenöltőny K. 30.— (mind tiszta gyapju) Rothberger Jakab cs. és kir. udv. szállítónál Budapest, Váci-utca 6. Meg nem felelőért a pénz visszazadom.

UJ!
Kitűnő találmány!
Szabadalmazott férfi-ing,
melynek nyakbőségé önmagától szűkebbre vagy bővebbre szabályozdik. Kívánatra árjegyzékkel szolgálunk. Cs. és kir. szab. fehéromtá-készítők

Vértes és Sebestyén
Budapest, IV., Múzeum-körút 15. sz. a kir. műegyetommal szemben.

Vigyázz! Saroküzlet!
Rendkívül olcsó

porcellán étkező-készlet,
komplet 6 személyre, dusan aranyozott és remek festésű

Étkező-készlet	5.95	Teakészlet, finom	3.70
Étkező, modern	7.25	Teakészlet, rokokó	3.70
Étkező, rokokó	8.50	Kávékészlet	3.50
Étkező, renezanész 1050		Kávékészlet, rokokó	4.75
		Mokka, platával	4.50
		Modo szerviz	4.75
		Vezető üveg-szerviz	7.50

Étkező 12 személyre 25, 30 és 35 frt.

Ortner Rezső és Társa
porcellán fest.-gyár raklári
Teréz-körút 32. sz., saroküzlet.
Vidéki rendelésnél kérjük a vasutállomást.

Legszébb könyvtárt berendezek,
havi 2-3 korona részletfizetésre:
Szépirodalom, szaknyelvi bel- és külföldi: Cim Kelemen Gyula, Budapest VII., Dob-utca 91. sz. II. em. 15. levelezőlap elégedő.

Táncitanítás!
Ziegler József
táncitanítvázete, Andrássy-ut 25. szám
(Teljárt Dalszínház-utca 1. sz. alatt)
a mai nappal megnyitott és a tanítás megkezdődött.
Növendékek válnak fel.
Egész csoportoknak rendelkezésre bocsátom termeltem. Bővebb felvilágosítást személyesen szolgálok.
Gyermekcsoport november hó 2-án kezdődik.

Kézimunkák
bímso-, kötő-, horgoló-pamutok és szolmek, namkülömben bímsozvetek nagy választékban, szabott gyári áron kaphatók

Bérczi D. Sándor
kézimunka nagyiparosnál
Budapest, Király-u. 4.
264 oldalú kézikönyv-árjegyzékem 2066 eredeti kézimunka-rajzzal ingyen és bérmentve küldöm.
Viktória bímsozó elő-
rendű 6 korona.
Point-Lace szalagok rendkívül nagy választékban vannak készletben.
Mintákkal szivesen szolgálók.

Ekszernél! zsebb, ha egy nő szép finom arcbőrrel és fehér kezekkel díszkedhetik és hogy ezt elérje, használjon
„Fortuna” erómet egy tégelyt 1 r. a koronára, és „Fortuna” szappant! 1 r. ár 80 fillér.
Kapható: **Schubert Arnold** gyógyszerárban Budapest, VII., Csengery-és Dob-utca sark.

UJ! UJ! UJ!
Villamos lámpa
zsebben is hordható, könyelmes, cölserű, tartós.
Mindenkinek szükséges szobák, lépcsők, folyosók, melléképületek megvilágítására. **Fluorokén** gyáratoknál rendkívül alkalmas. **Turistáknak** nélkülözhetetlen, **orvosoknak** és **szülésznek** előjelátogatásoknál. **Fényes gyárakban, majlákokban, pinókókban, rakétákban** robbanásveszélyesnek megv. tüzeves és támadás ellen, a szénapadlára éjjel is fel lehet menni. Teljesen biztonságos. Többi részletek használatát és a lámpa hűtő- és táplálási módját 70 kr. érte adunk.

ARA 6 KORONA.
Utánvéttel vagy bérmentve az öszög előtér bekötése mellett küldi a
Magyar bizományi részvény-társaság
Budapest, VI., Ó-utca 42. I. 8.

Színházak heti műsora.

	M. kir. Operaház	Nemzeti színház	Vígyszínház	Népszínház	Magyar színház
Péntek	A denevér	A létért való küzdelem	A csókán szerzett vőlegény	Casanova	Sötét kamra
Szombat	Don Juan	A zalameai bíró	A csókán szerzett vőlegény	Casanova	Sötét kamra
d. n. Vasárnap este	A bolygó hollandi	Romeo és Julia	A föld	A három gracia	A betyár kendője
				A csókán szerzett vőlegény	Casanova

Molière
Dandán György. Hovost Sándor. (81.)
A főváros. Hovost Sándor. (71.)
A könyvek. Hovost Sándor. (142.)
A botanika. doktor. Gabányi. (114.)
A „Magyar Könyvtár” eddig megjelent számai, együtt részletfizetésre is kaphatók. Teljes jegyzék ingyen kapható minden könyvkereskedésben.

ARA 6 KORONA.
Utánvéttel vagy bérmentve az öszög előtér bekötése mellett küldi a
Magyar bizományi részvény-társaság
Budapest, VI., Ó-utca 42. I. 8.

Páris 1900 aranyérem.

A világon a legjobb.

Pekarek China theája

Mindenkinek, ki egészségét becsüli és barátja egy valóban jó, kítűnő csésze theának, fontos, hogy csak Pekarek valódi eredeti csomagolása china-theáját használja, „Pekarek” felirattal. Kapható minden jóbbszer-, csemege- és droguakereskedésben.

Virágnyelv.

Minden ismeri virág jelentőségét, melyet szerkesztője a legjobb keleti forrásokból állított össze. Ara számos kötetben is ill. Az ősszel előzetes bekiadás esetén természetesen kiadódik meg. Megrendelhető Lampel Róbert (Wollner F. és Fia) cs. és kir. udvari könyvtároskodásában, Andrássy-ut 21. sz.

Az arc szépségeit

legbiztosabban elérheti és ápolhatja a

Leichner-féle zsirpuderrel.

Leichner-féle Hermelin-puder és Aspasia-puder

Ezen híres arepuderek kiváló előszeretettel használják a legelőkelőbb hölgyek és elősörny művészek, a bűrnök rózsás, ifju szépséget, virágozó színt adnak és nem lehet megállni, hogy pudert használnak. Csak a német városokban kapható a gyáról Berlin, Schützenstrasse 31. és minden illatszertárban.

L. Leichner Berlin, a kir. színházak száll.

Az 1900. párisi kiállításon a jury alelnöke.

DÓCZI MÓR cipész

Budapest, Kerepesi-ut 10.

ujtonn átalakított és nagyobbított ütlehelyisége páratlan a maga nemében. Sehol jobb, olcsóbb, elegánsabb és tartósabb cipőt nem kaphat, mint fenti jóhírnevű cégnél.

Férfi:

- Derby, borjúbőr angol bakancs 3.50
- Borjúbőr v. vizes, fűző 3.20, csizma 3.-
- Elegáns francia sörvő-cipők 4.50
- Sárga bagaria fűző vagy cugos 3.20
- Amerikai box-bőrcipők 3.80
- Lakk vagy bőz angol bakancs 4.50
- Szalon- vagy orosz-lakk-cipők 4.-

Női:

- Zergo, fűző vagy cugos 3.-, gombos 3.30
- Amerikai box, fűző, gombos vagy cugos 3.50
- Savro, fűző, gombos vagy cugos 4.-
- Sárga bagaria-bőrcipők 3.-
- Szalon v. orosz-lakk 3.40
- Lakk, kivágott 1.50, keresztcsontos 2.-
- Gyermekcipő 1 fr. Fin- vagy lakkcipő 2 fr.

Képes nagy árjegyzék, csomagolás és szállítással ingyen. — 10 fron feletti rendelések bérmentve küldetnek. — Vidéki rendelések pontatlan és lelkiamerősen eszközöltek. — Nem megfelelő árut késéggel küldetnek. —

Az üzlet nagobbításra miatt az összes nyári cipők előállítását a gyár 20% százálekkel a rendes áron alul kaphatók.

BUTOR

szükségletüket hi-teljesen egynek. Árfelemlés nélkül minden stílusban beszerezhetik

részletfizetésre

Schwarz Lipót és Testvére

kártyaostomer és butorkereskedők butorházában Budapest, VII., Hársfa-utca 37. sz. (szűk házban) Wesselenly-utca keresztesedőnél.

Fizetési feltételek: 100 kor.-tól 300 koronáig havi részlet . . . . . 10 kor 300 . . . . . 200 . . . . . 15 . . . . . 20 . . . . . 25 . . . . . 30 . . . . . 35 . . . . . 40 . . . . . 45 . . . . . 50 . . . . . 55 . . . . . 60 . . . . . 65 . . . . . 70 . . . . . 75 . . . . . 80 . . . . . 85 . . . . . 90 . . . . . 95 . . . . . 100 . . . . . 105 . . . . . 110 . . . . . 115 . . . . . 120 . . . . . 125 . . . . . 130 . . . . . 135 . . . . . 140 . . . . . 145 . . . . . 150 . . . . . 155 . . . . . 160 . . . . . 165 . . . . . 170 . . . . . 175 . . . . . 180 . . . . . 185 . . . . . 190 . . . . . 195 . . . . . 200 . . . . . 205 . . . . . 210 . . . . . 215 . . . . . 220 . . . . . 225 . . . . . 230 . . . . . 235 . . . . . 240 . . . . . 245 . . . . . 250 . . . . . 255 . . . . . 260 . . . . . 265 . . . . . 270 . . . . . 275 . . . . . 280 . . . . . 285 . . . . . 290 . . . . . 295 . . . . . 300 . . . . . 305 . . . . . 310 . . . . . 315 . . . . . 320 . . . . . 325 . . . . . 330 . . . . . 335 . . . . . 340 . . . . . 345 . . . . . 350 . . . . . 355 . . . . . 360 . . . . . 365 . . . . . 370 . . . . . 375 . . . . . 380 . . . . . 385 . . . . . 390 . . . . . 395 . . . . . 400 . . . . . 405 . . . . . 410 . . . . . 415 . . . . . 420 . . . . . 425 . . . . . 430 . . . . . 435 . . . . . 440 . . . . . 445 . . . . . 450 . . . . . 455 . . . . . 460 . . . . . 465 . . . . . 470 . . . . . 475 . . . . . 480 . . . . . 485 . . . . . 490 . . . . . 495 . . . . . 500 . . . . . 505 . . . . . 510 . . . . . 515 . . . . . 520 . . . . . 525 . . . . . 530 . . . . . 535 . . . . . 540 . . . . . 545 . . . . . 550 . . . . . 555 . . . . . 560 . . . . . 565 . . . . . 570 . . . . . 575 . . . . . 580 . . . . . 585 . . . . . 590 . . . . . 595 . . . . . 600 . . . . . 605 . . . . . 610 . . . . . 615 . . . . . 620 . . . . . 625 . . . . . 630 . . . . . 635 . . . . . 640 . . . . . 645 . . . . . 650 . . . . . 655 . . . . . 660 . . . . . 665 . . . . . 670 . . . . . 675 . . . . . 680 . . . . . 685 . . . . . 690 . . . . . 695 . . . . . 700 . . . . . 705 . . . . . 710 . . . . . 715 . . . . . 720 . . . . . 725 . . . . . 730 . . . . . 735 . . . . . 740 . . . . . 745 . . . . . 750 . . . . . 755 . . . . . 760 . . . . . 765 . . . . . 770 . . . . . 775 . . . . . 780 . . . . . 785 . . . . . 790 . . . . . 795 . . . . . 800 . . . . . 805 . . . . . 810 . . . . . 815 . . . . . 820 . . . . . 825 . . . . . 830 . . . . . 835 . . . . . 840 . . . . . 845 . . . . . 850 . . . . . 855 . . . . . 860 . . . . . 865 . . . . . 870 . . . . . 875 . . . . . 880 . . . . . 885 . . . . . 890 . . . . . 895 . . . . . 900 . . . . . 905 . . . . . 910 . . . . . 915 . . . . . 920 . . . . . 925 . . . . . 930 . . . . . 935 . . . . . 940 . . . . . 945 . . . . . 950 . . . . . 955 . . . . . 960 . . . . . 965 . . . . . 970 . . . . . 975 . . . . . 980 . . . . . 985 . . . . . 990 . . . . . 995 . . . . . 1000 . . . . . 1005 . . . . . 1010 . . . . . 1015 . . . . . 1020 . . . . . 1025 . . . . . 1030 . . . . . 1035 . . . . . 1040 . . . . . 1045 . . . . . 1050 . . . . . 1055 . . . . . 1060 . . . . . 1065 . . . . . 1070 . . . . . 1075 . . . . . 1080 . . . . . 1085 . . . . . 1090 . . . . . 1095 . . . . . 1100 . . . . . 1105 . . . . . 1110 . . . . . 1115 . . . . . 1120 . . . . . 1125 . . . . . 1130 . . . . . 1135 . . . . . 1140 . . . . . 1145 . . . . . 1150 . . . . . 1155 . . . . . 1160 . . . . . 1165 . . . . . 1170 . . . . . 1175 . . . . . 1180 . . . . . 1185 . . . . . 1190 . . . . . 1195 . . . . . 1200 . . . . . 1205 . . . . . 1210 . . . . . 1215 . . . . . 1220 . . . . . 1225 . . . . . 1230 . . . . . 1235 . . . . . 1240 . . . . . 1245 . . . . . 1250 . . . . . 1255 . . . . . 1260 . . . . . 1265 . . . . . 1270 . . . . . 1275 . . . . . 1280 . . . . . 1285 . . . . . 1290 . . . . . 1295 . . . . . 1300 . . . . . 1305 . . . . . 1310 . . . . . 1315 . . . . . 1320 . . . . . 1325 . . . . . 1330 . . . . . 1335 . . . . . 1340 . . . . . 1345 . . . . . 1350 . . . . . 1355 . . . . . 1360 . . . . . 1365 . . . . . 1370 . . . . . 1375 . . . . . 1380 . . . . . 1385 . . . . . 1390 . . . . . 1395 . . . . . 1400 . . . . . 1405 . . . . . 1410 . . . . . 1415 . . . . . 1420 . . . . . 1425 . . . . . 1430 . . . . . 1435 . . . . . 1440 . . . . . 1445 . . . . . 1450 . . . . . 1455 . . . . . 1460 . . . . . 1465 . . . . . 1470 . . . . . 1475 . . . . . 1480 . . . . . 1485 . . . . . 1490 . . . . . 1495 . . . . . 1500 . . . . . 1505 . . . . . 1510 . . . . . 1515 . . . . . 1520 . . . . . 1525 . . . . . 1530 . . . . . 1535 . . . . . 1540 . . . . . 1545 . . . . . 1550 . . . . . 1555 . . . . . 1560 . . . . . 1565 . . . . . 1570 . . . . . 1575 . . . . . 1580 . . . . . 1585 . . . . . 1590 . . . . . 1595 . . . . . 1600 . . . . . 1605 . . . . . 1610 . . . . . 1615 . . . . . 1620 . . . . . 1625 . . . . . 1630 . . . . . 1635 . . . . . 1640 . . . . . 1645 . . . . . 1650 . . . . . 1655 . . . . . 1660 . . . . . 1665 . . . . . 1670 . . . . . 1675 . . . . . 1680 . . . . . 1685 . . . . . 1690 . . . . . 1695 . . . . . 1700 . . . . . 1705 . . . . . 1710 . . . . . 1715 . . . . . 1720 . . . . . 1725 . . . . . 1730 . . . . . 1735 . . . . . 1740 . . . . . 1745 . . . . . 1750 . . . . . 1755 . . . . . 1760 . . . . . 1765 . . . . . 1770 . . . . . 1775 . . . . . 1780 . . . . . 1785 . . . . . 1790 . . . . . 1795 . . . . . 1800 . . . . . 1805 . . . . . 1810 . . . . . 1815 . . . . . 1820 . . . . . 1825 . . . . . 1830 . . . . . 1835 . . . . . 1840 . . . . . 1845 . . . . . 1850 . . . . . 1855 . . . . . 1860 . . . . . 1865 . . . . . 1870 . . . . . 1875 . . . . . 1880 . . . . . 1885 . . . . . 1890 . . . . . 1895 . . . . . 1900 . . . . . 1905 . . . . . 1910 . . . . . 1915 . . . . . 1920 . . . . . 1925 . . . . . 1930 . . . . . 1935 . . . . . 1940 . . . . . 1945 . . . . . 1950 . . . . . 1955 . . . . . 1960 . . . . . 1965 . . . . . 1970 . . . . . 1975 . . . . . 1980 . . . . . 1985 . . . . . 1990 . . . . . 1995 . . . . . 2000 . . . . . 2005 . . . . . 2010 . . . . . 2015 . . . . . 2020 . . . . . 2025 . . . . . 2030 . . . . . 2035 . . . . . 2040 . . . . . 2045 . . . . . 2050 . . . . . 2055 . . . . . 2060 . . . . . 2065 . . . . . 2070 . . . . . 2075 . . . . . 2080 . . . . . 2085 . . . . . 2090 . . . . . 2095 . . . . . 2100 . . . . . 2105 . . . . . 2110 . . . . . 2115 . . . . . 2120 . . . . . 2125 . . . . . 2130 . . . . . 2135 . . . . . 2140 . . . . . 2145 . . . . . 2150 . . . . . 2155 . . . . . 2160 . . . . . 2165 . . . . . 2170 . . . . . 2175 . . . . . 2180 . . . . . 2185 . . . . . 2190 . . . . . 2195 . . . . . 2200 . . . . . 2205 . . . . . 2210 . . . . . 2215 . . . . . 2220 . . . . . 2225 . . . . . 2230 . . . . . 2235 . . . . . 2240 . . . . . 2245 . . . . . 2250 . . . . . 2255 . . . . . 2260 . . . . . 2265 . . . . . 2270 . . . . . 2275 . . . . . 2280 . . . . . 2285 . . . . . 2290 . . . . . 2295 . . . . . 2300 . . . . . 2305 . . . . . 2310 . . . . . 2315 . . . . . 2320 . . . . . 2325 . . . . . 2330 . . . . . 2335 . . . . . 2340 . . . . . 2345 . . . . . 2350 . . . . . 2355 . . . . . 2360 . . . . . 2365 . . . . . 2370 . . . . . 2375 . . . . . 2380 . . . . . 2385 . . . . . 2390 . . . . . 2395 . . . . . 2400 . . . . . 2405 . . . . . 2410 . . . . . 2415 . . . . . 2420 . . . . . 2425 . . . . . 2430 . . . . . 2435 . . . . . 2440 . . . . . 2445 . . . . . 2450 . . . . . 2455 . . . . . 2460 . . . . . 2465 . . . . . 2470 . . . . . 2475 . . . . . 2480 . . . . . 2485 . . . . . 2490 . . . . . 2495 . . . . . 2500 . . . . . 2505 . . . . . 2510 . . . . . 2515 . . . . . 2520 . . . . . 2525 . . . . . 2530 . . . . . 2535 . . . . . 2540 . . . . . 2545 . . . . . 2550 . . . . . 2555 . . . . . 2560 . . . . . 2565 . . . . . 2570 . . . . . 2575 . . . . . 2580 . . . . . 2585 . . . . . 2590 . . . . . 2595 . . . . . 2600 . . . . . 2605 . . . . . 2610 . . . . . 2615 . . . . . 2620 . . . . . 2625 . . . . . 2630 . . . . . 2635 . . . . . 2640 . . . . . 2645 . . . . . 2650 . . . . . 2655 . . . . . 2660 . . . . . 2665 . . . . . 2670 . . . . . 2675 . . . . . 2680 . . . . . 2685 . . . . . 2690 . . . . . 2695 . . . . . 2700 . . . . . 2705 . . . . . 2710 . . . . . 2715 . . . . . 2720 . . . . . 2725 . . . . . 2730 . . . . . 2735 . . . . . 2740 . . . . . 2745 . . . . . 2750 . . . . . 2755 . . . . . 2760 . . . . . 2765 . . . . . 2770 . . . . . 2775 . . . . . 2780 . . . . . 2785 . . . . . 2790 . . . . . 2795 . . . . . 2800 . . . . . 2805 . . . . . 2810 . . . . . 2815 . . . . . 2820 . . . . . 2825 . . . . . 2830 . . . . . 2835 . . . . . 2840 . . . . . 2845 . . . . . 2850 . . . . . 2855 . . . . . 2860 . . . . . 2865 . . . . . 2870 . . . . . 2875 . . . . . 2880 . . . . . 2885 . . . . . 2890 . . . . . 2895 . . . . . 2900 . . . . . 2905 . . . . . 2910 . . . . . 2915 . . . . . 2920 . . . . . 2925 . . . . . 2930 . . . . . 2935 . . . . . 2940 . . . . . 2945 . . . . . 2950 . . . . . 2955 . . . . . 2960 . . . . . 2965 . . . . . 2970 . . . . . 2975 . . . . . 2980 . . . . . 2985 . . . . . 2990 . . . . . 2995 . . . . . 3000 . . . . . 3005 . . . . . 3010 . . . . . 3015 . . . . . 3020 . . . . . 3025 . . . . . 3030 . . . . . 3035 . . . . . 3040 . . . . . 3045 . . . . . 3050 . . . . . 3055 . . . . . 3060 . . . . . 3065 . . . . . 3070 . . . . . 3075 . . . . . 3080 . . . . . 3085 . . . . . 3090 . . . . . 3095 . . . . . 3100 . . . . . 3105 . . . . . 3110 . . . . . 3115 . . . . . 3120 . . . . . 3125 . . . . . 3130 . . . . . 3135 . . . . . 3140 . . . . . 3145 . . . . . 3150 . . . . . 3155 . . . . . 3160 . . . . . 3165 . . . . . 3170 . . . . . 3175 . . . . . 3180 . . . . . 3185 . . . . . 3190 . . . . . 3195 . . . . . 3200 . . . . . 3205 . . . . . 3210 . . . . . 3215 . . . . . 3220 . . . . . 3225 . . . . . 3230 . . . . . 3235 . . . . . 3240 . . . . . 3245 . . . . . 3250 . . . . . 3255 . . . . . 3260 . . . . . 3265 . . . . . 3270 . . . . . 3275 . . . . . 3280 . . . . . 3285 . . . . . 3290 . . . . . 3295 . . . . . 3300 . . . . . 3305 . . . . . 3310 . . . . . 3315 . . . . . 3320 . . . . . 3325 . . . . . 3330 . . . . . 3335 . . . . . 3340 . . . . . 3345 . . . . . 3350 . . . . . 3355 . . . . . 3360 . . . . . 3365 . . . . . 3370 . . . . . 3375 . . . . . 3380 . . . . . 3385 . . . . . 3390 . . . . . 3395 . . . . . 3400 . . . . . 3405 . . . . . 3410 . . . . . 3415 . . . . . 3420 . . . . . 3425 . . . . . 3430 . . . . . 3435 . . . . . 3440 . . . . . 3445 . . . . . 3450 . . . . . 3455 . . . . . 3460 . . . . . 3465 . . . . . 3470 . . . . . 3475 . . . . . 3480 . . . . . 3485 . . . . . 3490 . . . . . 3495 . . . . . 3500 . . . . . 3505 . . . . . 3510 . . . . . 3515 . . . . . 3520 . . . . . 3525 . . . . . 3530 . . . . . 3535 . . . . . 3540 . . . . . 3545 . . . . . 3550 . . . . . 3555 . . . . . 3560 . . . . . 3565 . . . . . 3570 . . . . . 3575 . . . . . 3580 . . . . . 3585 . . . . . 3590 . . . . . 3595 . . . . . 3600 . . . . . 3605 . . . . . 3610 . . . . . 3615 . . . . . 3620 . . . . . 3625 . . . . . 3630 . . . . . 3635 . . . . . 3640 . . . . . 3645 . . . . . 3650 . . . . . 3655 . . . . . 3660 . . . . . 3665 . . . . . 3670 . . . . . 3675 . . . . . 3680 . . . . . 3685 . . . . . 3690 . . . . . 3695 . . . . . 3700 . . . . . 3705 . . . . . 3710 . . . . . 3715 . . . . . 3720 . . . . . 3725 . . . . . 3730 . . . . . 3735 . . . . . 3740 . . . . . 3745 . . . . . 3750 . . . . . 3755 . . . . . 3760 . . . . . 3765 . . . . . 3770 . . . . . 3775 . . . . . 3780 . . . . . 3785 . . . . . 3790 . . . . . 3795 . . . . . 3800 . . . . . 3805 . . . . . 3810 . . . . . 3815 . . . . . 3820 . . . . . 3825 . . . . . 3830 . . . . . 3835 . . . . . 3840 . . . . . 3845 . . . . . 3850 . . . . . 3855 . . . . . 3860 . . . . . 3865 . . . . . 3870 . . . . . 3875 . . . . . 3880 . . . . . 3885 . . . . . 3890 . . . . . 3895 . . . . . 3900 . . . . . 3905 . . . . . 3910 . . . . . 3915 . . . . . 3920 . . . . . 3925 . . . . . 3930 . . . . . 3935 . . . . . 3940 . . . . . 3945 . . . . . 3950 . . . . . 3955 . . . . . 3960 . . . . . 3965 . . . . . 3970 . . . . . 3975 . . . . . 3980 . . . . . 3985 . . . . . 3990 . . . . . 3995 . . . . . 4000 . . . . . 4005 . . . . . 4010 . . . . . 4015 . . . . . 4020 . . . . . 4025 . . . . . 4030 . . . . . 4035 . . . . . 4040 . . . . . 4045 . . . . . 4050 . . . . . 4055 . . . . . 4060 . . . . . 4065 . . . . . 4070 . . . . . 4075 . . . . . 4080 . . . . . 4085 . . . . . 4090 . . . . . 4095 . . . . . 4100 . . . . . 4105 . . . . . 4110 . . . . . 4115 . . . . . 4120 . . . . . 4125 . . . . . 4130 . . . . . 4135 . . . . . 4140 . . . . . 4145 . . . . . 4150 . . . . . 4155 . . . . . 4160 . . . . . 4165 . . . . . 4170 . . . . . 4175 . . . . . 4180 . . . . . 4185 . . . . . 4190 . . . . . 4195 . . . . . 4200 . . . . . 4205 . . . . . 4210 . . . . . 4215 . . . . . 4220 . . . . . 4225 . . . . . 4230 . . . . . 4235 . . . . . 4240 . . . . . 4245 . . . . . 4250 . . . . . 4255 . . . . . 4260 . . . . . 4265 . . . . . 4270 . . . . . 4275 . . . . . 4280 . . . . . 4285 . . . . . 4290 . . . . . 4295 . . . . . 4300 . . . . . 4305 . . . . . 4310 . . . . . 4315 . . . . . 4320 . . . . . 4325 . . . . . 4330 . . . . . 4335 . . . . . 4340 . . . . . 4345 . . . . . 4350 . . . . . 4355 . . . . . 4360 . . . . . 4365 . . . . . 4370 . . . . . 4375 . . . . . 4380 . . . . . 4385 . . . . . 4390 . . . . . 4395 . . . . . 4400 . . . . . 4405 . . . . . 4410 . . . . . 4415 . . . . . 4420 . . . . . 4425 . . . . . 4430 . . . . . 4435 . . . . . 4440 . . . . . 4445 . . . . . 4450 . . . . . 4455 . . . . . 4460 . . . . . 4465 . . . . . 4470 . . . . . 4475 . . . . . 4480 . . . . . 4485 . . . . . 4490 . . . . . 4495 . . . . . 4500 . . . . . 4505 . . . . . 4510 . . . . . 4515 . . . . . 4520 . . . . . 4525 . . . . . 4530 . . . . . 4535 . . . . . 4540 . . . . . 4545 . . . . . 4550 . . . . . 4555 . . . . . 4560 . . . . . 4565 . . . . . 4570 . . . . . 4575 . . . . . 4580 . . . . . 4585 . . . . . 4590 . . . . . 4595 . . . . . 4600 . . . . . 4605 . . . . . 4610 . . . . . 4615 . . . . . 4620 . . . . . 4625 . . . . . 4630 . . . . . 4635 . . . . . 4640 . . . . . 4645 . . . . . 4650 . . . . . 4655 . . . . . 4660 . . . . . 4665 . . . . . 4670 . . . . . 4675 . . . . . 4680 . . . . . 4685 . . . . . 4690 . . . . . 4695 . . . . . 4700 . . . . . 4705 . . . . . 4710 . . . . . 4715 . . . . . 4720 . . . . . 4725 . . . . . 4730 . . . . . 4735 . . . . . 4740 . . . . . 4745 . . . . . 4750 . . . . . 4755 . . . . . 4760 . . . . . 4765 . . . . . 4770 . . . . . 4775 . . . . . 4780 . . . . . 4785 . . . . . 4790 . . . . . 4795 . . . . . 4800 . . . . . 4805 . . . . . 4810 . . . . . 4815 . . . . . 4820 . . . . . 4825 . . . . . 4830 . . . . . 4835 . . . . . 4840 . . . . . 4845 . . . . . 4850 . . . . . 4855 . . . . . 4860 . . . . . 4865 . . . . . 4870 . . . . . 4875 . . . . . 4880 . . . . . 4885 . . . . . 4890 . . . . . 4895 . . . . . 4900 . . . . . 4905 . . . . . 4910 . . . . . 4915 . . . . . 4920 . . . . . 4925 . . . . . 4930 . . . . . 4935 . . . . . 4940 . . . . . 4945 . . . . . 4950 . . . . . 4955 . . . . . 4960 . . . . . 4965 . . . . . 4970 . . . . . 4975 . . . . . 4980 . . . . . 4985 . . . . . 4990 . . . . . 4995 . . . . . 5000 . . . . . 5005 . . . . . 5010 . . . . . 5015 . . . . . 5020 . . . . . 5025 . . . . . 5030 . . . . . 5035 . . . . . 5040 . . . . . 5045 . . . . . 5050 . . . . . 5055 . . . . . 5060 . . . . . 5065 . . . . . 5070 . . . . . 5075 . . . . . 5080 . . . . . 5085 . . . . . 5090 . . . . . 5095 . . . . . 5100 . . . . . 5105 . . . . . 5110 . . . . . 5115 . . . . . 5120 . . . . . 5125 . . . . . 5130 . . . . . 5135 . . . . . 5140 . . . . . 5145 . . . . . 5150 . . . . . 5155 . . . . . 5160 . . . . . 5165 5170

